

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU12

Konsumenträtt

Sammanfattning

Utskottet föreslår två tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör telefonförsäljning av lotter och andra spel samt konsumentvägledning.

- Regeringen bör i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt uppmärksamma hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenterna kan omfattas av ett skriftlighetskrav.
- Regeringen bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet, bl.a. med hänvisning till tidigare ställningstaganden och pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om obeställd reklam, reklam riktad till barn, reklamationsrätt och presumtionsfrist, köp av levande djur, snabbblån m.m. och märkningsfrågor.

I betänkandet finns 31 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en av reservationerna (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen i fråga om telefonförsäljning av lotter och andra spel. I två reservationer (V, L) föreslås tillkännagivanden med annan inriktning än i utskottets förslag till tillkännagivande om den kommunala konsumentvägledningen.

Behandlade förslag

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	10
Utskottets överväganden	11
Obeställd reklam m.m.	11
Telefonförsäljning av lotter och andra spel	14
Telefonförsäljning till näringsidkare	17
Informationsbestämmelser i distansavtalslagen.....	20
Reklam riktad till barn.....	23
Miljöpåståenden i reklam	29
Marknadsföring av realisationer	32
Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel	36
Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam	40
Bluffakturor	45
Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m.	51
Köp av levande djur	58
Förbud mot försäljning av leksaksvapen	63
Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter	65
Småhusentreprenad	68
Behandling av levande djur	72
Förmedling av tjänster	76
Bindningstider för konsumentavtal	78
Tågpassagerares rättigheter	81
Snabblån m.m.	82
Automatiserat beslutsfattande	91
En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m.	92
Premiepensionsrådgivning	94
Produktsäkerhet	97
Konsumentvägledning.....	99
Stöd till organisationer på konsumentområdet	108
Användarnas ställning i delningsekonomin	110
Allmänna reklamationsnämnden	113
Resegarantisystemet	114
Betalingstider i näringslivet.....	115
Märkningsfrågor.....	121
Reservationer	123
1. Obeställd reklam m.m., punkt 1 (V)	123
2. Telefonförsäljning av lotter och andra spel, punkt 2 (S, V, MP)	124
3. Telefonförsäljning till näringsidkare, punkt 3 (M, SD)	125
4. Informationsbestämmelser i distansavtalslagen, punkt 4 (SD)	125
5. Reklam riktad till barn, punkt 5 (SD, C).....	126
6. Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel, punkt 8 (SD)	127
7. Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam, punkt 9 (V).....	128
8. Bluffakturor, punkt 10 (SD)	129
9. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (SD).....	130
10. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (C)	131
11. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (L)	132
12. Köp av levande djur, punkt 12 (C)	133
13. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter, punkt 14 (SD).....	134

14. Småhusentreprenad, punkt 15 (L).....	135
15. Behandling av levande djur, punkt 16 (C).....	136
16. Förmedling av tjänster, punkt 17 (L).....	137
17. Bindningstider för konsumentavtal, punkt 18 (SD).....	137
18. Tågpassagerares rättigheter, punkt 19 (SD).....	138
19. Snabblån m.m., punkt 20 (SD).....	139
20. Snabblån m.m., punkt 20 (C).....	140
21. Snabblån m.m., punkt 20 (V).....	141
22. Snabblån m.m., punkt 20 (L).....	142
23. Automatiserat beslutsfattande , punkt 21 (SD).....	143
24. En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m., punkt 22 (C).....	144
25. En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m., punkt 22 (L).....	144
26. Produktsäkerhet, punkt 24 (C).....	145
27. Konsumentvägledning, punkt 25 (V).....	146
28. Konsumentvägledning, punkt 25 (L).....	147
29. Stöd till organisationer på konsumentområdet, punkt 26 (SD).....	148
30. Märkningsfrågor, punkt 31 (C).....	149
31. Märkningsfrågor, punkt 31 (KD).....	149
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	151
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21.....	151

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Obeställd reklam m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:198 av Michael Rubbestad (SD) och

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 10 och 11.

Reservation 1 (V)

2. Telefonförsäljning av lotter och andra spel

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning till konsumenter och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 24,

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 och

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 2.

Reservation 2 (S, V, MP)

3. Telefonförsäljning till näringsidkare

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1346 av Sten Bergheden (M),

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23

samt

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 3 (M, SD)

4. Informationsbestämmelser i distansavtalslagen

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:907 av Åsa Eriksson och Hanna Westerén (båda S) och

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 19.

Reservation 4 (SD)

5. Reklam riktad till barn

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 13–15 och

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Reservation 5 (SD, C)

6. Miljöpåståenden i reklam

Riksdagen avslår motion

2020/21:3067 av Amanda Palmstierna (MP) yrkandena 1 och 2.

7. Marknadsföring av realisationer

Riksdagen avslår motion
2020/21:2939 av Markus Wiechel (SD).

8. Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:730 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 10,
2020/21:859 av Magnus Manhammar (S) och
2020/21:3549 av Yasmine Eriksson (SD).

Reservation 6 (SD)

9. Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 9 och
2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 13.

Reservation 7 (V)

10. Bluffakturor

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:699 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 28.

Reservation 8 (SD)

11. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 17, 20 och
21,
2020/21:2441 av Marlene Burwick m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 24,
2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 13–15,
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 12,
2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkandena 1–3 och
2020/21:3238 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (L)

12. Köp av levande djur

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:2612 av Sofia Westergren (M) yrkandena 1 och 2,
2020/21:2917 av Ulrika Heie m.fl. (C) yrkande 39 och
2020/21:3620 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1–4.

Reservation 12 (C)

13. Förbud mot försäljning av leksaksvapen

Riksdagen avslår motion

2020/21:2153 av Mattias Jonsson och Anna Johansson (båda S).

14. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:821 av Magnus Manhammar (S) och

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 33.

*Reservation 13 (SD)***15. Småhusentreprenad**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3585 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 18.

*Reservation 14 (L)***16. Behandling av levande djur**

Riksdagen avslår motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 8.

*Reservation 15 (C)***17. Förmedling av tjänster**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 17.

*Reservation 16 (L)***18. Bindningstider för konsumentavtal**

Riksdagen avslår motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 16.

*Reservation 17 (SD)***19. Tågpassagerares rättigheter**

Riksdagen avslår motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 34.

*Reservation 18 (SD)***20. Snabblån m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD) yrkande 1,

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:820 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 18,

2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3,
2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 1,
2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 22, 23 och 25 samt
2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkandena
1, 2 och 5.

Reservation 19 (SD)

Reservation 20 (C)

Reservation 21 (V)

Reservation 22 (L)

21. Automatiserat beslutsfattande

Riksdagen avslår motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 35.

Reservation 23 (SD)

22. En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 19.

Reservation 24 (C)

Reservation 25 (L)

23. Premiépensionsrådgivning

Riksdagen avslår motion

2020/21:3414 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 4.

24. Produktsäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2537 av Johan Hedin (C) yrkande 3,

2020/21:2706 av Maria Gardfjell och Elisabeth Falkhaven (båda MP)
och

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.

Reservation 26 (C)

25. Konsumentvägledning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen
bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och
utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 36,

2020/21:1844 av Johanna Haraldsson (S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 1,

bifaller delvis motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 15 och 16 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 3.

Reservation 27 (V)

Reservation 28 (L)

26. Stöd till organisationer på konsumentområdet

Riksdagen avslår motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 30–32.

Reservation 29 (SD)

27. Användarnas ställning i delningsekonomin

Riksdagen avslår motion

2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 22.

28. Allmänna reklimationsnämnden

Riksdagen avslår motion

2020/21:220 av Patrick Reslow (SD).

29. Resegarantisystemet

Riksdagen avslår motion

2020/21:2835 av Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M).

30. Betalningstider i näringslivet

Riksdagen avslår motion

2020/21:870 av Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S).

31. Märkningsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2807 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 20 och

2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 17.

Reservation 30 (C)

Reservation 31 (KD)

Stockholm den 15 april 2021

På civilutskottets vägnar

Emma Hult

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Hult (MP), Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Momodou Malcolm Jallow (V), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), David Josefsson (M) och Catarina Deremar (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 100 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Motionsyrkandena handlar bl.a. om obeställd reklam, telefonförsäljning av lotter och andra spel, reklam riktad till barn, reklamationsrätt och presumtionsfrist, köp av levande djur, snabb lån m.m., konsumentvägledning och märkningsfrågor.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Obeställd reklam m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om obeställd reklam m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande rätt och pågående arbete. Jämför reservation 1 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 föreslår Jon Thorbjörnson m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att införa ett omvänt Nixregister, dvs. ett register dit konsumenter kan anmäla att de vill bli kontaktade per telefon i försäljnings- eller marknadsföringssyfte (yrkande 10). Vidare föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som syftar till att hindra oseriösa försäljningsmetoder via mobiltelefoner och sms (yrkande 11).

I motion 2020/21:198 föreslår Michael Rubbestad (SD) ett tillkännagivande om att oadresserad direktreklam endast ska få delas ut till dem som uttryckligen samtyckt till detta.

Gällande rätt

I marknadsföringslagen (2008:486) finns särskilda bestämmelser om obeställd reklam. Enligt 19 § gäller att en näringsidkare vid marknadsföring till en fysisk person får använda elektronisk post, telefax eller sådana uppringningsautomater eller andra liknande automatiska system för individuell kommunikation som inte betjänas av någon enskild bara om den fysiska personen har samtyckt till det på förhand, dvs. en opt-in-lösning. Om näringsidkaren har fått den fysiska personens adress för elektronisk post i samband med försäljning av en produkt till personen, gäller under vissa förutsättningar inte kravet på samtycke i förväg. Vid marknadsföring med elektronisk post ska enligt 20 § meddelandet alltid innehålla en giltig adress till vilken mottagaren kan sända en begäran om att marknadsföringen ska upphöra. Av 21 § följer vidare att andra metoder för individuell kommunikation på distans än sådana som avses i 19 § får användas om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används, dvs. en opt-out-lösning. Bestämmelsen tar huvudsakligen sikte på marknadsföring via oadresserad och adresserad post samt telefon.

När det gäller bedömningen av frågan om någon tydligt motsatt sig användningen av en viss metod uttalades i proposition 1999/2000:40 att i de

fall som det finns ett spärregister kan den fysiska personen göra en anmälan dit, t.ex. när det gäller Nix-Telefon. Samma sak gäller direktadresserad reklam via post då personen kan vända sig till Spar eller något annat register. I fråga om oadresserad direktreklam anfördes det i propositionen att det som hittills bör vara tillräckligt att det på brevlådan eller i omedelbar anslutning till brevinkastet anges att den enskilde inte önskar någon reklam (prop. s. 41).

En särskild bestämmelse om aggressiv marknadsföring finns i 7 § marknadsföringslagen. Bestämmelsen är utformad som en generalklausul. I bestämmelsen anges att en näringsidkare inte får använda sig av aggressiv marknadsföring, och paragrafen innehåller en uppräkningslista av självständiga rekvisit som kan anses utgöra aggressiva marknadsföringsåtgärder. Aggressiv marknadsföring är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I 7 a § marknadsföringslagen förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om marknadsföringen är aggressiv. Sådan aggressiv marknadsföring som anges i punkterna 24–31 i bilaga I till direktivet 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder är alltid att anse som otillbörlig. Att ta upprepade och oönskade kontakter per telefon, fax, e-post eller annat medium, utom under de förhållanden och i den utsträckning som enligt nationell lagstiftning är motiverat för att få en avtalsmässig skyldighet fullgjord, är ett exempel på sådan aggressiv marknadsföring (punkt 26 i bilagan).

Oadresserad direktreklam

Mellan Konsumentverket och branschorganisationen Swedish Data & Marketing Association (Swedma) gäller en överenskommelse om att konsumenter som så önskar ska slippa få oadresserad reklam i sin brevlåda om de anger på brevlådan att de tackar nej till reklam. Överenskommelsen omfattar endast kommersiell direktreklam.

Nix adresserat och Spar

När det gäller direktadresserad reklam finns spärregistret Nix adresserat som finansieras av Swedma. Syftet med registret är att konsumenter ska kunna meddela att de inte vill ta emot reklam via adresserad post och att näringslivet ska ha tillgång till ett centralt register över konsumenter som har anmält att de motsätter sig att få adresserad direktreklam. Det går också att vända sig till Statens personadressregister (Spar) och begära att få en spärr mot direktreklam.

Nix-Telefon

Fysiska personer som har ett telefonabonnemang kan anmäla till spärregistret Nix-Telefon att de inte önskar bli kontaktade på telefonnumret i försäljnings-

marknadsförings- eller insamlingssyfte. Spärregistret omfattar all telefoni. Om ett telefonnummer som är infört i spärregistret Nix-Telefon innehas av en enskild näringsidkare och denna är aktiv genom att vara momsregistrerad, registrerad som arbetsgivare eller F-skatteregistrerad, är det enligt Nix-Telefons regler tillåtet att i försäljnings-, marknadsförings- eller insamlingssyfte ringa sådana samtal som avser produkter och tjänster som riktar sig till den fysiska personen i dennes roll som näringsidkare.

När det gäller telefonnummer som är införda i spärregistret Nix-Telefon och som innehas av en juridisk person och som även brukas av en fysisk person för privata ändamål, är det inte tillåtet att ringa samtal i försäljnings-, marknadsförings- eller insamlingssyfte om samtalet riktar sig till den fysiska personen i egenskap av konsument. Däremot är det tillåtet att ringa samtal som avser abonnentens, dvs. den juridiska personens, näringsverksamhet. Sådana samtal får endast ringas under den tid som den juridiska personen normalt kan anses vara aktiv, dvs. vanligtvis under kontorstid.

Enligt Nix-Telefons regler finns det dock vissa undantag då en konsument får kontaktas trots att konsumenten registrerat sitt telefonnummer i spärregistret. Om konsumenten lämnat ett uttryckligt samtycke till att kontakt får tas per telefon i försäljnings-, marknadsförings- eller insamlingssyfte får den fysiska personen kontaktas i de syften samtycket avser. Vid insamlingen av ett uttryckligt samtycke från en fysisk person ska det tydligt framgå om samtycket även omfattar att ta emot marknadsföringserbjudanden via telefon från andra företag eller organisationer. Kontakt får också tas om det finns ett etablerat kundförhållande mellan marknadsföraren och konsumenten. Ett kundförhållande ska anses bestå även en tid efter det att avtalsförpliktelserna fullgjorts men inte mer än ett år om det inte finns särskilda skäl.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen föreslår bl.a. att möjligheten enligt marknadsföringslagen att besluta om marknadsstörningsavgift utvidgas till att omfatta överträdelse av bestämmelserna i lagen generellt, dvs. även bl.a. överträdelse av bestämmelserna om obeställd reklam och att den övre fasta beloppsgränsen i marknadsföringslagen för marknadsstörningsavgift tas bort.

Utskottets ställningstagande

I marknadsföringslagen finns regler om obeställd reklam. Enligt 19 § får en näringsidkare vid marknadsföring till en fysisk person använda bl.a. elektronisk post bara om den fysiska personen har samtyckt till det på förhand.

Av 21 § följer vidare att andra metoder för individuell kommunikation på distans än sådana som avses i 19 § får användas om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används. Bestämmelsen tar huvudsakligen sikte på marknadsföring via oadresserad och adresserad post samt telefon. Enligt förarbetena ska en konsument som har låtit registrera sitt telefonnummer i t.ex. Nix-Telefon anses ha motsatt sig marknadsföring per telefon till det aktuella numret. I fråga om oadresserad direktreklam bör det vara tillräckligt att det på brevlådan eller i omedelbar anslutning till brevinkastet anges att den enskilde inte önskar någon reklam. Mellan Konsumentverket och branschorganisationen Swedma gäller vidare en överenskommelse om att konsumenter inte ska få adresserad reklam i sin brevlåda om de anger på brevlådan att de tackar nej till reklam.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd har haft i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Utredningen föreslår i sitt delbetänkande Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17) att möjligheten enligt marknadsföringslagen att besluta om marknadsstörningsavgift utvidgas till att omfatta överträdelse av bestämmelserna i lagen generellt, dvs. även bl.a. överträdelse av bestämmelserna om obeställd reklam, och att den övre fasta beloppsgränsen i marknadsföringslagen för marknadsstörningsavgift tas bort.

Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets mening inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Telefonförsäljning av lotter och andra spel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att det i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt bör uppmärksammas hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter kan omfattas av ett skriftlighetskrav och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 2 (S, V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1617 anser Angelica Lundberg m.fl. (SD) att skriftlighetskravet vid telefonförsäljning även ska gälla vid telefonförsäljning av lotter och andra spel. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 24).

Även Martina Johansson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2020/21:2947 yrkande 4 ett tillkännagivande om att lotterier och andra speltjänster ska omfattas av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning.

Ett tillkännagivande om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av lotter föreslås också av Linda Modig (C) i motion 2020/21:3179 yrkande 2.

Gällande rätt

Distansavtalslagen

Ett avtal som ingås per telefon utan att parterna träffas är ett s.k. distansavtal. Bestämmelser om distansavtal finns i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen). Lagen gäller när avtal om varor och icke finansiella tjänster samt avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument ingås på distans. Lagen är tillämplig på distansavtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument. Med konsument avses enligt lagen en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Lagen grundar sig i huvudsak på två EU-direktiv, vilka brukar benämnas konsumenträttighetsdirektivet och direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster.

I syfte att stärka konsumentskyddet har ett skriftlighetskrav införts vid telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen (prop. 2017/18:129, bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404). Ändringarna i distansavtalslagen, som trädde i kraft den 1 september 2018, innebär att det inte längre ska vara möjligt att ingå ett avtal muntligen om en näringsidkare på eget initiativ kontakter en konsument per telefon i syfte att ingå ett distansavtal. Om telefonkontakten leder till att parterna vill ingå ett avtal ska näringsidkaren bekräfta sitt anbud i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form. För att ingå ett giltigt avtal krävs att konsumenten efter telefonsamtalet skriftligen accepterar näringsidkarens anbud. Om en näringsidkare levererar varor eller utför tjänster trots att det inte finns något giltigt avtal, ska konsumenten inte vara betalningsskyldig för dessa.

Telefonförsäljning av lotter och andra speltjänster ligger utanför distansavtalslagens tillämpningsområde och omfattas inte av skriftlighetskravet.

Spellagen

Den 1 januari 2019 trädde den nya spellagen (2018:1138) i kraft. Lagen innehåller bl.a. bestämmelser om marknadsföring av spel. Med spel avses i lagen lotteri, vadhållning, kombinationsspel och pyramidspel. Enligt 15 kap. 1 § spellagen ska marknadsföringen av spel till konsumenter vara måttfull och får inte riktas särskilt till personer som är under 18 år. Lagen innehåller inte någon reglering av telefonförsäljning.

Riksdagens tillkännagivande

I det ovan nämnda lagstiftningsärendet från våren 2018 om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning beslutade riksdagen även, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen bör påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag (bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404).

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Vidare ska utredaren analysera vissa frågor gällande det skriftlighetskrav vid telefonförsäljning som trädde i kraft 2018 (dir. 2020:13). När det gäller uppdraget om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning anger regeringen följande.

Skriftlighetskravet vid telefonförsäljning har tillämpats en viss tid. Det är, i enlighet med vad regeringen uttalade i samband med att kravet infördes, lämpligt att nu följa upp reformen och dess konsekvenser för att säkerställa att syftet med reformen uppnås och att det samtidigt finns förutsättningar för en konkurrenskraftig utveckling av företag (se prop. 2017/18:129 s. 40). Om det av uppföljningen framkommer behov av att i något avseende ytterligare stärka konsumentskyddet och få en mer välfungerande marknad för telefonförsäljning bör det finnas utrymme att kunna justera regelverket eller vidta andra åtgärder.

Utredaren ska

- följa upp hur regleringen om skriftlighetskrav vid telefonförsäljning har fungerat i praktiken och om syftet med reformen har uppnåtts,
- överväga om regleringen i något avseende behöver ändras eller om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att syftet med reformen ska uppnås,
- ta ställning till om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster, och
- föreslå nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder.

Utredaren ska i den utsträckning det är lämpligt ta hänsyn till relevanta erfarenheter när det gäller telefonförsäljning i andra länder i Europa.

Utredaren ska även i den utsträckning det är lämpligt inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och företag.

Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Den del av uppdraget som gäller telefonförsäljning kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande som ska redovisas senast den 13 augusti 2021.

Utskottets ställningstagande

I samband med behandlingen av propositionen om införande av ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenterna våren 2018 beslutade riksdagen, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen bör påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenterna bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag. Regeringen gav i februari 2020 en särskild utredare i uppdrag att analysera vissa frågor om skriftlighetskravet. Utredaren ska bl.a. ta ställning till om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster. I uppdraget ingår även att föreslå nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder.

Utskottet anser att det är viktigt att ytterligare förstärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning och begränsa de negativa konsekvenserna av spelande. I det pågående arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet bör regeringen därför särskilt uppmärksamma hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenterna kan omfattas av ett skriftlighetskrav och därefter återkomma till riksdagen i frågan.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Telefonförsäljning till näringsidkare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utökat skydd vid telefonförsäljning till näringsidkare. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 3 (M, SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3099 anför Josefin Malmqvist m.fl. (M) att företagare med små eller medelstora företag i dag har svårt att hävda sin rätt mot bl.a. oseriösa telefonförsäljare. Motionärerna anser att skyddet för företagare vid distansavtal behöver skärpas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 5).

I kommittémotion 2020/21:1617 anser Angelica Lundberg m.fl. (SD) att företagare ska få utökat skydd mot telefonförsäljning och att mindre företag som kontaktas av telefonförsäljare ska omfattas av regler om ångerrätt och skriftlighetskrav. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 22 och 23).

Sten Bergheden (M) anser i motion 2020/21:1346 att regeringen bör se över vad man kan göra för att försvåra oseriös telefonförsäljning. Exempelvis kan regeringen överväga möjligheten att se över Konsumentverkets informations- och rådgivningsfunktion till företagare så att de bättre skyddas mot

ovälkommen telefonförsäljning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Distansavtalslagen m.m.

Bestämmelser om distansavtal finns i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen). Lagen är tillämplig på distansavtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument. Med konsument avses enligt lagen en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. I syfte att stärka konsumentskyddet infördes 2018 ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen (prop. 2017/18:129, bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404). I propositionen berördes även frågan om huruvida de konsumentskyddsregler som föreslogs även skulle omfatta företagare. Regeringen anförde följande (s. 26 f.):

Några remissinstanser, bl.a. Småföretagarnas Riksförbund, ifrågasätter att ett skriftlighetskrav inte ska gälla i förhållande till småföretagare. I sammanhanget anför de att småföretagare i flera fall kan befinna sig i en liknande situation som konsumenter och att det finns oseriösa företag som särskilt inriktar sig på telefonförsäljning till äldre personer som äger t.ex. en mindre skogsfastighet och då kan räknas som företagare. Att införa tvingande regler till skydd för andra grupper än konsumenter har endast i undantagsfall ansetts motiverat i svensk rätt. Regeringen kan till en början konstatera att även den som är egen företagare kan ingå avtal i egenskap av konsument, om personen handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamheten. I sådant fall är de konsumenträttsliga lagarna tillämpliga, bl.a. reglerna om ångerrätt i distansavtalslagen (se bl.a. Allmänna reklamationsnämndens beslut 2012-08-13, ånr 2012-01334, där nämnden fann att en person som var lantbrukare hade ingått ett distansavtal om telefonabonnemang i egenskap av konsument). Vidare finns det vissa skyddsregler för näringsidkare i avtalssituationer, bl.a. om ogiltighet på grund av svek (30 § lagen [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, avtalslagen). Ett avtal villkor kan också jämkas eller lämnas utan avseende om det är oskäligt med hänsyn till bl.a. avtalets innehåll och omständigheterna vid avtalets tillkomst. Vid prövningen ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet (36 § avtalslagen). I sammanhanget noterar regeringen även de nya uppföranderegler inom telekombranschen som innebär att enskilda näringsidkare omfattas av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning. Som utredningen liksom flera remissinstanser, bl.a. Företagarna, bedömer synes problemen vid telefonförsäljning när det gäller småföretagare inte vara tillräckliga för att göra de konsumentskyddsregler som föreslås i denna proposition tillämpliga även på dessa företag. Regeringen avser dock att följa utvecklingen på området.

På Konsumentverkets webbplats finns information riktad till företagare om bl.a. avtal, villkor och marknadsföring som företagare behöver känna till vid sina kontakter med konsumenter. Informationen omfattar bl.a. regler vid telefonförsäljning till konsumenter.

Flera bransch- och intresseorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska skydda sig mot oseriös telefonförsäljning. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som t.ex. drabbas av sådan telefonförsäljning (se även avsnittet Bluffakturor i detta betänkande).

Telekområdgivarnas uppföranderegler

Konsumentbyrån Telekområdgivarna har tillsammans med de operatörer som finansierar och ingår i Telekområdgivarna tagit fram nya uppföranderegler för avtal om abonnemang för tv, telefoni och bredband. Uppförandereglerna tillämpas när en operatör som är med i Telekområdgivarna ingår avtal, eller har ingått avtal, med konsumenter eller enskilda firmor för tjänsterna tv, telefoni och bredband. Reglerna gäller inte vid försäljning av innehållstjänster. Enligt reglerna omfattas enskilda näringsidkare av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning.

Branschetiska regler för telemarketing mellan företag

Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma har tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Avsikten med branschöverenskommelsen är att stärka den seriösa försäljningen och försvåra för bluffföretagen. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar.

Utskottets ställningstagande

I propositionen med förslag om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter berörde regeringen frågan om huruvida de konsumentskyddsregler som föreslogs även skulle gälla vid telefonförsäljning till småföretagare. Regeringen anförde bl.a. att det i svensk rätt endast i undantagsfall har ansetts motiverat att införa tvingande regler till skydd för andra grupper än konsumenter och att problemen vid telefonförsäljning när det gäller småföretagare inte synes vara tillräckliga för att göra de aktuella konsumentskyddsreglerna tillämpliga även på dessa företag. Regeringen anförde vidare att det finns vissa skyddsregler för näringsidkare i avtalsituationer, bl.a. om ogiltighet på grund av svek enligt 30 § avtalslagen. Ett avtalsvillkor kan också jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen om det är oskäligt med hänsyn till bl.a. avtalets innehåll och omständigheterna vid avtalets tillkomst. Regeringen avsåg dock att följa utvecklingen på området.

Av de skäl som anfördes i propositionen ställde sig utskottet bakom regeringens lagförslag om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut.

Utskottet behandlade därefter våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14 motionsyrkanden om ett utökat skydd vid telefonförsäljning till företagare. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. mot bakgrund de överväganden som gjordes i lagstiftningsärendet om införandet av ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter.

Utskottet vill även peka på att Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar. Vidare har nya uppföranderegler tagits fram inom telekombranschen som innebär att enskilda näringsidkare omfattas av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning. Flera bransch- och intresseorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska skydda sig mot oseriös telefonförsäljning. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som t.ex. drabbas av sådan telefonförsäljning (se även avsnittet Bluffakturor).

Vidare vill utskottet nämna att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. följa upp hur regleringen om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning har fungerat i praktiken och om syftet med reformen har uppnåtts samt överväga om regleringen i något avseende behöver ändras. Uppdraget ska redovisas senast den 13 augusti 2021.

Mot denna bakgrund finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Informationsbestämmelser i distansavtalslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om informationsbestämmelser i distansavtalslagen. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1617 anser Angelica Lundberg m.fl. (SD) att tidsfristen för utövande av ångerrätten enligt 2 kap. 12 § distansavtalslagen bör börja löpa först när formuläret om ångerrätt har överlämnats. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 19).

I motion 2020/21:907 anser Åsa Eriksson och Hanna Westerén (båda S) att Sverige på EU-nivå bör verka för regler som säkerställer att det vid näthandel lämnas information om varifrån varor skickas, om de kommer att skickas i en eller flera försändelser, hur returhanteringen går till och hur många fakturor som kommer att skapas. För att klara klimatutmaningen och göra mer

välavvägda och klimatsmarta val behöver konsumenterna få bättre information än vad som ges i dag. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Distansavtalslagen

Bestämmelser om distansavtal finns i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen). Lagen gäller när avtal om varor och icke finansiella tjänster samt avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument ingås på distans. Lagen är tillämplig på distansavtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument. Med konsument avses enligt lagen en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Lagen grundar sig i huvudsak på två EU-direktiv, vilka brukar benämnas konsumenträttighetsdirektivet och direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster.

Distansavtalslagen innehåller bl.a. bestämmelser om att näringsidkaren är skyldig att lämna viss information till konsumenten och om att konsumenten i regel har rätt att frånträda avtalet inom viss tid (ångerrätt). Om det finns en ångerrätt ska näringsidkaren enligt 2 kap. 2 a § innan ett avtal ingås ge konsumenten ett standardformulär för utövande av ångerrätten. Konsumenten har enligt 2 kap. 10 § rätt att frånträda avtalet genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett tydligt meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 12 § (ångerfrist). Konsumenten kan för detta ändamål använda ett standardformulär för utövande av ångerrätten. Ångerfristen räknas exempelvis vid köp av en tjänst från den dag då avtalet ingås och vid köp av en vara från den dag då köparen fysiskt tar varan i besittning. Ångerfristen börjar inte löpa förrän näringsidkaren har lämnat ovan nämnda information om ångerrätten på föreskrivet sätt. Ångerfristen är dock aldrig längre än ett år från den tidpunkt då den skulle ha börjat löpa om information hade lämnats på föreskrivet sätt, dvs. vid köp av en tjänst den dag då avtalet ingås eller vid köp av en vara den dag då köparen fysiskt tar varan i besittning (2 kap. 12 §).

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Europaparlamentet och rådet antog den 27 november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Ett av de direktiv som ändras är konsumenträttighetsdirektivet. Något krav för näringsidkaren att vid distansavtal lämna information om varifrån varor skickas, om de kommer att skickas i en eller flera försändelser, hur returhanteringen går till och hur många fakturor som kommer att skapas har inte införts i konsumenträttighetsdirektivet.

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Utredningen

överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Enligt utredningens bedömning finns det inte behov av några ändringar i distansavtalslagen med anledning av ändringarna i konsumenträttighetsdirektivet om näringsidkarens skyldighet att ge konsumenten ett standardformulär för utövande av ångerrätten.

Tidigare behandling

När det gäller motionsyrkandet om beräkning av ångerfristen i 2 kap. distansavtalslagen behandlades ett motsvarande motionsyrkande våren 2020 i lagstiftningsärendet om tydligare regler vid konsumentavtal (prop. 2019/20:63, bet. 2019/20:CU19, rskr. 2019/20:193). Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag. I betänkandet anförde utskottet följande:

Det lagförslag som utskottet tidigare ställt sig bakom innebär att näringsidkaren inte bara ska vara skyldig att lämna information om ångerrätten utan näringsidkaren ska också ge konsumenten ett formulär för att utöva ångerrätten. Som redovisats ovan börjar tidsfristen för ångerrätten att löpa när konsumenten har fått information om ångerrätten och regeringen bedömer att det inte bör ske någon ändring i denna del med anledning av den nya regeln om överlämnande av formuläret. Till grund för sin bedömning pekar regeringen på den tolkning av direktivet om konsumenträttigheter som har gjorts av EU-domstolen och det förhållandet att medlemsstaterna inte får ha bestämmelser som avviker från direktivet. Utskottet gör ingen annan bedömning i frågan än regeringen och anser således att det inte finns anledning till ett sådant tillkännagivande som föreslås i motionen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandet om beräkning av ångerfristen behandlades ett motsvarande motionsyrkande av utskottet våren 2020. Utskottet ansåg att det inte fanns anledning till ett sådant tillkännagivande som föreslogs och avstyrkte motionen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd har haft i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Enligt utredningens bedömning finns det inte behov av några ändringar i distansavtalslagen med anledning av ändringarna i konsumenträttighetsdirektivet om näringsidkarens skyldighet att ge konsumenten ett standardformulär för utövande av ångerrätten.

När det gäller motionsyrkandet om att säkerställa att det vid näthandel lämnas information om varifrån varor skickas, om de kommer att skickas i en eller flera försändelser, hur returhanteringen går till och hur många fakturor som kommer att skapas utgår utskottet från att regeringen inom ramen för EU-samarbetet verkar för att minska distanshandelns miljöpåverkan.

Enligt utskottets mening finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Reklam riktad till barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot reklam riktad till barn. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning.

Jämför reservation 5 (SD, C).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1617 anför Angelica Lundberg m.fl. (SD) att det i dagsläget inte finns något förbud mot att rikta reklam till barn på internet. Motionärerna anser att den svenska lagstiftningen behöver uppdateras så att konsumentskyddet för barn och unga följer den digitala utvecklingen. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 13). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att Sverige inom EU ska verka för att regler om marknadsföring riktad till barn motsvarande de svenska reglerna ska vara miniminivå inom hela EU (yrkande 14). Vidare menar motionärerna att det behövs ytterligare åtgärder för kontroller och sanktioner när det gäller reklam som riktas till barn. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 15).

Martina Johansson m.fl. (C) anför i kommittémotion 2020/21:2947 att skyddet mot reklam till barn och unga i digitala miljöer behöver ses över. Motionärerna anför också att det är angeläget att i EU-sammanhang värna om de svenska reglerna om marknadsföring som riktas till barn och att verka för att internationella regler utvecklas i denna riktning. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 5 och 6).

Gällande rätt

Genom marknadsföringslagen (2008:486) har bl.a. direktivet (2005/29/EG) om otillbörliga affärsmetoder genomförts i svensk rätt. Direktivet är i huvudsak ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet.

I marknadsföringslagen finns generella regler om marknadsföring som gäller oavsett vilken produkt som marknadsförs och oavsett vilket medium som används. Marknadsföringslagen är således tillämplig även på marknadsföring som förekommer på internet.

Enligt 5 § marknadsföringslagen ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Av 6 § marknadsföringslagen följer att marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I ingressen till direktivet om otillbörliga

affärsmetoder sägs bl.a. att om en affärsmetod är särskilt riktad till en viss konsumentgrupp, t.ex. barn, är det önskvärt att affärsmetodens inverkan bedöms ur ett perspektiv som är representativt för den genomsnittliga medlemmen i denna grupp (punkt 18).

Enligt 7 § marknadsföringslagen får en näringsidkare inte använda sig av aggressiv marknadsföring. Marknadsföringen är att anse som aggressiv om den innefattar trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller annat aggressivt påtryckningsmedel. Aggressiv marknadsföring är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I 7 a § marknadsföringslagen förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om marknadsföringen är aggressiv. Av 7 § sista stycket marknadsföringslagen framgår att sådan aggressiv marknadsföring som anges i punkterna 24–31 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder alltid är att anse som otillbörlig. Bilagan ska enligt 4 § marknadsföringslagen gälla som lag i Sverige. Enligt punkt 28 i bilagan är det under alla omständigheter en otillbörlig affärsmetod att i en annons direkt uppmana barn att köpa eller att övertala sina föräldrar eller andra vuxna att köpa de utannonserade produkterna åt dem.

I propositionen med förslag till en ny marknadsföringslag anförde regeringen att direktivet allmänt sett ger barn och andra utsatta grupper ett visst starkare skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder. Ett förbud finns t.ex. mot direkta köpuppsmaningar riktade till barn (punkt 28 i bilaga I). Om marknadsföring riktas till barn ska dessutom bedömningen av om åtgärden är otillbörlig ske utifrån en person som är representativ ur den krets som åtgärden riktas till (prop. 2007/08:115).

Marknadsföringslagen och bilagan innehåller därutöver, till skillnad från radio- och tv-lagen (2010:696), inte några särskilda bestämmelser om reklam riktad till barn. Enligt 8 kap. 3 § radio- och tv-lagen får program i tv-sändningar och beställ-tv som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonsering. I 7 § samma kapitel anges att reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. I tv-sändningar och beställ-tv får reklam inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 december 2020 ska även en leverantör av en videodelningsplattform följa dessa regler (prop. 2019/20:168, bet. 2020/21:KU3, rskr. 2020/21:16).

Konsumentombudsmannen har ett tillsynsansvar över att bestämmelserna i marknadsföringslagen följs.

En näringsidkare kan enligt marknadsföringslagen bl.a. förbjudas att fortsätta med marknadsföring som är otillbörlig (23 §). Konsumentombudsmannen har även möjlighet att i vissa fall direkt förbjuda en näringsidkare att fortsätta med en viss marknadsföringsåtgärd. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2020 har bl.a. Konsumentombudsmannen fått stärkta tillsynsbefogenheter. Bland annat ska en

näringsidkare som genom sitt agerande på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen, t.ex. genom otillbörlig marknadsföring, kunna föreläggas att ta in ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen. Ett sådant föreläggande ska kunna riktas även mot en värdtjänstleverantör eller internetleverantör (prop. 2019/20:120, bet. 2019/20:CU23, rskr. 2019/20:254).

Egenåtgärder m.m.

Internationella Handelskammaren (ICC) har ställt upp särskilda regler när det gäller reklam som riktar sig till barn och ungdomar. Bland annat får reklam inte utnyttja barns och ungdomars naturliga godtrogenhet eller bristande erfarenhet. Produkter som är olämpliga för barn eller unga får inte marknadsföras i medier som riktar sig till dessa och sådant material ska dessutom klart markeras som olämpligt för barn. Digital marknadskommunikation som riktas till barn i en viss åldersgrupp ska vara lämplig och passande för dessa barn. När det gäller beteendestyrd reklam online (OBA) får OBA-segment inte skapas för målgrupper bestående av barn som är 12 år eller yngre.

Enligt Etiska Rådet för Betalitetjänsters (ERB) etiska regler får marknadsföring av betalitetjänster inte förekomma om denna väsentligen riktar sig till personer under 14 år och kostnaden för att begagna sig av tjänsten kan överstiga 10 kronor.

Stiftelsen Reklamombudsmannen (RO) inrättades 2009. RO är näringslivets självregleringsorgan som har till uppgift att främja en hög etisk standard inom reklam och marknadsföring. Stiftelsen har två prövande instanser, Reklamombudsmannen (RO) och Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON). Allmänheten, företag och organisationer kan vända sig till RO som prövar om reklamen strider mot Internationella Handelskammarens (ICC:s) regler för reklam och marknadskommunikation. RO granskar även reklam på eget initiativ och ger information, utbildning och vägledning i marknadsetiska frågor. RO meddelar beslut i ärenden om praxis finns. När praxis saknas hänskjuter RO ärendet till RON för prövning. RO:s beslut kan överklagas till RON, men RON:s beslut kan inte överklagas.

De nordiska konsumentombudsmännen tog 2015 fram en ny gemensam ståndpunkt om handel och marknadsföring på internet i de nordiska länderna. I ståndpunkten har konsumentombudsmännen sammanfattat några viktiga regler och principer som bör eller ska följas av näringsidkare som bedriver handel med konsumenter för att uppfylla de gemensamma kraven om god marknadsföringssed. Ståndpunkten är ett komplement till den nationella lagstiftningen och den praxis som utvecklats för handel och marknadsföring på internet. Ett särskilt avsnitt rör marknadsföring som riktas till barn och unga. Enligt ståndpunkten ska näringsidkaren bl.a. utforma marknadsföringen på ett sådant sätt att det är uppenbart för den åldersgrupp som är målgrupp att det rör sig om marknadsföring. Näringsidkaren får inte använda eller

medverka till användandet av produktplacering eller annan form av dold reklam för produkter osv. på egna eller andra webbplatser som riktar sig mot barn och unga, t.ex. i spel eller annan underhållning. Spel och liknande bör inte heller avbrytas av reklaminslag. Om det finns sponsorer som står bakom spel och liknande riktade mot barn bör det finnas information om detta, men på ett sådant sätt att det inte fokuseras överdrivet eller huvudsakligen på detta. I ståndpunkten finns flera exempel på vad näringsidkare bör ta hänsyn till när de riktar sig till barn.

Vidare har de nordiska konsumentombudsmännen tagit fram en ståndpunkt om marknadsföring via sociala medier. Enligt ståndpunkten bör näringsidkaren bl.a. inte använda barn och ungdomar i försäljnings- och marknadsföringssyfte eller som säljkanal, för t.ex. rekrytering bland vänner och liknande. Näringsidkaren bör inte heller uppmana användare av det sociala mediet att dela marknadsföring, om marknadsföringen särskilt vänder sig till barn och ungdomar. I den mån marknadsföringsreglerna innehåller förbud mot marknadsföring av vissa produkter för barn och unga, åligger det vidare näringsidkaren att löpande tillämpa bästa möjliga tekniska lösningar för att kontrollera åldern på användarna av det sociala medium som marknadsföringen riktar sig till. Ståndpunkten är ett komplement till ståndpunkten för handel och marknadsföring på internet.

De nordiska konsumentombudsmännen har 2016 även tagit fram en ståndpunkt om dold marknadsföring som bl.a. gäller marknadsföring som riktar sig mot barn och unga.

Konsumentverket har i en vägledning sammanställt de regler och den praxis som gäller för marknadsföring riktad till barn och unga, bl.a. när det gäller marknadsföring på internet och för minderårigas möjligheter att ingå avtal. Vägledningen riktar sig främst till näringsidkare som planerar marknadsföringskampanjer riktade till barn och unga.

Vidare har Konsumentverket tagit fram en vägledning om marknadsföring i sociala medier, bl.a. när det gäller marknadsföring som riktar sig till barn och unga. Vägledningen vänder sig till den som marknadsför ett företags verksamhet eller produkter i sociala medier.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Europaparlamentet och rådet antog den 27 november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Ett av de direktiv som ändras är direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). Syftet med det nya direktivet är att stärka tillsynen av konsumenträtten och modernisera vissa delar av de direktiv som omfattas av revideringen. Det nya direktivet innebär en viss harmonisering av påföljderna vid överträdelse av de fyra direktivens konsumentskyddsregler. Harmoniseringen innebär att medlemsstaterna ska införa sanktionsavgifter vid allvarliga överträdelse av regler som genomför direktiven om oskäliga villkor

i konsumentavtal, otillbörliga affärsmetoder och konsumenträttigheter. Det lägsta takbeloppet på sådana sanktionsavgifter anges till fyra procent av det felande företagens omsättning på den relevanta marknaden, som kan vara en eller flera medlemsstater. I samtliga fyra direktiv harmoniseras dessutom i viss utsträckning kriterierna för hur allvaret i en överträdelse ska bedömas, oavsett vilken påföljd som aktualiseras. Direktivet lämnar i viss utsträckning utrymme åt medlemsstaterna att utforma regelverket på ett sätt som innebär ett mer långtgående konsumentskydd eller att välja olika alternativa regleringar.

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:13). Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen föreslår bl.a. att möjligheten att besluta om marknadsstörningsavgift utvidgas till att omfatta överträdelser av bestämmelserna i marknadsföringslagen generellt och att den övre fasta beloppsgränsen i marknadsföringslagen för marknadsstörningsavgift tas bort. Utredningen föreslår också att det införs en bestämmelse i marknadsföringslagen om vilka omständigheter som ska beaktas vid bestämmandet av avgiftens storlek. I utredningsbetänkandet anges att det bl.a. kan beaktas vilken slags marknadsföring det är fråga om och vilken målgruppen är, som t.ex. barn eller äldre personer.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om reklam till barn behandlades senast av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att de då aktuella motionerna skulle avslås med hänvisning till bl.a. pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Det finns i dag många olika marknadsföringskanaler som riktar sig till barn. Barn är genom sin bristande erfarenhet extra mottagliga för kommersiella budskap, och de har inte samma förmåga som vuxna att kritiskt granska marknadsföringen. Utskottet anser att det är av största vikt att marknadsföringen till barn präglas av återhållsamhet och hänsynstagande. Det krävs också ett regelverk som ger tillräckligt stöd för att skydda barn mot oönskad marknadsföring.

Genom 2008 års marknadsföringslag har direktivet om otillbörliga affärsmetoder genomförts i svensk rätt. Direktivet är i huvudsak utformat som ett fullharmoniseringsdirektiv. Medlemsstaterna är därmed förhindrade att införa bestämmelser som avviker från vad som föreskrivs i direktivet. Vid sin behandling av proposition 2007/08:115 Ny marknadsföringslag uttalade utskottet att direktivet, utan att innehålla ett totalförbud mot reklam riktad till

barn, allmänt sett ger barn och andra utsatta grupper ett i viss mån starkare skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder. Så är t.ex. direkta köppuppsmaningar riktade till barn en sådan affärsmetod som enligt bilaga I till direktivet under alla omständigheter är otillbörlig (punkt 28). Om marknadsföring riktas till barn ska dessutom bedömningen av om åtgärden är otillbörlig ske utifrån en person som är representativ för den krets som åtgärden riktas mot. I övrigt gäller marknadsföringslagens bestämmelser om bl.a. god marknadsföringssed och förbud mot aggressiv och vilseledande marknadsföring även när marknadsföringen riktar sig till barn (bet. 2007/08:CU21). I marknadsföringslagen finns generella regler om marknadsföring som gäller oavsett vilken produkt som marknadsförs och oavsett vilket medium som används. Marknadsföringslagen är således tillämplig även på marknadsföring som förekommer på internet.

En näringsidkare kan enligt marknadsföringslagen bl.a. förbjudas att fortsätta med marknadsföring som är otillbörlig. Konsumentombudsmannen har även möjlighet att i vissa fall direkt förbjuda en näringsidkare att fortsätta med en viss marknadsföringsåtgärd. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2020 har vidare bl.a. Konsumentombudsmannen fått stärkta tillsynsbefogenheter. Bland annat ska en näringsidkare som genom sitt agerande på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen, t.ex. genom otillbörlig marknadsföring, kunna föreläggas att ta in ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen. Ett sådant föreläggande ska kunna riktas även mot en värdtjänstleverantör eller internetleverantör.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 december 2020 ska även en leverantör av en videodelningsplattform omfattas av radio- och tv-lagens regler om förbud mot reklam riktad till barn.

Europaparlamentet och rådet antog den 27 november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Ett av de direktiv som ändras är direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). Syftet är att stärka tillsynen av konsumenträtten och modernisera vissa delar av de direktiv som omfattas av revideringen. En särskild utredare har haft i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen föreslår bl.a. att möjligheten att besluta om marknadsstörningsavgift utvidgas till att omfatta överträdelse av bestämmelserna i marknadsföringslagen generellt och att den övre fasta beloppsgränsen i marknadsföringslagen för marknadsstörningsavgift tas bort. Utredningen föreslår också att det införs en bestämmelse i marknadsföringslagen om vilka omständigheter som ska beaktas vid bestämmandet av avgiftens storlek. Enligt förslaget kan det då beaktas vilken målgruppen är, t.ex. barn eller äldre personer.

ICC har ställt upp särskilda regler när det gäller reklam som riktar sig till barn och ungdomar. Bland annat ska digital marknadskommunikation som riktas till barn i en viss åldersgrupp vara lämplig och passande för dessa barn.

Utskottet vill även nämna att de nordiska konsumentombudsmännen har tagit fram gemensamma ståndpunkter om handel och marknadsföring på internet, marknadsföring via sociala medier och dold marknadsföring som bl.a. innehåller särskilda rekommendationer och riktlinjer när det gäller marknadsföring till barn. Konsumentverket har vidare tagit fram en vägledning om marknadsföring riktad till barn och unga, bl.a. när det gäller marknadsföring på internet. Vägledningen vänder sig särskilt till näringsidkare som planerar marknadsföringskampanjer riktade till denna grupp. Konsumentverket har också tagit fram en vägledning om marknadsföring i sociala medier, bl.a. när det gäller marknadsföring som riktar sig till barn och unga.

Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Miljöpåståenden i reklam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om falska miljöpåståenden i reklam. Utskottet hänvisar till aviserat och pågående arbete.

Motionen

Amanda Palmstierna (MP) anser i motion 2020/21:3067 att Konsumentverkets kunskapshöjande arbete som riktas till företag och verkets tillsyn för att motverka falska miljöpåståenden i reklam behöver stärkas. Enligt motionären bör det även göras en översyn av om det förekommer upprepade falska miljöpåståenden i reklam. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 1 och 2).

Marknadsföringslagen

Enligt 10 § första stycket marknadsföringslagen (2008:486) får en näringsidkare vid marknadsföringen inte använda sig av felaktiga påståenden eller andra framställningar som är vilseledande i fråga om näringsidkarens egen eller någon annans näringsverksamhet. Enligt andra stycket 2 gäller detta särskilt framställningar som rör produktens ursprung, användning och risker såsom inverkan på hälsa och miljö. Enligt 8 § marknadsföringslagen är marknadsföring som är vilseledande enligt bl.a. 10 § att anse som otillbörlig om den påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Pågående arbete m.m.

Konsumentverkets tillsyn m.m.

Konsumentverket bedriver tillsyn av företag som använder argument som rör miljön i sin marknadsföring. I sin årsredovisning för 2020 anger Konsumentverket bl.a. följande. Under 2020 genomfördes löpande tillsyn av miljöpåståenden inom områdena motor och energi och på textilområdet. Två tematiska granskningar vad gäller miljöpåståenden inom elhandeln respektive fondmarknaden genomfördes. Under året inledde Konsumentverket fyra tillsynsärenden mot bolag som har marknadsfört fordon, drivmedel och husvagnar genom vaga miljöpåståenden. Samtliga bolag rättade sig frivilligt.

Konsumentverket gjorde vidare en kartläggning av miljöpåståenden på livsmedelsområdet där verket fann en mängd vaga miljöpåståenden, påståenden som inte förklarats eller preciserats. Exempel på sådana påståenden är grön och klimatsmart. Kartläggningen gav en bild av hur vanligt förekommande sådana vaga miljöpåståenden är och ska ligga till grund för eventuella framtida tillsynsärenden. Verket har även haft ett par tillsynsärenden om miljöargument kopplade till livsmedel. Ett ärende har lämnats över till Konsumentombudsmannen. Det andra pågick fortfarande vid årets slut. Verket har också haft ett tillsynsärende mot ett klädbolag som använde miljöpåståenden i sin marknadsföring genom en egen märkning, där kriterier för märkningen saknades. Även kvalificering, dvs. förklaringen och preciserandet, av miljöpåståendet vid varje plagg saknades. Marknadsföringen av märkningen togs bort och ärendet avslutades med rättelse. Konsumentverket har därutöver granskat användningen av miljöpåståenden vid marknadsföring av elavtal. Granskningen visade på brister vad gäller kvalificering av miljöpåståenden. Konsumentverket anför i avsnitten Analys av Konsumentverkets effektmål att arbetet med tillsyn av miljöpåståenden i marknadsföring har varit fortsatt högt prioriterat och kunskapsbyggande insatser har i hög grad bidragit till exempelvis bättre förutsättningar att stävja vilseledande miljöpåståenden. Verket bedömer att fortsatta insatser krävs.

Dessutom har Konsumentverket inom ramen för en sweep inom det europeiska konsumentskyddssamarbetet, Consumer Protection Cooperation Network, (CPC-nätverket) kartlagt miljöpåståenden inom olika marknader och huruvida de är lagstridiga. Verket fann flera brister som kan bli aktuella för tillsyn under 2021.

Konsumentverket anordnade även ett digitalt seminarium för textilbranschen i syfte att höja kunskapen om märkningar och miljöpåståenden i marknadsföring.

Vidare lämnar Konsumentverket på sin webbplats information till företag om regler m.m. vid användning av miljöargument i marknadsföring.

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser

bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. grön omställning. Under 2021 planerar kommissionen att lägga fram ett lagstiftningsförslag om mer konsumentmakt i den gröna omställningen som syftar till att uppnå bättre information till konsumenter om produkters hållbarhet och bättre skydd mot bl.a. vilseledande miljöargument (greenwashing) och kort livslängd, och ett lagstiftningsförslag om styrkande av miljöpåståenden baserat på metoderna för miljöavtryck.

Frågesvar

Statsrådet Lena Micko anförde följande den 17 februari 2021 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:1676) om vilseledande miljöpåståenden i reklam:

[...] har frågat mig på vilka sätt jag och regeringen kommer att agera för att svenska konsumenter ska kunna tillförsäkras att utlovat hållbara eller så kallat miljövänliga produkter verkligen är det.

Ett miljöpåstående i marknadsföring innebär i regel att en vara eller en tjänst framställs som att den har en positiv eller ingen inverkan på miljön. Regelverket gällande marknadsföring ställer höga krav på tydlighet när det gäller sådana påståenden. Påståenden som används ska kunna bevisas vara sanna och de ska inte vilseleda konsumenten. I sammanhanget kan nämnas att det finns flera olika märkningar som bara får användas om särskilda krav är uppfyllda.

Konsumentverket har bedrivit ett aktivt tillsynsarbete avseende marknadsföring med miljöargument. Som [...] beskriver har miljöpåståenden i reklam nyligen granskats inom EU. Granskningen, som Konsumentverket medverkade i från svensk sida, visade att det finns problem.

Marknadsföringsområdet regleras till stor del av EU-rätten och en enskild medlemsstat måste därför agera inom ramen för den. EU:s nya strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan) innehåller bl.a. planerade initiativ som rör åtgärder för att bättre komma till rätta med vilseledande miljöargument i marknadsföring. EU-kommissionen har bl.a. aviserat ett lagstiftningsförslag om styrkande av miljöpåståenden.

Regeringen är aktiv i frågan och är positiv till initiativ som syftar till att motverka vilseledande miljöargument i marknadsföring.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan bedriver Konsumentverket ett aktivt tillsynsarbete när det gäller marknadsföring med miljöargument. Vidare lämnar Konsumentverket på sin webbplats information till företag om regler m.m. vid användning av miljöargument i marknadsföring. Under 2020 anordnade Konsumentverket även ett digitalt seminarium för textilbranschen i syfte att höja kunskapen om märkningar och miljöpåståenden i marknadsföring.

EU:s nya strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan) som presenterades i november 2020 innehåller bl.a. planerade initiativ som rör åtgärder för att bättre komma till rätta med vilseledande miljöargument i

marknadsföring. EU-kommissionen har bl.a. aviserat ett lagstiftningsförslag om styrkande av miljöpåståenden.

Det pågår således ett tillsynsarbete och informationsinsatser samt har aviserats initiativ på EU-nivå som ligger väl i linje med motionsönskemålen.

Mot denna bakgrund finns det inte behov av något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Marknadsföring av realisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om marknadsföring av realisationer. Utskottet hänvisar bl.a. till ett nytt EU-direktiv och ett avgörande från Patent- och marknadsdomstolen.

Motionen

I motion 2020/21:2939 anser Markus Wiechel (SD) att marknadsföringslagens regler om realisationer ska ändras för att stärka konsumentskyddet. Exempelvis kan det införas regler om hur länge en produkt eller tjänst ska ha haft ett visst pris för att detta ska anses vara ett ordinarie pris. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Gällande rätt m.m.

En näringsidkare får enligt 10 § första stycket marknadsföringslagen (2008:486) vid marknadsföringen inte använda sig av felaktiga påståenden eller andra framställningar som är vilseledande i fråga om näringsidkarens egen eller någon annans näringsverksamhet. Av andra stycket 4 samma paragraf framgår att det särskilt gäller framställningar som rör bl.a. produktens pris, grunderna för prisberäkningen och särskilda prisdeltar.

När det gäller realisationer får enligt 17 § marknadsföringslagen en näringsidkare vid marknadsföring av produkter använda uttrycket "realisation" eller något annat uttryck med motsvarande innebörd bara om

1. försäljningen avser produkter som ingår i näringsidkarens ordinarie sortiment,
2. försäljningen sker under en begränsad tid, och
3. priserna är väsentligt lägre än näringsidkarens normala priser för motsvarande produkter.

Marknadsföring som är vilseledande enligt någon av bestämmelserna i 10 eller 17 §§ marknadsföringslagen är enligt 8 § samma lag att anse som otillbörlig om den påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får enligt 23 § marknadsföringslagen förbjudas att fortsätta med denna eller

med någon annan liknande åtgärd. Ett förbud ska enligt 26 § marknadsföringslagen förenas med vite om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Vidare får enligt 29 § marknadsföringslagen en näringsidkare åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om näringsidkaren, eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar, uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot bestämmelserna i bl.a. 10 och 17 §§ marknadsföringslagen.

Enligt 28 § marknadsföringslagen får Konsumentombudsmannen bl.a. meddela förbuds föreläggande enligt 23 § i fall som inte är av större vikt.

Mål som rör marknadsföringslagen handläggs av Patent- och marknadsdomstolen (tidigare av Marknadsdomstolen). Patent- och marknadsdomstolens avgöranden kan överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen. Talan får bl.a. väckas av Konsumentombudsmannen.

Konsumentverket har de senaste åren granskat hur företag inom flera branscher anger priser i marknadsföringen. Som ett resultat av granskningen har Konsumentombudsmannen bl.a. väckt talan i Patent- och marknadsdomstolen mot ett bolag som bedriver försäljning av olika varor riktade till barnfamiljer och blivande föräldrar på nätet. I en dom meddelad den 11 november 2019 har Patent- och marknadsdomstolen förbjudit bolaget vid vite att vid marknadsföringen bl.a. använda sig av vissa påståenden om realisationer. Domstolen har ansett att marknadsföringen strider mot 17 § marknadsföringslagen och ska anses vilseledande enligt 8 § samma lag. Bolaget har även ålagts att betala en marknadsstörningsavgift (mål nr PMT 13140-18).

Vidare förbjöd Konsumentombudsmannen hösten 2019 två bolag att i sin marknadsföring bl.a. använda sig av vissa påståenden om realisationer. I det ena fallet förbjöds bolaget vid vite att vid marknadsföringen av vissa produkter bl.a. använda sig av uttrycket ”rea” eller andra uttryck med motsvarande innebörd om inte försäljningen sker under en begränsad tid. I det andra fallet förbjöds bolaget vid vite att vid marknadsföringen av vissa produkter bl.a. använda sig av uttryck som t.ex. ”sommare” om inte priserna är väsentligt lägre än bolagets ordinarie priser för motsvarande produkter. Det sistnämnda beslutet är överklagat till Patent- och marknadsdomstolen

Konsumentverket uppger i sin årsredovisning för 2020 att verket under året har haft flera löpande tillsynsärenden rörande otillbörlig prismarknadsföring. En riktad insats i fråga om Black Friday genomfördes under november och december månad och pågår fortfarande. Resultatet av insatsen har hittills lett till ett tiotal tillsynsärenden rörande vilseledande prismarknadsföring.

Nytt EU-direktiv om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv

Europaparlamentet och rådet antog den 27 november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. De direktiv som omfattas av revideringen rör avtalsvillkor, prisinformation,

otillbörliga affärsmetoder respektive konsumenträttigheter. Det nya direktivet innebär en viss harmonisering av påföljderna vid överträdelse av de fyra direktivens konsumentskyddsregler. Harmoniseringen innebär att medlemsstaterna ska införa sanktionsavgifter vid allvarliga överträdelse av regler som genomför direktiven om oskäliga villkor i konsumentavtal, otillbörliga affärsmetoder och konsumenträttigheter. Det lägsta takbeloppet på sådana sanktionsavgifter anges till 4 procent av det felande företagets omsättning på den relevanta marknaden, som kan vara en eller flera medlemsstater. Direktivet 2005/29EG om otillbörliga affärsmetoder har genomförts i svensk rätt genom marknadsföringslagen. I samtliga fyra direktiv harmoniseras dessutom i viss utsträckning kriterierna för hur allvaret i en överträdelse ska bedömas, oavsett vilken påföljd som aktualiseras.

Därutöver införs bl.a. en ny bestämmelse i direktivet 98/6/EG om konsumentskydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenterna om att varje tillkännagivande om en prissänkning ska innehålla uppgift om det tidigare pris som näringsidkaren har tillämpat under en fastställd tidsperiod före tillämpningen av prissänkningen. Med tidigare pris avses det lägsta pris som näringsidkaren har tillämpat under en tidsperiod som inte understiger 30 dagar före tillämpningen av prissänkningen (artikel 6 a punkt 1–2). Medlemsstaterna får föreskriva andra regler för varor som sannolikt kan försämrats eller har kort sista förbrukningsdatum (artikel 6 a punkt 3). Om produkten har funnits på marknaden i mindre än 30 dagar får medlemsstaterna även föreskriva en kortare tidsperiod än den period som anges i punkt 2 (artikel 6 a punkt 4). Direktivet genomfördes i svensk rätt genom vissa ändringar i den dåvarande prisinformationslagen (1991:601) som därefter ersatts av den nu gällande prisinformationslagen (2004:347).

Enligt artikel 7 ska medlemsstaterna senast den 28 november 2021 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet. De ska tillämpa dessa bestämmelser fr.o.m. den 28 maj 2022.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Som tidigare redovisats bl.a. under avsnittet Reklam riktad till barn har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen föreslår bl.a. att det införs en ny bestämmelse i prisinformationslagen om prissänkningar. Den nya bestämmelsen om prissänkningar bör gälla samtliga produkter som omfattas av prisinformationslagen. Enligt den nya bestämmelsen ska information om att priset på en produkt har sänkts även innehålla uppgift om det tidigare pris som gällde före sänkningen. Med tidigare pris ska avses det lägsta pris som har gällt för produkten under de senaste 30 dagarna före prissänkningen. Om prissänkningen under denna tid har skett gradvis, avses i stället det pris som

gällde före den första prissänkningen. Skyldigheten att informera om prissänkningar ska inte gälla varor som snabbt kan försämrats eller bli för gamla. Utredningen föreslår även att den övre fasta beloppsgränsen i marknadsföringslagen för marknadsstörmingsavgift tas bort.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till bl.a. pågående arbete och ett avgörande från Patent- och marknadsdomstolen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

I vilka fall en näringsidkare vid marknadsföring av produkter får använda uttrycket realisation eller något annat uttryck med motsvarande innebörd regleras i 17 § marknadsföringslagen. Marknadsföring som är vilseledande enligt 17 § är enligt 8 § samma lag att anse som otillbörlig om den påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får enligt 23 § marknadsföringslagen förbjudas att fortsätta med denna eller med någon annan liknande åtgärd. En näringsidkare som brutit mot bl.a. 17 § marknadsföringslagen kan också få betala en marknadsstörmingsavgift.

Som redovisats ovan har Konsumentverket de senaste åren granskat hur företag inom flera branscher anger priser i marknadsföringen, och på talan av Konsumentombudsmannen har Patent- och marknadsdomstolen i en dom den 11 november 2019 förbjudit ett bolag att vid marknadsföringen bl.a. använda sig av vissa påståenden om realisationer. Vidare förbjöd Konsumentombudsmannen hösten 2019 två bolag att i sin marknadsföring bl.a. använda sig av vissa påståenden om realisationer. Som framgår av Konsumentverkets årsredovisning har verket under 2020 haft flera löpande tillsynsärenden rörande otillbörlig prismarknadsföring.

Europaparlamentet och rådet antog i november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Bland annat införs en ny bestämmelse i direktivet om konsumentskydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenterna. Enligt bestämmelsen ska varje tillkännagivande om en prissänkning innehålla uppgift om det tidigare pris som näringsidkaren har tillämpat under en fastställd tidsperiod före tillämpningen av prissänkningen. Med tidigare pris avses det lägsta pris som näringsidkaren har tillämpat under en tidsperiod som inte understiger 30 dagar före tillämpningen av prissänkningen.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett

moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). I syfte att genomföra den nya direktivbestämmelsen om tillkännagivande om en prissänkning föreslår utredningen en ny bestämmelse i prisinformationslagen.

Mot denna bakgrund finns inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:730 yrkande 10 föreslår Staffan Eklöf m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att begränsa möjligheten att rikta reklam för ohälsosam mat till barn.

I motion 2020/21:859 föreslår Magnus Manhammar (S) ett tillkännagivande om att undersöka möjligheten att införa regleringar av marknadsföringen av ohälsosamma livsmedel.

I motion 2020/21:3549 föreslår Yasmine Eriksson (SD) ett tillkännagivande om att förbjuda erbjudanden och kampanjer som lockar till mer köp av konfektyr och läsk.

Marknadsföringslagen och radio- och tv-lagen

Enligt 5 § marknadsföringslagen ((2008:486)) ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Av 6 § marknadsföringslagen följer att marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I ingressen till direktivet om otillbörliga affärsmetoder sägs bl.a. att om en affärsmetod är särskilt riktad till en viss konsumentgrupp, t.ex. barn, är det önskvärt att affärsmetodens inverkan bedöms ur ett perspektiv som är representativt för den genomsnittliga medlemmen i denna grupp (punkt 18).

Enligt 7 § marknadsföringslagen får en näringsidkare inte använda sig av aggressiv marknadsföring. Marknadsföringen är att anse som aggressiv om den innefattar trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller annat aggressivt påtryckningsmedel. Aggressiv marknadsföring är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I 7 a § marknadsföringslagen förtydligas vilka

omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om marknadsföringen är aggressiv. Av 7 § sista stycket marknadsföringslagen framgår att sådan aggressiv marknadsföring som anges i punkterna 24–31 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder alltid är att anse som otillbörlig. Bilagan ska enligt 4 § marknadsföringslagen gälla som lag i Sverige. Enligt punkt 28 i bilagan är det under alla omständigheter en otillbörlig affärsmetod att i en annons direkt uppmana barn att köpa eller att övertala sina föräldrar eller andra vuxna att köpa de utannonserade produkterna åt dem.

I propositionen med förslag till en ny marknadsföringslag anförde regeringen att direktivet allmänt sett ger barn och andra utsatta grupper ett visst starkare skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder. Ett förbud finns t.ex. mot direkta köpuppmaningar riktade till barn (punkt 28 i bilaga I). Om marknadsföring riktas till barn ska dessutom bedömningen av om åtgärden är otillbörlig ske utifrån en person som är representativ ur den krets som åtgärden riktas till (prop. 2007/08:115).

Enligt 8 kap. 3 § radio- och tv-lagen (2010:696) får program i tv-sändningar och beställ-tv som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonsering. I 7 § samma kapitel anges att reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. I tv-sändningar och beställ-tv får reklam inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. Reglerna gäller även leverantörer av videodelningsplattformar.

ICC:s riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknads-kommunikation för mat och dryck

Internationella Handelskammaren (ICC) har tagit fram riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknads-kommunikation för mat och dryck, som bl.a. omfattar marknadsföring som riktar sig till barn. Marknadsföring av livsmedel som riktar sig till barn får inte undergräva vikten av en hälsosam livsstil. Påståenden om näringsinnehåll och hälsoeffekter ska ha en vetenskaplig grund, och påståendena ska bedömas utifrån hur de uppfattas av ett barn. Fantasiinslag och animeringar i sådan marknadsföring ska användas med försiktighet då det kan utnyttja barns fantasi och vilseleda det om exempelvis produktens näringsinnehåll. Marknadsföringen får inte ge intryck av att produkten leder till status eller popularitet bland andra barn eller framgång i exempelvis idrott. Reklam för mat får inte undergräva den roll som föräldrar och andra vuxna som är ansvariga för ett barns välfärd har när det gäller kostvägledning och val av livsstil.

Pågående arbete m.m.

Statskontorets rapport En analys av några offentliga styrmedel för bättre matvanor

Statskontoret har haft ett regeringsuppdrag att utreda hur den offentliga styrningen för att främja hälsosamma matvanor kan stärkas. Uppdraget redovisades våren 2019 i rapporten *En analys av några offentliga styrmedel för bättre matvanor* (2019:10). Uppdraget var avgränsat till att sammanställa den samlade kunskapen om användningen av ekonomiska styrmedel inom livsmedelsområdet och av begränsningar i marknadsföring av ohälsosam mat till barn. I rapporten anför Statskontoret bl.a. följande:

Den internationella forskningen visar att åtgärder som begränsar marknadsföringen av ohälsosamma livsmedel kan minska konsumtionen av sådana livsmedel hos barn. Effektiviteten i åtgärden bedöms öka om den riktas brett mot de olika mediekanalerna och kombineras med andra åtgärder som främjar hälsosamma matvanor. Forskningen visar också att lagstiftning generellt sett är mer effektivt än branschgemensamma överenskommelser om självreglering.

Vår juridiska analys visar att det skulle kunna vara möjligt att införa ett nationellt förbud mot att marknadsföra ohälsosamma livsmedel till barn om det särskilt kan motiveras av hälsoskäl. Samtidigt visar analysen att ett alltför långtgående förbud riskerar att bedömas oproportionerligt i förhållande till EU-rättens grundprincip om fri rörlighet. Vår kartläggning visar också att det är få länder som har infört särskilda förbud mot att marknadsföra ohälsosamma livsmedel till barn. Det innebär att kunskapen om konsekvenserna för individer och för samhället är begränsade.

— — —

Ett systematiskt arbete med en självreglering av marknadsföring av ohälsosamma livsmedel till barn bör kunna ge förutsättningar för att begränsa barns exponering för sådana produkter. En sådan självreglering skulle behöva omfatta tydliga riktlinjer för vilken marknadsföring och vilka livsmedel som inte får marknadsföras till barn samt en organisation som prövar marknadsföringen. Statskontoret bedömer bland annat att samverkan mellan staten och branschen, kännedomen hos allmänheten och legitimiteten för självregleringen har betydelse för vilka resultat som självregleringen kan uppnå. Eftersom självreglering ofta prövas som ett alternativ till lagreglering finns det också skäl för staten och näringslivet att gemensamt utveckla former för en oberoende utvärdering av åtgärden.

Statskontoret har identifierat ytterligare några områden som staten, kommunerna, näringslivet, vetenskapen och andra aktörer kan uppmärksamma och bevaka i det fortsatta folkhälsoarbetet med marknadsföring av livsmedel till barn. Enligt Statskontoret kan det bl.a. vara befogat att analysera möjligheten av att på olika sätt verka för en exponering vid försäljningsställen, till exempel i butiker och vid ungdomstävlingar, som kan främja hälsosamma matvanor.

Uppdrag till Livsmedelsverket att genomföra åtgärder för ett minskat saltintag och ett minskat intag av energitäta näringsfattiga livsmedel

Med anledning av Statskontorets rapport gav regeringen i november 2020 Livsmedelsverket i uppdrag att under 2020–2023 undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel, samt att ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. I uppdraget ingår att främja en sådan överenskommelse och följa upp effekterna. Målet är att tillsammans med livsmedelsbranschen minska intaget av salt, socker och andra energitäta näringsfattiga livsmedel hos befolkningen. Arbetet ska ske i nära samarbete med företrädare för livsmedelsföretag, handel samt privata och offentliga restauranger. Åtgärderna ska bygga på frivilliga insatser från branschen. När det gäller överenskommelsens innehåll avseende sockersötade livsmedel ska arbetet i huvudsak fokusera på barn och unga.

Kunskapsunderlaget om hur intaget av energitäta näringsfattiga livsmedel kan minska ska beskriva vilka metoder som har effekt för att förändra livsmedelskonsumtionen i olika socioekonomiska grupper.

En delredovisning av uppdraget lämnades i februari 2021. Delredovisningar ska även lämnas senast den 15 februari 2022 och 2023. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2024.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att begränsa reklam för ohälsosam mat som riktas till barn behandlades senast av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås bl.a. med hänvisning till pågående arbete, och riksdagen följde utskottets förslag. I betänkande 2018/19:CU10 anförde utskottet bl.a. följande:

När det gäller motionsyrkandet om att förbjuda reklam för ohälsosam mat som riktas till barn vill utskottet därutöver peka på att regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att utreda hur den offentliga styrningen för att främja hälsosamma matvanor kan stärkas. Uppdraget är avgränsat till de offentliga styrmedel som Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket har identifierat som särskilt angelägna att utreda, bl.a. begränsningar i marknadsföringen av ohälsosam mat till barn. Vidare har ICC tagit fram riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknadskommunikation för mat och dryck.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Statskontoret haft ett regeringsuppdrag att utreda hur den offentliga styrningen för att främja hälsosamma matvanor kan stärkas. I uppdraget ingick bl.a. att sammanställa och analysera kunskapen om begränsningar i marknadsföringen av ohälsosam mat till barn. Uppdraget redovisades våren 2019 i rapporten En analys av några offentliga styrmedel

för bättre matvanor (2019:10). Med anledning av Statskontorets rapport har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel, samt att ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2024.

Vidare har ICC tagit fram riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknads-kommunikation för mat och dryck.

Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot könsdiskriminerande reklam. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 7 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 yrkande 9 föreslår Jon Thorbjörnson m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam.

Även i kommittémotion 2020/21:2696 yrkande 13 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) föreslås ett tillkännagivande om behovet av lagstiftning mot sexistisk reklam.

Egenåtgärder

Som tidigare redovisats i avsnittet Reklam riktad till barn inrättades Stiftelsen Reklamombudsmannen (RO) av näringslivet 2009. Privatpersoner, företag och andra organisationer kan anmäla reklam till RO som prövar om reklamen strider mot Internationella Handelskammarens (ICC:s) regler för reklam och marknads-kommunikation. RO granskar även reklam på eget initiativ och ger information, utbildning och vägledning i marknads-etiska frågor. RO meddelar beslut i ärenden om praxis finns. När praxis saknas hänskjuter RO ärendet till Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON) för prövning. RO:s beslut kan överklagas till RON, men RON:s beslut kan inte överklagas.

I artikel 1 i ICC:s regler för reklam och marknads-kommunikation föreskrivs bl.a. att marknads-kommunikation ska utformas med vederbörlig känsla för socialt och yrkesmässigt ansvar. Enligt artikel 2 i grundreglerna ska marknads-kommunikation respektera mänsklig värdighet. Marknads-kommunikation får inte ge upphov till eller överse med någon form av

diskriminering, inbegripet sådan som hänför sig till etnisk eller nationell härkomst, religion, kön, ålder, funktionsnedsättning eller sexuell läggning.

Utredningen om könsdiskriminerande reklam

En särskild utredare fick i juli 2006 ett regeringsuppdrag att kartlägga utvecklingen och omfattningen av könsdiskriminerande reklam i Sverige och lämna förslag till hur lagstiftning mot sådan reklam skulle kunna utformas, samt redovisa för- och nackdelar med dessa förslag. Uppdraget omfattade även att beakta andra möjligheter att komma till rätta med könsdiskriminerande reklam, t.ex. genom näringslivets egna självreglerande organ.

Utredaren överlämnade i januari 2008 betänkandet Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden (SOU 2008:5) till statsrådet och chefen för Integrations- och jämställdhetsdepartementet. I betänkandet föreslogs en ny och fristående lag mot könsdiskriminerande reklam. Utredaren ansåg inte att en sådan lagstiftning är grundlagsstridig. Utredaren ansåg vidare bl.a. att Konsumentverket/Konsumentombudsmannen ska ansvara för frågor om könsdiskriminerande reklam, vilket bl.a. innefattar kartläggning av dess utveckling och omfattning, utformning av råd och spridning av information.

Regeringen beslutade den 24 april 2008 att lägga betänkandet till handlingarna.

Kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam

I regleringsbrevet för budgetåret 2018 gav regeringen Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att genomföra en kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam. I uppdraget ingick en bedömning av om det finns behov av ytterligare åtgärder, i form av utvecklad självreglering och utbildningsinsatser, inom detta område. Vid behov borde det även göras en bedömning av vilka åtgärder av sådant slag som i så fall kan genomföras. Eftersom regeringsuppdraget att kartlägga förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam avser ett område som ligger utanför Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsområde anlätade Diskrimineringsombudsmannen, i enlighet med vad som överenskommits mellan Diskrimineringsombudsmannen och företrädare för Regeringskansliet, Högskolan i Halmstad för att genomföra uppdraget.

En delredovisning av uppdraget överlämnades i juni 2018. Delredovisningen tar upp nya tendenser när det gäller förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam på grund av teknologisk och ekonomisk utveckling 2008–2018.

Slutredovisningen av uppdraget, som handlar om att kartlägga hur Reklamombudsmannens (RO) verksamhet fungerar, överlämnades den 1 mars 2019. De slutsatser och rekommendationer som presenteras i

slutredovisningen ansvarar Högskolan i Halmstad och kartläggningens författare för. Mot bakgrund av att det område som regeringens uppdrag rör faller utanför Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsområde tar myndigheten inte ställning till de resultat som redovisas och inte heller till om de åtgärder som uppdragstagaren bedömer kan genomföras är adekvata.

Vid en sammantagen bedömning med slutredovisningens resultat som grund anser de som utfört utredningen (utredningen) att självregleringen gällande, och förekomsten av, könsdiskriminerande reklam ej är tillfredsställande.

Utredningen redovisar sammanfattningsvis bl.a. följande slutsatser och förslag.

I den första delen av uppdraget identifieras nya tendenser som kan iakttas sedan RO bildades fram till i dag. Exempel på sådana tendenser är sociala medieplattformar, marknadsföring via influerare, flöden av marknadsföringsuttryck på digitala plattformar och riktad marknadsföring baserad på persondata.

I den andra delen av uppdraget kartläggs hur RO:s verksamhet fungerar. När det gäller RO:s verksamhet har utredningen företagit en kvantitativ analys av RO:s ärenden under åren 2009–2017 i syfte att beskriva vilka typer av ärenden RO behandlat samt hur de hanterar den definition av könsdiskriminerande reklam som de använder för att fria eller fälla beslut.

För att närmare undersöka hur självregleringen av könsdiskriminerande marknadsföring ser ut i dag har den kvantitativa kartläggningen kompletterats med en särskild granskning av RO:s ärenden under åren 2016–2017.

Utredningen anför följande i denna del:

Resultaten av den kvantitativa kartläggningen visar bl.a. att för de ärenden som avser könsdiskriminerande marknadsföring är internet det vanligaste mediaslaget, klädesbranschen den vanligaste bransch kategorin, kvinnor vanligast bland vilka som är avbildade och objektifierande reklam den vanligaste bedömningsgrunden. Undersökningen visar vidare att anmälningsfrekvensen av könsdiskriminerande marknadsföring varierat under åren. Det har funnits toppar som bland annat gått att förklara med att särskilda kampanjer uppmärksammat att det går att anmäla könsdiskriminerande reklam.

Utredningen har också gjort en särskild kartläggning av mediaslaget internet under åren 2016–2017. Kartläggningen i denna del syftar till att bedöma om de aktörer som blivit föremål för prövning följer RO:s ställningstaganden i det enskilda fallet, om marknadsaktörer påverkas i sin fortsatta verksamhet eller om det är vanligt med upprepade överträdelser. Utredningen anför följande:

Totalt har 36 stycken annonsörer undersökts. Av dessa har 20 tagit bort annonsen, 15 har kvar annonsen och 17 har, vad utredningen bedömt, publicerat liknande marknadsföring efter det att en av deras annonser har blivit fällda. Vidare har undersökts om annonsörer blivit anmälda till RO återkommande under åren 2009–2018. Resultaten visar att 35 annonsörer har blivit anmälda mer än en gång. Detta innebär att självregleringen av könsdiskriminerande marknadsföring inte kan anses helt tillfredsställande heller i relation till de ärenden som RO faktiskt prövar eftersom besluten

åtminstone inte har en fullständig efterlevnad.

Som ett vidare led i att undersöka hur RO:s verksamhet fungerar har utredningen även utrett hur RO prövar enskilda ärenden.

Utredningen rekommenderar vidare bl.a. att RO bör se över om anmälningsförfarandet kan förenklas och att RO medvetandegör att det går att anmäla könsdiskriminerande reklam. Utredningen anför därutöver bl.a. följande.

Antalet anmälningar har haft toppar och dalar under åren RO varit verksam. De senaste åren kan en viss tendens till minskning av antal anmälningar noteras. Det föreligger emellertid inget direkt orsakssamband mellan antalet minskade anmälningar och hur väl självregleringssystemet fungerar. I vår kartläggning av antalet ärenden som inkommit till RO kan noteras att frekvensen för anmälningarna varierar på grund av faktorer som inte står i direkt samband med annonsörers efterlevnad av regleringen. Brister i regleringen av könsdiskriminerande marknadsföring framgår emellertid redan av den kvantitativa kartläggningen. Denna påvisar hur könsdiskriminerande marknadsföring fortsätter att anmälas och fällas. Så länge det fortlöper förekommer könsdiskriminerande marknadsföring, och självregleringen kan därmed inte anses fungera helt tillfredsställande.

Redovisningen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Frågesvar

Statsrådet Lena Micko anförde bl.a. följande den 18 december 2019 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2019/20:572) om sexistisk reklam och respekten för RO:s beslut:

Det är viktigt att motverka sexistisk och könsstereotyp reklam. Regeringen gav i december 2017 Diskrimineringsombudsmannen (DO) i uppdrag att genomföra en kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam. I uppdraget ingick att bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder, i form av utvecklad självreglering och utbildningsinsatser, inom detta område, samt en bedömning av vilka åtgärder som i så fall kan genomföras. Uppdraget redovisades den 1 mars 2019. I DO:s rapport riktades inga rekommendationer till regeringen utan till Reklamombudsmannen (RO), som är näringslivets självregleringsorgan.

RO prövar om anmäld reklam strider mot Internationella Handelskammarens regler för reklam och marknadskommunikation. En förutsättning för ett system med självreglering, som alternativ till lagstiftning, är att företagen följer självregleringsorganens beslut. Regeringen kommer fortsatt följa frågan.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om könsdiskriminerande reklam har behandlats av civilutskottet vid flera tidigare tillfällen. Våren 2017 anförde utskottet i betänkandet 2016/17:CU12 när det gällde de då aktuella motionerna om könsdiskriminerande reklam att utskottet förväntade sig att regeringen snart återkommer med förslag om lagstiftning. Motionerna fick därmed anses delvis tillgodosedda och borde avslås. Motioner om åtgärder mot

könsdiskriminerande reklam behandlades senast av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att de då aktuella motionerna skulle avslås bl.a. med hänvisning till pågående arbete och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att reklam som förmedlar en könsstereotyp bild inte är önskvärd i ett samhälle som strävar efter ökad jämställdhet och alla människors lika värde. Utskottet anser att branschen har ett stort ansvar för att motverka könsdiskriminerande reklam. Utskottet ser därför positivt på den branschfinansierade Reklamombudsmannens verksamhet. Förutom att granska reklam har Reklamombudsmannen också en viktig uppgift i att informera och utbilda branschen i marknadsföringsetiska frågor.

När utskottet våren 2017 behandlade motioner om könsdiskriminerande reklam var utskottet inte berett att föreslå något initiativ med anledning av motionerna. Utskottet förväntade sig att regeringen snarast återkommer med förslag om lagstiftning.

Som redovisats ovan har Diskrimineringsombudsmannen haft ett regeringsuppdrag att genomföra en kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam. I uppdraget ingick att göra en bedömning av om det finns behov av ytterligare åtgärder, i form av utvecklad självreglering och utbildningsinsatser, inom detta område. Diskrimineringsombudsmannen anlät Höskolan i Halmstad för att genomföra uppdraget. En slutredovisning av uppdraget, som handlar om att kartlägga hur Reklamombudsmannens verksamhet fungerar, överlämnades i mars 2019. De slutsatser och rekommendationer som presenteras i slutredovisningen ansvarar Höskolan i Halmstad och kartläggningens författare för. Vid en sammantagen bedömning med slutredovisningens resultat som grund anser de som utfört utredningen att självregleringen gällande, och förekomsten av, könsdiskriminerande reklam inte är tillfredsställande. Utredningen lämnar bl.a. ett antal rekommendationer när det gäller förändringar av Reklamombudsmannens verksamhet.

Slutredovisningen av regeringsuppdraget bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet anser att resultatet av detta arbete nu bör avvaktas. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Utskottet kommer dock att noga följa frågorna. Motionsyrkandena bör avslås.

Bluffakturor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bluffakturor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående informationsinsatser och beredning av utredningsbetänkande.

Jämför reservation 8 (SD).

Bakgrund

Bluffakturor kan ta sig olika uttryck. Det finns rena bluffakturor där ett oseriöst företag genom att skicka fakturor, inbetalningsavier eller liknande meddelanden till näringsidkare och konsumenter försöker få betalt för en vara eller en tjänst som inte har beställts. Det förekommer också erbjudanden som utformas som fakturor. Ibland föregås fakturan av en telefonkontakt och det påstås att ett avtal har ingåtts, trots att så inte är fallet eller i varje fall inte på de villkor som görs gällande.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:699 föreslår Tobias Andersson m.fl. (SD) tillkännagivanden om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor (yrkande 1) och att ge företag utökad stöd för att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogdemyndigheten (yrkande 2).

Även i kommittémotion 2020/21:1617 yrkande 28 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor.

Gällande rätt m.m.

Att i marknadsföringsmaterialet inkludera en faktura eller liknande betalningshandling som ger konsumenten intryck av att han eller hon redan har beställt den marknadsförda produkten när så inte är fallet är under alla omständigheter en otillbörlig affärsmetod enligt punkt 21 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). Även näringsidkare omfattas av de regler som räknas upp i bilagan. I 8 § andra stycket marknadsföringslagen (2008:486) föreskrivs att sådan vilseledande marknadsföring som anges i punkterna 1–23 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder alltid är att anse som otillbörlig. Bilagan gäller enligt 4 § marknadsföringslagen som lag i Sverige. En näringsidkare som bryter mot bestämmelsen i punkt 21 kan bl.a. åläggas att betala en marknadsstörningsavgift och skadestånd (29 och 37 §§ marknadsföringslagen).

I avtalslagen finns bestämmelser om slutande av avtal. Det är den som påstår att ett avtal har ingåtts som har att bevisa det. I avtalslagen finns också

bestämmelser om avtals ogiltighet. Ett avtal som någon framkallat genom svikligt förledande är ogiltigt enligt 30 §. Enligt 33 § får en rättshandling inte göras gällande om omständigheterna vid dess tillkomst är sådana att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa avtalet. Avtalsvillkor som är oskäligen kan enligt 36 § jämkas eller lämnas utan avseende.

För att ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten krävs att sökanden har en dispositiv penningfordran som är förfallen till betalning, 2 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande är ogrundat eller obefogat, ska ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den. Det innebär att sökanden kan begära att målet överlämnas till tingsrätt och att, om ingen sådan begäran kommer in i tid, ansökan avskrivs (23, 33 och 37 §§ samma lag).

Enligt 7 § kreditupplysningslagen (1973:1173) får kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare inte innehålla uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som 1. har slagits fast genom en domstols eller en annan myndighets avgörande eller åtgärd eller, 2. har lett till ett inledande beslut om skuldsanering eller F-skuldsanering eller till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Detta innebär t.ex. att ansökningar om betalningsförelägganden inte får redovisas i en kreditupplysning som gäller en privatperson. Inom hela kreditupplysningsbranschen finns en frivillig överenskommelse om att tillämpa samma princip när det gäller juridiska personer om företaget som har gjort ansökan om betalningsföreläggande finns på Svensk Handels varningslista (se nedan).

Vidare finns en rättelsebestämmelse i 3 kap. 3 a § lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet som innebär att uppgifter ska rättas, blockeras eller utplånas bl.a. i de fall då de är missvisande i fråga om den registrerades vilja eller förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser. Om en registeruppgift beror på ett krav som grundas på en bluffaktura, kan det vara skäl för rättelse. Har de missvisande uppgifterna lämnats ut till tredje man ska denna underrättas om rättelseåtgärden om den registrerade begär det eller om mera betydande skada eller olägenhet för den registrerade kan undvikas på detta sätt. Rättelsebestämmelsen är även tillämplig på uppgifter om juridiska personer och avlidna. Kreditupplysningsföretag är skyldiga att gallra uppgifter som har blockerats (8 § kreditupplysningslagen).

Den 1 juli 2017 infördes en ny straffbestämmelse i brottsbalken om grovt fordringsbedrägeri (9 kap. 3 a § brottsbalken). Det som straffbeläggs genom bestämmelsen är att i vilseledande syfte rikta betalningsuppmaningar till en vidare krets av mottagare. Den nya bestämmelsen syftar till att komma till rätta med de problem som bluffakturor och liknande systematiska förfaranden orsakar för enskilda och samhället. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst sex år (prop. 2016/17:131, bet. 2016/17: JuU13, rskr. 2016/17:272).

Aktörer i näringslivet har upprättat s.k. varningslistor över företag som på olika sätt bedöms vara oseriösa och bedriva verksamhet med bluffakturor eller liknande. Som exempel kan nämnas att Svensk Handel på sin webbplats har lagt ut uppgifter om företag med oseriösa försäljningsmetoder. Kreditupplysningsföretagen använder Svensk Handels varningslista för att avgöra vilka uppgifter som ska ingå i kreditupplysningar.

Konsumentverket har en varningslista på verkets webbplats som ska ge konsumenter information och vägledning angående aktuella och angelägna konsumentproblem. En publicering på Konsumentverkets varningslista bestäms framför allt utifrån anmälningar till Konsumentverket och kontakter med Konsumentverkets upplysningstjänster Hallå konsument och ECC Sverige (tidigare Konsument Europa). Både fysiska och juridiska personer kan publiceras på varningslistan (Konsumentverket använder företag som gemensam benämning). För att ett företag ska hamna på listan måste det orsaka konsumenter betydande problem. Det ska också vara angeläget att konsumenter snabbt uppmärksammas på problemen. En publicering på listan måste dessutom vara det mest lämpliga och ändamålsenliga sättet att informera och vägleda konsumenter om de aktuella problemen. För närvarande finns inga publiceringar på listan.

Finansinspektionen har på sin webbplats en varningslista där inspektionen varnar för företag som erbjuder svenska konsumenter och investerare finansiella tjänster eller produkter utan att företaget har nödvändiga tillstånd i eller utanför Sverige. Finansinspektionens varningslista innehåller även varningar som har utfärdats av tillsynsmyndigheter som Finansinspektionen samarbetar med genom Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esmå) och Internationella organisationen för värdepapperstillsyn (Iosco).

Som redovisats under avsnittet Telefonförsäljning till näringsidkare har Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Avsikten med branschöverenskommelsen är att stärka den seriösa försäljningen och försvåra för bluffföretagen. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar.

Många intresse- och branschorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska gå till väga om man får en bluffaktura. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som drabbas.

Flera myndigheter, bl.a. polisen och Kronofogdemyndigheten, lämnar på sina webbplatser information om bl.a. hur en bluffaktura kan bestridas. Även på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats lämnas sådan information.

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier

En särskild utredare fick i februari 2014 ett regeringsuppdrag att kartlägga omfattningen och karaktären av problemen med fakturabedrägerier. I uppdraget ingick att med beaktande av kartläggningen överväga behovet av

förändringar i framför allt civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning. Utredningen överlämnade i september 2015 betänkandet Fakturabedrägerier (SOU 2015:77).

Utredningen har delat in fakturabedrägeri i två huvudkategorier: bluffakturor och fakturabedrägeri efter kontakt. Med bluffakturor avses bluffakturor som skickats ut utan föregående kontakt mellan fakturautställare och fakturamottagare. Med fakturabedrägeri efter kontakt avses fakturor som skickats ut efter en kontakt mellan fakturautställare och fakturamottagare, vilken enligt fakturautställaren har resulterat i någon form av avtal mellan dem.

Utredningen gör bl.a. följande bedömningar:

Den summariska processen bör inte stramas upp i syfte att renodla den från tvistiga fordringar och möjliggöra ett snabbare rättelseförfarande. De regler som skulle krävas för att åstadkomma ett sådant resultat skulle samtidigt kunna missbrukas av de gäldenärer som inte vill betala sina skulder eller som vill tilltvinga sig längre kredittid. Den summariska processen skulle därmed inte längre erbjuda samma effektiva indrivning av fordringar som den gör i dag. De negativa effekter som dessa regler skulle kunna få för näringslivet i stort uppvägs inte av den betydelse som reglerna skulle kunna ha för att motverka fakturabedrägeri riktade mot företagen. Några sådana regler föreslås därför inte.

Utredningen bedömer att det finns ett behov av förebyggande information om fakturabedrägeri hos såväl näringsidkare som konsumenter. Samhället bör tillhandahålla sådan information. Informationen bör anpassas till respektive målgrupp.

Förebyggande information bör tillhandahållas av de myndigheter som företagen respektive konsumenterna främst vänder sig till för att söka efter samhällsinformation som angår dem. För konsumenter framstår Konsumentverkets upplysningstjänst för konsumenter som en naturlig informationskanal. Konsumentverket bör därför få i uppdrag att även ansvara för information rörande fakturabedrägeri i förhållande till konsumenterna. För företagen finns ingen motsvarande informationstjänst. Tillväxtverket har dock i uppdrag att bl.a. erbjuda företagen samlad myndighetsinformation och tillhandahåller i det syftet en webbplats som riktar sig till företagen. Tillväxtverket framstår därför som den myndighet som är bäst lämpad att ansvara även för information rörande fakturabedrägeri i förhållande till företagen. För dem som redan har drabbats, eller som redan har viss kunskap om fakturabedrägeri, framstår det också som naturligt att söka efter mer information hos Polismyndigheten.

Utredningen föreslår att ett regeringsuppdrag ska ges åt var och en av myndigheterna Konsumentverket, Tillväxtverket och Polismyndigheten att tillhandahålla relevant information för att motverka att fler drabbas av fakturabedrägeri. Myndigheternas uppdrag bör omfatta att samla in och sammanställa relevant information från olika källor, bl.a. andra myndigheter och privata aktörer. Informationsuppdragen bör innefatta direktvägledning åt enskilda konsumenter och näringsidkare men inte enskild rådgivning. I uppdragen föreslås ingå att myndigheterna tillsammans får det huvudsakliga ansvaret för att utarbeta en strategi för att öka kännedomen om vart man kan vända sig för att få information om fakturabedrägeri.

Utredningen föreslår också att ett särskilt uppdrag ska ges åt var och en av Bolagsverket, Datainspektionen, Kronofogdemyndigheten och

Skatteverket att utifrån varje myndighets verksamhetsområde bidra med information till Polismyndigheten, Tillväxtverket och Konsumentverket om olika former av fakturabedrägeri och att bidra med sakkunskaper på områden som är av betydelse för att kunna hantera fakturabedrägeri. Myndigheterna föreslås få informationsansvar för den information de lämnar.

Utredningen föreslår vidare att förordningen om en upplysningstjänst för konsumenter ska ändras så att det framgår att även Polismyndigheten, Skatteverket, Datainspektionen och Bolagsverket ska vara informationsansvariga enligt förordningen.

Utredningen anser dock att det inte bör införas någon myndighets-administrerad varningslista motsvarande dem som tillhandahålls inom näringslivet. Enligt utredningens bedömning riskerar handläggningen att bli långsam och listan skulle därmed inte ge samma möjlighet till tidig varning som de privata listorna. De förfaranden som kan utgöra skäl för varning faller dessutom inom olika myndigheters kompetensområden. Det gör att det finns en risk för motstridiga beslut och att instansordningen skulle bli komplicerad. De administrativa kostnader som en myndighets-administrerad varningslista skulle vara förknippad med framstår inte heller som motiverad utifrån den nytta som en sådan lista kan göra.

Anmärkning: Datainspektionen har den 1 januari 2021 bytt namn till Integritetsskyddsmyndigheten.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet bereds utredningsbetänkandet för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till bl.a. pågående informationsinsatser och beredning av utredningsbetänkande. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Förekomsten av bedrägerier med bluffakturor har under senare år blivit ett allvarligt problem som drabbar både privatpersoner och företag. Bluffakturor orsakar kostnader och andra besvär för de som drabbas. För småföretagare och privatpersoner med begränsade ekonomiska och juridiska resurser kan konsekvenserna bli särskilt allvarliga.

Utskottet vill inledningsvis understryka att den som sänder en bluffaktura normalt gör sig skyldig till brott. För att åstadkomma en effektivare sanktion mot fakturabedrägerier infördes under 2017 en ny straffbestämmelse i brottsbalken om grovt fordringsbedrägeri som tar sikte på systematiska bedrägerier med bluffakturor. Bluffakturor är också förbjudna enligt marknadsrättsliga regler, och marknadsrättsliga sanktioner finns att ta till mot den som skickar falska fakturor. I avtalslagen finns bestämmelser om vad som krävs för att ett avtal ska anses ha ingåtts. Den gällande lagstiftningen tar alltså tydligt avstånd från den här typen av verksamhet.

Enligt utskottet är det angeläget att det bedrivs ett brett arbete för att motverka bluffakturor. Det är också viktigt att de som drabbas av bluffakturor kan få tillräcklig vägledning och stöd. Från branschens sida pågår sedan flera år ett informationsarbete, och aktörer i näringslivet har upprättat s.k. varningslistor över företag som bedriver verksamhet med bluffakturor eller liknande. Som exempel kan nämnas den varningslista som Svensk Handel lagt ut på sin webbplats. Kreditupplysningsföretagen använder listan för att avgöra vilka uppgifter som ska ingå i kreditupplysningar. Många bransch- och intresseorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska gå till väga om man får en bluffaktura. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som drabbas. Flera myndigheter, bl.a. polisen och Kronofogdemyndigheten, lämnar på sina webbplatser information om hur en bluffaktura kan bestridas. Även på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats lämnas sådan information. Vidare har Konsumentverket en varningslista som finns på verkets webbplats. Varningslistan ska ge konsumenter information och vägledning om aktuella och angelägna konsumentproblem. För att ett företag ska publiceras på listan krävs bl.a. att det orsakar konsumenter betydande problem.

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier har haft i uppdrag att kartlägga omfattningen och karaktären av problemen med bluffakturor och överväga behovet av ändringar i framför allt civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning. I de flesta fall har utredningen dragit slutsatsen att de regler som finns ger ett tillräckligt skydd mot fakturabedrägerier. På flera rättsområden har utredningen konstaterat att problemen med fakturabedrägerier snarast har att göra med att reglerna inte tillämpas som det är tänkt. Ett sätt att få fler enskilda personer och företag att vägra betala krav av detta slag är, enligt utredningen, att höja deras beredskap för förfarandena och att förse dem med nödvändiga kunskaper för att kunna ta till vara sina rättigheter gentemot dem som framställer kraven. Utredningen anser därför att det finns behov av ytterligare informationsinsatser riktade till både konsumenter och företag, utöver de som görs i dag. Enligt utredningen bör samhället tillhandahålla sådan information.

Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot denna bakgrund finns det inte behov av något initiativ från riksdagen med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om reklamationsfrist och presumtionsfrist m.m. Utskottet hänvisar till pågående och aviserat arbete.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (C) och 11 (L).

I kommittémotion 2020/21:1617 anser Angelica Lundberg m.fl. (SD) att tidsfristen när det gäller omvänd bevisbörda för ursprungliga fel vid konsumentköp bör förlängas till tolv månader. Motionerna anser också att möjligheten till en differentierad reklamationstid bör ses över. Enligt motionärerna är det rimligt att reklamationstiden är längre för produkter som också har en längre förväntad livslängd. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 20 och 21). Vidare anser motionärerna att lagreglerna behöver tydliggöras när det gäller vid vilken tidpunkt en köpare ska anses ha fått en vara i sin besittning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 17).

I kommittémotion 2020/21:2947 anser Martina Johansson m.fl. (C) att tidsfristen i konsumentköplagen när det gäller presumtion för ursprungligt fel på en vara ska utsträckas från sex till tolv månader. Enligt motionärerna skulle en längre tidsfrist skapa incitament för företag att producera varor som håller längre. För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilda inte längre behöver anser motionärerna även att reklamationsrätten ska följa en vara i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 11 och 12).

Även Magnus Ek m.fl. (C) anser i kommittémotion 2020/21:2918 att tidsfristen när det gäller presumtion för ursprungligt fel på en vara ska utsträckas från sex till tolv månader och att reklamationsrätten ska följa en vara i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen. Motionärerna anser vidare att det bör införas krav på information om förväntad livslängd på varor och att rätten till reparation av vissa vanligt förekommande produkter ska utvidgas. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 13, 14 och 15).

I kommittémotion 2020/21:3238 anser Nina Lundström m.fl. (L) att produkter ska vara försedda med information om förväntad livslängd. Produkter med en lång uppskattad livslängd ska kunna reklameras under längre tid än produkter med kort livslängd. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2).

Amanda Palmstierna m.fl. (MP) anser i kommittémotion 2020/21:2729 att det ska införas krav om att producenter ska ange produkters förväntade livslängd. Vidare anser motionärerna att reklamationsrätten ska kopplas till en produkts förväntade livslängd och att tidsfristen för den omvända bevisbördan

för ursprungligt fel på en vara ska förlängas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 24).

I motion 2020/21:3058 föreslår Emma Hult m.fl. (MP) ett tillkännagivande om att förlänga perioden med omvänd bevisbörda för ursprungligt fel till två år (yrkande 3). Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om att koppla reklamationsrätten i konsumentlagstiftningen till en varas förväntade livslängd (yrkande 2). Varor med en förväntad livslängd på över två år ska ha en reklamationstid på fem år. Motionärerna anser vidare att producenter ska vara skyldiga att ange hur länge deras produkter är byggda för att hålla. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 1).

Marlene Burwick m.fl. (S) anser i motion 2020/21:2441 att det bör införas en bestämmelse om en reservdelsgaranti i konsumentköplagen. Vidare anser motionärerna att det bör införas lagregler som förbjuder företag att skapa produkter som har inbyggda system som gör att produkten går sönder efter en viss tid. Motionärerna anser också att det bör ställas krav på producenter att redovisa produkters beräknade livscykelkostnader. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 1 och 2).

Gällande rätt

Konsumentköplagen (1990:932) gäller när en näringsidkare säljer en lös sak till en konsument. Enligt 8 § konsumentköplagen går risken för en vara över på köparen när varan avlämnas. Av 6 § samma lag framgår att en vara är avlämnad när köparen, själv eller genom en transportör som köparen har anlitat eller genom någon annan som handlar på köparens vägnar, har fått varan i sin besittning. Även om det är köparen som har anlitat transportören anses varan inte avlämnad när den har lämnats över till transportören, om det är säljaren som erbjuder transportalternativet.

Enligt 23 § konsumentköplagen får köparen inte åberopa att varan är felaktig, om han eller hon inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att köparen märkt eller borde ha märkt felet (reklamation). Ett meddelande som lämnas inom två månader efter det att köparen har märkt felet ska alltid anses ha lämnats i rätt tid. I detta fall är den avgörande tidpunkten för när reklamationsfristen börjar löpa alltså när köparen fått faktisk kunskap om felet. Reklamerar köparen inte inom tre år från det att han eller hon har tagit emot varan, förlorar köparen rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

Frågan om en vara är felaktig ska enligt 20 § konsumentköplagen bedömas med hänsyn till varans beskaffenhet när den avlämnas. Säljaren ansvarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare. Det är i princip köparen (konsumenten) som ska bevisa att felet fanns när varan avlämnades (ett ursprungligt fel). En särskild presumptionsregel finns i 20 a § konsumentköplagen. Ett fel som visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades ska anses ha funnits vid avlämnandet om inte annat visas eller detta är oförenligt med varans eller felets art.

Nytt EU-direktiv om försäljning av varor

Europaparlamentet och rådet antog i maj 2019 två direktiv på konsumenträttens område, dels ett direktiv om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster, dels ett direktiv om försäljning av varor. Direktivet (EU) 2019/771 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor (varudirektivet) ersätter det nuvarande minimiharmoniserande konsumentköpsdirektivet (1999/44/EG) och reglerar frågor om avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Direktivet är i grunden fullharmoniserande men medlemsstaterna ges möjlighet att i vissa fall ha nationella regler som är mer gynnsamma för konsumenten. Det omfattar både inhemska och gränsöverskridande avtal.

Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om att konsumenten har rätt att göra gällande felpåföljder i två år efter övergången av risken för varan från säljaren till konsumenten. Det ges dock utrymme för medlemsstaterna att ha en längre reklamationsfrist. Medlemsstaterna ska även ha möjlighet att behålla eller införa en skyldighet för konsumenten att anmäla bristande överensstämmelse till försäljaren inom en tidsperiod om minst två månader från den dag då konsumenten upptäckte felet. Fel som uppkommer inom ett år från avlämnandet ska presumeras ha varit ett ursprungsfel, om inte felet är oförenligt med varans eller felets natur. Utrymme finns för medlemsstaterna att ha en tidsfrist på två år.

Medlemsstaterna ska senast den 1 juli 2021 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet. De ska tillämpa dessa bestämmelser fr.o.m. den 1 januari 2022.

Utredningen om nya konsumentköpregler

Regeringen gav i juli 2019 en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll och varudirektivet ska genomföras i Sverige.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om nya konsumentköpregler, överlämnade i september 2020 betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51). Utredningen föreslår att direktiven ska genomföras genom bestämmelser som tas in i en ny lag – lagen om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal.

Utredningen föreslår bl.a. följande:

- Tidpunkten för bedömningen av om fel föreligger föreslås vara oförändrad i fråga om flertalet varor, dvs. när varan avlämnas. Enligt konsumentköplagen har gällt att om ett fel på varan visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades, ska felet som huvudregel anses ha funnits vid avlämnandet om inte säljaren bevisar att så inte var fallet (omvänd bevisbörda). Perioden med omvänd bevisbörda för säljaren föreslås nu bli förlängd till ett år. Oförändrade regler föreslås om att

köparen ska ha en reklamations skyldighet inom viss tid samt att den yttersta reklamationsfristen ska vara tre år.

- De bestämmelser i konsumentköplagen som inte strider mot varudirektivet föreslås flyttas till den nya lagen. Vissa justeringar föreslås med anledning av direktivet, bl.a. när det gäller varans avlämnande. Om säljaren som ett led i fullgörelsen av köpet åtagit sig att installera varan, ska varan anses avlämnad först när sådan installation har utförts av säljaren eller av någon annan för dennes räkning. En vara med digitala delar ska anses avlämnad först när köparen har fått den lösa saken i sin besittning och tillhandahållits de digitala delarna. Om de digitala delarna ska tillhandahållas kontinuerligt under en period ska avlämnande anses ha skett när tillhandahållandet påbörjas. En bestämmelse föreslås om när ett digitalt innehåll eller en digital tjänst ska anses tillhandahållt. Risken för en vara med digitala delar ska gå över på köparen när den lösa saken har kommit i köparens besittning även om de digitala delarna då inte har tillhandahållits.

Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har i propositionsförteckningen från januari 2021 aviserat en proposition till maj 2021.

Den nationella strategin för cirkulär ekonomi

Regeringen beslutade i juli 2020 om en nationell strategi för cirkulär ekonomi om pekar ut riktningen och ambitionen för en långsiktig och hållbar omställning av samhället. Strategin pekar ut fyra fokusområden där insatser är av särskild vikt. Dessa är bl.a. cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign samt cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster. Regeringen har även i januari 2021 tagit fram en handlingsplan (Cirkulär ekonomi – Handlingsplan för omställning av Sverige) som utgår från strategin för cirkulär ekonomi och de fyra fokusområden som regeringen har slagit fast där. I handlingsplanen anges att fokusområdet cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign bl.a. inriktas på att styra mot att produkter utformas för en lång livslängd, bland annat genom att de är lätta att återanvända och reparera, och på ett sätt som möjliggör materialåtervinning när de inte längre kan användas. Fokusområdet cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster inriktas bl.a. på att se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller som syftar till en ökad livslängd, återanvändbarhet och reparerbarhet hos produkter kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses.

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att

öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. grön omställning. Under 2021 planerar kommissionen att lägga fram ett lagstiftningsförslag om mer konsumentmakt i den gröna omställningen som syftar till att uppnå bättre information till konsumenterna om produkters hållbarhet och bättre skydd mot bl.a. vilseledande miljöargument (greenwashing) och kort livslängd, och ett lagstiftningsförslag om styrkande av miljöpåståenden baserat på metoderna för miljöavtryck.

Kommissionen planerar också att samarbeta med ekonomiska aktörer för att uppmuntra dem att frivilligt åta sig åtgärder till stöd för hållbar konsumtion utöver vad som krävs enligt lagstiftningen.

Från och med 2022 kommer kommissionen i samband med översynen av direktivet om försäljning av varor vidare att utreda hur man ytterligare kan främja reparation och uppmuntra mer hållbara ”cirkulära” produkter.

När det gäller de planerade åtgärderna anför kommissionen bl.a. att avsikten med det kommande initiativet om mer konsumentmakt i den gröna omställningen är att ta itu med konsumenternas tillgång till information om produkters miljöegenskaper, t.ex. hållbarhet, reparerbarhet eller uppgraderbarhet, samt frågan om informationens tillförlitlighet och jämförbarhet. Initiativet kommer att innehålla allmänna krav som kompletterar de mer riktade reglerna i sektorslagstiftningen, t.ex. om specifika produkter eller produktgrupper. Kommissionen anför vidare att bättre information om tillgången till reservdelar och reparationstjänster kan ytterligare stödja produkternas hållbarhet. Det kommande initiativet om mer konsumentmakt i den gröna omställningen, initiativet för hållbar produktpolitik och i tillämpliga fall sektorsspecifika initiativ kommer att vara avgörande för att ge konsumenterna en verklig rätt till reparation. Dessutom utgör den framtida översynen av direktivet om försäljning av varor ett tillfälle att undersöka vad mer som kan göras för att främja reparation och mer hållbara, cirkulära produkter. Olika alternativ för konsumenterna kommer att övervägas, t.ex. att ge företräde åt reparation framför utbyte, förlänga den kortaste garantiperioden för nya eller begagnade varor och inleda en ny garantiperiod efter reparation.

I konsumentagendan nämner kommissionen också att ett antal initiativ redan har tagits för att se till att produkter, både varor och tjänster, som säljs till konsumenterna i EU stämmer överens med målet om en grön omställning. Bland annat innehåller den nya handlingsplanen för den cirkulära ekonomin ett antal specifika initiativ för att bekämpa kort livslängd och främja produkters hållbarhet, återvinningsbarhet, reparerbarhet och tillgänglighet samt för att stödja företagets åtgärder.

Frågesvar

Miljö- och klimatminister Per Bolund anförde bl.a. följande den 24 mars 2021 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:2220) om elektroniska produkters livslängd:

Det är viktigt att styra mot att produkter utformas för en lång livslängd, bland annat genom att de är lätta att återanvända och reparera. I den nationella strategin för cirkulär ekonomi som regeringen beslutade om förra året finns lång livslängd för produkter med som ett av de områden som regeringen prioriterar. I Europeiska kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi, som också presenterades under 2020, lyfter kommissionen upp problematiken med att många produkter går sönder för snabbt och produkter som är svåra att återanvända, reparera eller materialåtervinna och att många produkter dessutom är gjorda för engångsbruk.

[...] tar även upp vikten av information till konsumenterna. Konsumentinformation som underlättar för den enskilde konsumenten att göra hållbara och cirkulära val i vardagen är en viktig del av regeringens arbete för en mer cirkulär ekonomi. Som ett led i detta arbete gav regeringen nyligen Konsumentverket i uppdrag att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi.

[...] skriver att vi inte alltid kan invänta EU. Jag vill lyfta fram att arbetet inom EU för produkter i en cirkulär ekonomi nu går framåt i en snabbare takt, i kölvattnet av den gröna givnen och i och med EU-handlingsplanen för cirkulär ekonomi. Det är också en stor fördel för miljön när hela EU kan enas om gemensamma regelverk och EU-gemensamma regler är viktiga för att gå mot en cirkulär ekonomi med giffria och resurseffektiva kretslopp inom EU:s inre marknad. Den inre marknaden skapar en kritisk massa som gör att EU kan påverka globala normer för produkters hållbarhet, vilket Sverige som enskilt land har svårare att göra. Regeringen vill se en hög ambitionsnivå i EU:s insatser för en cirkulär ekonomi och är pådrivande för detta.

Under 2021 planerar Europeiska kommissionen att lägga fram ett initiativ för cirkulär elektronik. Initiativet ska bland annat främja längre livslängd för produkter. I slutet av 2021 ska kommissionen presentera ett omfattande förslag till lagstiftningspaket för hållbara produkter. Sverige verkar i detta sammanhang för att regelverket ska bli ambitiöst och sikta mot giffria materialcykler, ytterligare och bredare krav på produktdesign som bidrar till cirkulär ekonomi, ökad användning av återvunnet material med hög kvalitet i produkter, att tillgång till produktinformation som stödjer en cirkulär ekonomi finns och att cirkulära affärsmodeller för återanvändning, återtillverkning och återvinning stöds och möjliggörs.

Sammanfattningsvis är svaret på den ställda frågan således att ja, regeringen kommer att verka för lagstiftning för längre livslängd på produkter, inklusive elektroniska, men till en avgörande del genom att vara aktiv i arbetet med de gemensamma regelverk som tas fram inom EU.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att reklamationsrätten ska följa en vara och att presumtionsfristen i konsumentköplagen ska förlängas behandlades av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till pågående och aviserat arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

När det gäller motionsyrkandet som tar frågor om vid vilken tidpunkt en köpare ska anses ha fått en vara i sin besittning behandlade utskottet ett

motsvarande motionsyrkande våren 2020 i lagstiftningsärendet om tydligare regler vid konsumentavtal (prop. 2019/20:63, bet. 2019/20:CU19, rskr. 2019/20:193). Utskottet delade regeringens och Sveriges advokatsamfunds uppfattning att frågan om när köparen har fått en vara i besittning är komplex och ansåg att det begränsade underlag i frågan som det har varit motiverat att hämta in i lagstiftningsärendet inte var tillräckligt för att konstatera ett behov av sådana åtgärder som motionärerna efterfrågar. Utskottet var således inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anfördes i motionen. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utredningen om nya konsumentköpregler haft i uppdrag att ta ställning till hur direktivet (EU) 2019/770 om vissa aspekter på avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster och direktivet (EU) 2019/771 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor (varudirektivet) ska genomföras i svensk rätt. Utredningen föreslår att direktiven ska genomföras genom bestämmelser som tas in i en ny lag – lagen om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal. Perioden med omvänd bevisbörda för ursprungliga fel föreslås bli förlängd till ett år. Oförändrade regler föreslås om att köparen ska ha en reklamationskyldighet inom viss tid samt att den yttersta reklamationsfristen ska vara tre år. Utredningen föreslår även att bestämmelserna i konsumentköplagen om varans avlämnande med vissa justeringar ska överföras till den nya lagen.

Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson har vid en interpellationsdebatt den 26 mars 2021 uppgett att målsättningen är att en lagrådsremiss ska kunna beslutas senare i vår. Regeringen har i propositionsförteckningen från januari 2021 aviserat en proposition till maj 2021.

Vidare har kommissionen i den nya EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan) som presenterades i november 2020 aviserat flera initiativ bl.a. när det gäller konsumenternas tillgång till information om produkters miljöegenskaper, t.ex. hållbarhet och möjlighet att reparera. Kommissionen avser också att i samband med översynen av direktivet om försäljning av varor vidare att utreda hur man ytterligare kan främja reparation och uppmuntra mer hållbara, cirkulära produkter.

Även regeringens nationella strategi för cirkulär ekonomi har denna inriktning.

Mot denna bakgrund finns inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Köp av levande djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om köp av levande djur. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför reservation 12 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2917 anser Ulrika Heie m.fl. (C) att det vid det svenska genomförandet av varudirektivet ska säkerställas att köp av levande djur inte likställs med köp av varor som t.ex. en brödrost eller en hårtork. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 39).

I motion 2020/21:2612 yrkande 1 föreslår Sofia Westergren (M) ett tillkännagivande om att köp av levande djur inte ska ingå i den nya lagen om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal som har föreslagits av Utredningen om nya konsumentköpregler. För det fall köp av levande djur trots allt kommer att ingå i den föreslagna nya lagen föreslår motionären ett tillkännagivande om att bestämmelserna om köp av djur ska utformas i enlighet med den skiss till alternativ lagtext som utredningen tagit fram (yrkande 2).

I motion 2020/21:3620 föreslår Cecilia Widegren (M) ett tillkännagivande om att omedelbart undanta köp av levande djur från konsumentköplagens tillämpningsområde och att utreda och därefter föreslå en separat konsumentköplag som reglerar köp av djur (yrkande 4). Vidare föreslås ett tillkännagivande om att införa ett moratorium när det gäller konsumentköplagens tillämplighet på köp av levande djur (yrkande 1). Motionären föreslår också tillkännagivanden om att det bör göras ett internationellt utvärderingsarbete som kommer ny svensk lagstiftning till del (yrkande 2) och om att det i arbetet med ny lagstiftning bör tas in erfarenheter från drabbade djurägare (yrkande 3).

Gällande rätt

Köplagen (1990:931) är tillämplig vid köp av lös egendom, dvs. all egendom som inte är fast egendom. Konsumentköplagen (1990:932) är tillämplig vid köp av lösa saker. Med lösa saker avses vanligen fysiska föremål som är flyttbara. Till lös egendom och lösa saker räknas även djur. Vid köp av djur ska således köplagens och konsumentköplagens regler om t.ex. fel på varan tillämpas.

Konsumentköplagen gäller när en näringsidkare säljer en lös sak till en konsument. Konsumentköplagen är i huvudsak tvingande till köparens (konsumentens) förmån. Lagen gäller inte vid köp mellan privatpersoner.

En vara ska enligt 16 § konsumentköplagen anses felaktig bl.a. om den avviker från vad som avtalats eller om den i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta. Frågan om varan är felaktig ska enligt 20 § konsumentköplagen bedömas med hänsyn till varans beskaffenhet när den avlämnades. Säljaren ansvarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare. Den köprättsliga utgångspunkten är att det är köparen som har bevisbördan för att det finns ett fel och att felet fanns när varan avlämnades.

En särskild presumptionsregel finns i 20 a § konsumentköplagen. Om ett fel på varan visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades ska felet som huvudregel anses ha funnits vid avlämnandet om inte säljaren bevisar att så inte var fallet (omvänd bevisbörda). Presumtionen gäller inte om det är oförenligt med varans eller felets art att felet ska anses ha funnits redan vid avlämnandet.

Bestämmelsen i 20 a § infördes i konsumentköplagen 2002 och genomförde artikel 5.3 i direktiv 1999/44/EG om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier (konsumentköpsdirektivet).

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade våren 2017, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen både nationellt och inom EU bör initiera överväganden om huruvida reglerna i konsumentköplagen för köp av levande djur är ändamålsenligt utformade (bet. 2016/17:CU12, rskr. 2016/17:209).

Genom direktiven till Utredningen om nya konsumentköpregler (se nedan) ansåg regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat. Utskottet hade i sitt yttrande 2020/21:CU1y till konstitutionsutskottet över regeringens skrivelse 2019/20:75 inget att invända mot regeringens bedömning.

Nytt EU-direktiv om försäljning av varor

Europaparlamentet och rådet antog i maj 2019 två direktiv på konsumenträttens område, dels ett direktiv om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster, dels ett direktiv om försäljning av varor. Direktivet (EU) 2019/771 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor (varudirektivet) ersätter det nuvarande minimiharmoniserande konsumentköpsdirektivet (1999/44/EG) och reglerar frågor om avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Direktivet är i grunden fullharmoniserande men medlemsstaterna ges möjlighet att i vissa fall ha nationella regler som är mer gynnsamma för konsumenten. Det omfattar både inhemska och gränsöverskridande avtal.

Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om att konsumenten har rätt att göra gällande felpåföljder i två år efter övergången av risken för varan från säljaren till konsumenten. Det ges dock utrymme för medlemsstaterna att ha

en längre reklamationsfrist. Medlemsstaterna ska även ha möjlighet att behålla eller införa en skyldighet för konsumenten att anmäla bristande överensstämmelse till försäljaren inom en tidsperiod om minst två månader från den dag då konsumenten upptäckte felet. Fel som uppkommer inom ett år från avlämnandet ska presumeras ha varit ett ursprungsfel, om inte felet är oförenligt med varans eller felets natur. Utrymme finns för medlemsstaterna att ha en tidsfrist på två år.

Köp av levande djur får undantas från varudirektivets tillämpningsområde.

Medlemsstaterna ska senast den 1 juli 2021 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet. De ska tillämpa dessa bestämmelser fr.o.m. den 1 januari 2022.

Utredningen om nya konsumentköpreglar

Regeringen gav i juli 2019 en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll och varudirektivet ska genomföras i Sverige. Utredaren skulle mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande överväga om köp av levande djur helt eller delvis bör undantas från tillämpningen av de regler som genomför varudirektivet och om andra åtgärder bör vidtas för att få till stånd en ordning som är ändamålsenlig för både näringsidkare och konsumenter.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om nya konsumentköpreglar, överlämnade i september 2020 betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51). Utredningen föreslår att direktiven ska genomföras genom bestämmelser som tas in i en ny lag – lagen om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal.

Bland annat föreslår utredningen att perioden med omvänd bevisbörda för säljaren bli förlängd till ett år.

Utredningen anser att det finns ett behov av särreglering när det gäller köp av levande djur men att den inte ska utformas på så sätt att köp av levande djur helt undantas från den nya lagens tillämpningsområde. Utredningen stannar för sitt förslag utifrån en avvägning mellan de speciella förhållandena på området och konsumentintresset. Enligt utredningens mening kan det inte sägas att konsumentintresset på området skulle vara svagt.

Utifrån de övervägandena föreslår utredningen att en särskild regel ska införas om undersökning av ett levande djur före köpet när priset för djuret överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Om köparen före köpet har undersökt det levande djuret eller utan godtagbar anledning underlåtit att följa säljarens uppmaning att undersöka det, får köparen inte som fel åberopa vad han eller hon borde ha märkt vid undersökningen, om inte säljaren har handlat i strid mot tro och heder. Vidare föreslås en möjlighet att vid sådana köp avtala om att regeln om omvänd bevisbörda avseende fel som visar sig inom ett år från köpet (presumptionsregeln) inte ska gälla.

Utredningen anför att den stannat för sitt förslag utifrån en avvägning mellan de speciella förhållandena på området och konsumentintresset. I slutänden är en avvägning mellan denna typ av olika intressen en politisk fråga. Mot den bakgrunden anser utredningen att det kan vara av värde att ge en skiss till lagtext i fråga om vissa av de ytterligare önskemål som förts fram av Lantbrukarnas Riksförbund och andra företrädare för djurförsäljarna. Bland annat finns en skiss till en paragraf om att levande djur där priset överstiger en tiondel av prisbasbeloppet kan säljas i ”befintligt skick”, dvs. utan de krav på specifikation och tydlighet i avtal om avsteg från lagens objektiva krav som kommer att vara huvudregeln för konsumentköp. I skissen till lagtext har även tagits med alternativet att förkorta den yttersta reklamationsfristen (preskription av rätten att reklamera) för nu aktuella djur från tre till två år.

Utredningen understryker att skissen inte utgör ett förslag från utredningen. Den är endast avsedd att åskådliggöra hur vissa andra varianter skulle kunna se ut i lagtext.

Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har i propositionsförteckningen från januari 2021 aviserat en proposition till maj 2021.

Interpellations- och frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde i en interpellationsdebatt den 4 december 2020 om köp av levande djur (ip. 2020/21:164) bl.a. följande:

Det är viktigt att vi har ändamålsenliga konsumentköpsregler i Sverige. Konsumenter ska ha ett starkt skydd, men det måste också råda en god balans mellan konsumenters och näringsidkares intressen.

Jag tycker att det är viktigt att regelverket ger goda förutsättningar att bedriva handel med hästar, hundar och andra djur i Sverige. Men utmaningen är att det inte finns något enkelt sätt att lösa det som vissa näringsidkare upplever som problem vid försäljning av djur utan att samtidigt försämra konsumentskyddet.

Om handel med hästar i stället omfattades av köplagen skulle konsumentskyddet de facto försvagas. Risken för att en hästköpare blir lurad ökar. Jag tror att vi kanske kan vara överens om att skyddet som sådant blir svagare för konsumenten. Man kan fundera på vilken väg man ska gå.

Regeringen har som sagt inte satt ned foten i denna fråga ännu. Remisstiden har precis gått ut, och vi har inte tagit ställning. Jag vill ändå påpeka att jag förstår att handeln med djur är speciell, men jag menar också att det även fortsättningsvis måste finnas ett konsumentskydd och en bra balans mellan köpare och säljare.

Vidare anförde justitie- och migrationsminister Morgan Johansson bl.a. följande den 27 januari 2021 som svar på skriftliga frågor (fr. 2020/21:1299, 2020/21:1300 och 2020/21:1301) om djur kommer att undantas från konsumentköplagen:

[...] har frågat mig om djur kommer att undantas från konsumentköplagen, så att vi kan se till att Sveriges goda djurskydd blir ännu bättre. Hon har även frågat mig om jag är beredd att se till att ny lagstiftning kommer att dels kunna ge köparen något ansvar för att ta hand om djuret och ge adekvat vård, skötsel och träning dels ger säljaren möjlighet att kontrollera djuret innan en rättsprocess startar.

En utredning har nyligen lämnat förslag på nya konsumentköpregler och föreslår bland annat vissa särskilda regler när det gäller köp av levande djur. Utredningens betänkande har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet. Frågorna är viktiga och regeringen avser att återkomma när beredningen är färdig.

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde även i en interpellationsdebatt den 26 mars 2021 om att undanta hästhandel från konsumentköplagens tillämpningsområde (ip. 2020/21:534) bl.a. följande:

De senaste åren har det pågått ett arbete inom EU för att modernisera reglerna på konsumenträttens område. Arbetet har resulterat i två nya EU-direktiv. Som [...] känner till har en utredning lämnat förslag på nya konsumentköpregler som ska genomföra direktiven i Sverige.

En väl fungerande konsumentmarknad är viktig för alla - för näringsidkare, för konsumenter och för samhället i stort. Det gäller även handel med levande djur. Handeln ger ekonomisk tillväxt, bidrar till sysselsättningen och tillgodoser människors behov. En grundläggande förutsättning för detta är att det råder en god balans mellan köpare och säljare.

Konsumentköplagen gäller vid köp av levande djur, och så har det varit under lång tid. Det handlar om kommersiell verksamhet, och prislappen på vissa djur är betydande. Många köpare befinner sig också i ett kunskapsunderläge gentemot säljaren. Utredningen har ansett att det även fortsättningsvis bör finnas ett grundläggande konsumentskydd vid djurköp.

Utredningen har lämnat förslag som försöker komma till rätta med problem som uppmärksammats och samtidigt värna det skydd som enskilda djurköpare anses behöva. Utredningen lämnar förslag om en undersökningsplikt för konsumenten och om en möjlighet att avtala bort den så kallade omvända bevisbördan för säljaren.

Förslagen har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet. Målsättningen är att en lagrådsremiss ska kunna beslutas senare i vår.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade senast våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14 motionsyrkanden om köp av levande djur. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Utredningen om nya konsumentköpregler haft i uppdrag att ta ställning till hur bl.a. direktivet (EU) 2019/771 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor (varudirektivet) ska genomföras i svensk rätt. I utredningsuppdraget har även ingått att överväga om köp av

levande djur helt eller delvis bör undantas från tillämpningen av de regler som genomför varudirektivet och om andra åtgärder bör vidtas för att få till stånd en ordning som är ändamålsenlig för både näringsidkare och konsumenter.

Utredningen föreslår i betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51) att direktivet ska genomföras genom bestämmelser som tas in i en ny lag – lagen om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal. När det gäller köp av levande djur föreslår utredningen vissa särskilda regler. Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I regeringens propositionsförteckning har en proposition aviserats till maj 2021, och justitie- och migrationsminister Morgan Johansson har vid en interpellationsdebatt den 26 mars 2021 uppgett att målsättningen är att en lagrådsremiss ska kunna beslutas senare i vår. Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Förbud mot försäljning av leksaksvapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om förbud mot försäljning av leksaksvapen. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande.

Motionen

I motion 2020/21:2153 anser Mattias Jonsson och Anna Johansson (båda S) att det bör övervägas att införa ett förbud mot försäljning av leksaksvapen som liknar riktiga vapen. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Marknadsföringslagen

Genom marknadsföringslagen (2008:486) har bl.a. direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder genomförts i svensk rätt. Direktivet är i huvudsak ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet. I ingressen till direktivet anges att direktivet inte omfattar rättsliga krav när det gäller smak och anständighet där det finns stora variationer mellan medlemsstaterna. Medlemsstaterna bör därför även i fortsättningen med hänvisning till smak och anständighet kunna förbjuda marknadsföring inom sitt territorium i överensstämmelse med gemenskapsrätten, även om marknadsföringen inte begränsar konsumenternas valfrihet (skäl 7).

Enligt 5 § marknadsföringslagen ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Av 6 § marknadsföringslagen följer att marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I ingressen till direktivet om otillbörliga

affärsmetoder sägs bl.a. att om en affärsmetod är särskilt riktad till en viss konsumentgrupp, t.ex. barn, är det önskvärt att affärsmetodens inverkan bedöms ur ett perspektiv som är representativt för den genomsnittliga medlemmen i denna grupp (skäl 18).

Lagen om leksakers säkerhet

Lagen (2011:579) om leksakers säkerhet trädde i kraft den 20 juli 2011. Genom lagen har Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG av den 18 juni 2009 om leksakers säkerhet genomförts i svensk rätt. Direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv. Medlemsstaterna får därför inte besluta om ytterligare begränsningar av leksakers fria rörlighet på den inre marknaden än de som direktivets regler medger.

Lagen om leksakers säkerhet syftar till att skydda barns hälsa och säkerhet genom bestämmelser om krav på leksaker och hur de ska tillhandahållas (1 §). Lagen är utformad som en ramlag och innehåller grundläggande bestämmelser för leksakers säkerhet samt bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de föreskrifter som behövs.

Med leksak avses enligt lagen en vara som, helt eller delvis, är utformad eller avsedd för barn under 14 år att leka med (4 § 1).

Enligt lagen får en leksak inte innebära någon risk för någon persons hälsa eller säkerhet när den används på ett avsett eller förutsebart sätt med hänsyn till barns beteende. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till förmågan hos barn och, i förekommande fall, dem som har uppsikt över barn att hantera leksaken. Detta gäller särskilt för leksaker som är avsedda för barn i en viss angiven åldersgrupp (9 §).

ICC:s regler för reklam och marknadskommunikation

Internationella Handelskammaren (ICC) har ställt upp särskilda regler när det gäller reklam som riktar sig till barn och ungdomar. Bland annat ska särskild aktsamhet iakttas i fråga om marknadskommunikation som riktas till eller som visar barn eller ungdomar. Sådan kommunikation får inte motverka positiva sociala beteenden, livsstilar och attityder (artikel 18.1). Marknadskommunikation får inte utnyttja barns naturliga godtrogenhet eller deras bristande erfarenhet (artikel 18.2). Marknadskommunikation får inte innehålla en framställning i ord eller bild som kan medföra att barn eller ungdomar utsätts för fysiska skadeverkningar eller påverkas negativt i psykiskt eller moraliskt avseende (artikel 18.3).

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet anförde då följande:

I likhet med motionären anser utskottet att det är angeläget att barn och ungdomar inte tillhandahålls verklighetstroga leksaksvapen som kan förväxlas med riktiga vapen. Det är också viktigt att leksaksvapen inte skapar en acceptans för våld hos unga. Utskottet vill betona att branschen har ett stort ansvar för att begränsa saluförandet av verklighetstroga leksaksvapen. Utskottet är däremot inte berett att ställa sig bakom förslaget i motionen om ett förbud mot försäljning av leksaksvapen som liknar riktiga vapen.

Utskottet föreslog att motionen skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin ovan redovisade uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motionen.

Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vidareförsäljning av evenemangsbiljetter. Utskottet hänvisar bl.a. till ett nytt EU-direktiv som reviderar befintliga EU-regler och till pågående arbete.

Jämför reservation 13 (SD).

Nuvarande ordning

I Sverige finns för närvarande ingen särskild lagstiftning som reglerar vidareförsäljning av biljetter till kultur- och idrotsevenemang.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1617 yrkande 33 föreslår Angelica Lundberg m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att införa ett förbud mot att sälja evenemangsbiljetter i andra hand till ett högre pris än ursprungspriset.

Magnus Manhammar (S) anser i motion 2020/21:821 att regeringen bör undersöka hur försäljningen av andrahandsbiljetter fungerar och se över möjligheten att införa en reglering av eller ett förbud mot sådan försäljning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Frågesvar

Statsrådet Ardalan Shekarabi anförde följande den 7 maj 2019 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2018/19:585) om andrahandsförsäljning av evenemangsbiljetter:

[...] har frågat mig hur jag tänker agera för att komma till rätta med problemen med andrahandsbiljetter.

Det är många som har uppmärksammat problemen som finns på marknaden för evenemangsbiljetter. Det är viktigt att konsumenterna kan känna sig trygga när de köper biljetter till t.ex. konserter eller sportevenemang. Det finns redan i dag krav på att det tydligt måste framgå vilka villkor som gäller för biljettköpet, t.ex. om det endast rör sig om en förhandsbeställning eller vilken återbetalning konsumenten har rätt till vid inställda evenemang. Konsumentverket utövar tillsyn över marknadsföringen och har på sin webbplats Hallå konsument information om vad man ska tänka på när man köper evenemangsbiljetter. Om biljetten t.ex. inte stämmer överens med beställningen, kan konsumenten få tvisten prövad av Allmänna reklamationsnämnden.

Biljettförsäljningen sker i dag huvudsakligen på internet och är många gånger gränsöverskridande. Det har tagits initiativ på EU-nivå för att komma tillrätta med problemen. Förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv har nyligen avslutats. I det kommande regelverket föreslås en ny regel som innebär ett förbud mot att vidareförsälja evenemangsbiljetter som köpts in genom automatiserade metoder, t.ex. s.k. botar, för att komma runt den ursprungliga säljarens begränsningar av antalet biljetter som kan köpas vid ett tillfälle. Förslaget innebär att samma regel kommer att gälla inom EU.

Regeringen kommer att följa utvecklingen på marknaden för evenemangsbiljetter och noga följa upp vilka effekter den kommande EU-lagstiftningen får för konsumenterna.

Nytt EU-direktiv om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv

Europaparlamentet och rådet antog den 27 november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Ett av de direktiv som ändras är direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). Sverige har genomfört direktivet om otillbörliga affärsmetoder genom marknadsföringslagen (2008:486), och bilaga 1 till direktivet som innehåller en lista med förbjudna åtgärder, den s.k. svarta listan, gäller enligt 4 § marknadsföringslagen som lag i Sverige.

Genom direktiv (EU) 2019/2161 (artikel 3 7 b) införs en ny punkt, 23 a, i bilaga 1 till direktivet om otillbörliga affärsmetoder. Den nya punkten innebär ett förbud mot att till konsumenter vidareförsälja biljetter till kultur- och idrottsevenemang om näringsidkaren har förvärvat dem genom användning av automatiserade medel för att kringgå eventuella begränsningar av antalet biljetter som en person kan köpa eller andra regler som är tillämpliga på biljettköp. I ingressen till direktiv (EU) 2019/2161 (skäl 50) anges följande:

Det bör vara förbjudet för näringsidkare att till konsumenterna vidareförsälja biljetter till kultur- och idrottsevenemang som de har förvärvat genom användning av programvara såsom s.k. bottar, vilken ger näringsidkarna möjlighet att köpa biljetter utöver de tekniska begränsningar som tillämpas av den primära biljettförsäljaren eller att kringgå andra tekniska medel som den primära försäljaren har infört för att säkerställa att biljetter finns tillgängliga för alla. Detta förbud påverkar inte eventuella andra nationella åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att skydda konsumenternas

berättigade intressen, säkra sin kulturpolitik och bred tillgång för alla till kultur- och idrottsvenemang, exempelvis att reglera vidareförsäljningspriser på biljetter.

Enligt artikel 7 ska medlemsstaterna senast den 28 november 2021 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet. De ska tillämpa dessa bestämmelser fr.o.m. den 28 maj 2022.

Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:13). Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen gör bedömningen att bl.a. den nya punkten i svarta listan i fråga om vidareförsäljning av biljetter gäller automatiskt som svensk lag enligt 4 § marknadsföringslagen och att det inte behövs ytterligare lagstiftningsåtgärder med anledning av direktivet i denna del.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om vidareförsäljning av evenemangsbiljetter behandlades senast av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. det nya EU-direktivet och pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Genom EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, har det i direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG) införts ett förbud mot andrahandsförsäljning av biljetter till kultur- och idrottsvenemang som köpts in genom automatiserade metoder. Regeringen gav i februari 2020 en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur direktivet om ett moderniserat konsumentskydd ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen gör bedömningen att bl.a. den nya punkten i svarta listan i fråga om vidareförsäljning av biljetter gäller automatiskt som svensk lag enligt 4 § marknadsföringslagen och att det inte behövs ytterligare lagstiftningsåtgärder med anledning av direktivet i denna del

Utskottet vill även peka på att statsrådet Ardalan Shekarabi den 7 maj 2019 som svar på en skriftlig fråga om andrahandsförsäljning av evenemangsbiljetter bl.a. hänvisade till den regel om andrahandsförsäljning som nu införts i direktivet om otillbörliga affärsmetoder och uppgav att regeringen kommer att följa utvecklingen på marknaden för evenemangsbiljetter och noga följa upp vilka effekter EU-lagstiftningen får för konsumenterna.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

Småhusentreprenad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om småhusentreprenad. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Jämför reservation 14 (L).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3585 anser Robert Hannah m.fl. (L) att konsumentskyddet vid småhusentreprenader behöver stärkas. Exempelvis bör det införas ett generellt krav på att avtal om småhusentreprenad ska upprättas i skriftlig form och att en slutbesiktning ska vara obligatorisk. Det bör också övervägas om det behövs en lagreglering av vem som ska utse en besiktningsman vid slutbesiktningen. Enligt motionärerna behöver det juridiska skyddet för konsumenter vid småhusentreprenader bli föremål för en bredare översyn i form av en utredning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 18).

Gällande rätt

I 51–61 §§ konsumenttjänstlagen (1985:716) finns särskilda bestämmelser om tjänster som avser uppförande eller tillbyggnad av en- eller tvåbostadshus (småhusentreprenader). 51 § innehåller vissa bevisbörderegler. Enligt bestämmelsen ska vad konsumenten påstår har avtalats om arbetets omfattning, priset eller grunderna för hur priset bestäms, tiden för betalning, och tiden för arbetets avslutande gälla, om inte annat framgår av ett skriftligt avtal eller av omständigheterna i övrigt. Bevisbörderegeln är tvingande till förmån för konsumenten (se 3 § konsumenttjänstlagen).

Vid småhusentreprenad ska en slutbesiktning göras om någon av parterna begär det. Slutbesiktningen görs efter det att arbetet har avslutats. Om flera näringsidkare utför arbeten i anslutning till varandra kan, om parterna är ense om det, slutbesiktningen i stället göras när samtliga arbeten har avslutats (53 §). Näringsidkaren ska i god tid underrätta konsumenten om när arbetet beräknas vara avslutat och en slutbesiktning kan göras. Konsumenten ska därefter utan dröjsmål meddela näringsidkaren om han eller hon begär besiktning och, om så är fallet, utse en person som ska utföra besiktningen (besiktningsman). Om konsumenten inte utser någon besiktningsman, får näringsidkaren göra det. Parterna kan också utse en besiktningsman gemensamt (54 §). Vid slutbesiktningen ska besiktningsmannen undersöka om

småhusentreprenaden är felaktig. Resultatet av slutbesiktningen ska snarast redovisas skriftligen till parterna och innehålla uppgifter om de fel som besiktningsmannen konstaterat. Utlåtandet ska också innehålla uppgifter om förhållanden som konsumenten anser utgör fel. Av utlåtandet ska framgå om besiktningsmannen godkänner entreprenaden. Entreprenaden ska godkännas om arbetet inte är felaktigt eller de konstaterade felen är av mindre betydelse. Om småhusentreprenaden inte godkänns och parterna inte bestämmer något annat ska en ny slutbesiktning göras vid ett senare tillfälle. Näringsidkaren ska i god tid underrätta besiktningsmannen om när en ny slutbesiktning kan göras (56 §).

Näringsidkaren ansvarar för de fel i entreprenaden som fanns vid den tidpunkt då arbetet godkändes vid slutbesiktningen. Näringsidkaren ansvarar också för fel som visar sig inom två år efter slutbesiktningen, om inte felet beror på olyckshändelser, vanvård, onormalt brukande eller liknande (58 och 59 §§). Sedan en småhusentreprenad har godkänts vid en slutbesiktning får konsumenten i princip endast åberopa fel som har antecknats i besiktningsutlåtandet. Undantag görs för bl.a. dolda fel (60 §). Om det inte görs någon slutbesiktning ska konsumenttjänstlagens allmänna felregler tillämpas. En konsument som vill åberopa att tjänsten är felaktig ska underrätta näringsidkaren om detta (reklamation). Konsumenten behöver inte reklamera fel som har antecknats i ett besiktningsutlåtande eller har påtalats för näringsidkaren inom sex månader från slutbesiktningen. Preskriptionsfristen, dvs. den längsta tid inom vilken reklamation kan göras, är tio år vid småhusentreprenad. Har en slutbesiktning gjorts, ska fristen räknas från den tidpunkt då småhusentreprenaden godkändes såvida inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse (61 §). Vid fel i entreprenaden har konsumenten enligt konsumenttjänstlagens allmänna regler bl.a. rätt att få felet avhjälpt av näringsidkaren, få prisavdrag eller häva avtalet. Konsumenten kan också kräva skadestånd av näringsidkaren (16, 20, 21 och 31 §§).

De särskilda bestämmelserna om småhusentreprenad infördes i konsumenttjänstlagen 2005 (prop. 2003/04:45, bet. 2003/04:LU25, rskr. 2003/04:240). Samtidigt togs undantaget bort för entreprenader där konsumenten tillförsäkrades ett sådant skydd som ställdes som villkor för statligt bostadsstöd. Konsumenttjänstlagens reglering av avtal mellan en konsument och näringsidkare som rör småhusentreprenad blev därmed undantagslöst tvingande till konsumentens förmån. Syftet med de lagändringar som infördes 2005 var att stärka konsumentskyddet vid förvärv av och entreprenadarbeten i fråga om småhus.

I proposition 2003/04:45 ansåg regeringen att lagstiftningen borde främja en skriftlig dokumentation av parternas avtal. Enligt regeringen skulle dock en bestämmelse om ett skriftlighetskrav motsvarande den vid köp av fast egendom (4 kap. 1 § jordabalken) knappast vara ändamålsenlig när det gäller avtal om småhusentreprenader. Regeringen anförde vidare följande:

Syftet med ett skriftlighetskrav är ju här att åstadkomma en skriftlig dokumentation av väsentliga avtalsvillkor. Behovet av skriftlig

dokumentation torde därmed många gånger avse betydligt flera uppgifter än vad som måste tas in i ett köpekontrakt enligt jordabalken. Så kan det t.ex. vara nödvändigt med en ingående redovisning av arbetets omfattning. Med ett mycket vidsträckt krav på skriftlighet ökar emellertid risken för att parterna av förbiseende missar att lämna uppgift i något hänseende. Den rättsföljd som är knuten till skriftlighetskravet vid köp av fast egendom – avtalets ogiltighet – framstår mot den bakgrunden som alltför sträng och skulle kunna drabba såväl näringsidkaren som konsumenten på ett oskäligt sätt. I likhet med utredningen anser vi därför att ett formkrav av detta slag inte bör väljas (prop. s. 33).

Regeringen stannade i stället för en regel som lade bevisbördan för vad som avtalats i vissa hänseenden på näringsidkaren. Regeringen anförde bl.a. att en sådan regel torde ge näringsidkaren ett starkt incitament att upprätta skriftliga offerter och avtal. Samtidigt ger den parterna full frihet att själva bestämma i vilken utsträckning de anser att deras avtal behöver dokumenteras och ger över huvud taget avsevärt utrymme för att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet (prop. s. 34).

När det gällde frågan om huruvida en slutbesiktning skulle vara obligatorisk anförde regeringen bl.a. följande:

I likhet med utredningen anser vi att det inte kan komma i fråga att göra reglerna om slutbesiktning helt dispositiva. En helt dispositiv reglering skulle inte ge ett tillräckligt konsumentskydd. Reglerna bör alltså i viss utsträckning vara tvingande. Utredningen har utformat sitt förslag så att slutbesiktning framstår som ett obligatorium; när arbetena har avslutats ska slutbesiktning göras. Såsom Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet har varit inne på torde detta emellertid föra för långt. Det kan förekomma fall då ingen av parterna ser det som meningsfullt att hålla en särskild besiktning. Samhällsintresset av att det i en sådan situation likväl görs en besiktning är förhållandevis litet och möjligheterna att framtvunga en besiktning skulle också vara begränsade. Vi förordar därför att bestämmelserna utformas så att besiktning ska göras om någon av parterna begär det. En sådan bestämmelse ger konsumenten en oavvislig rätt att få till stånd en besiktning och medför att avtal som inskränker denna rätt kommer att sakna verkan. Även utan ett generellt krav på besiktning kan det f.ö. antas att besiktning kommer till stånd i det stora flertalet fall. Bl.a. de bestämmelser om näringsidkarens felansvar som vi återkommer till i avsnitten 5.2.6 och 5.2.7 kommer att ge näringsidkaren ett starkt incitament att se till att besiktning görs (prop. s. 46).

När det gällde frågan om utseende av besiktningsman anförde regeringen följande:

De rättsverkningar som knyts till slutbesiktningen – och som vi kommer att behandla i det följande – utgör i sig ett starkt skäl för parterna att se till att en slutbesiktning kommer till stånd. Vi menar att det trots det finns behov av att klarlägga vem av parterna som i första hand bör ta initiativet till en slutbesiktning. Det ligger då närmast till hands att tillämpa den ordning som gäller enligt bl.a. ABS 95. Den innebär att näringsidkaren är skyldig att anmäla till konsumenten när uppdraget beräknas vara slutfört och slutbesiktning kan göras och att det sedan i första hand är konsumentens sak att utse besiktningsman. Detta utgör naturligtvis inte något hinder mot att parterna samråder i frågan. Lagrådet har påpekat att det inte heller bör finnas något hinder mot att parterna gemensamt utser en besiktningsman. Vi delar Lagrådets uppfattning. Såsom Juridiska

fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet har anfört bör näringsidkaren ges en möjlighet att utse besiktningsman, om konsumenten inte har gjort det. På så sätt kan näringsidkaren tillvarata sitt intresse av att en slutbesiktning kommer till stånd (prop. s. 48).

I propositionen föreslog regeringen även bl.a. regler om att det i vissa fall ska finnas ett färdigställandeskydd vid byggnadsarbeten på småhus.

Lagutskottet föreslog i betänkande 2003/04:LU25 att riksdagen skulle bifalla propositionen och avslå motionsyrkanden om bl.a. att regeringen skulle återkomma med ett nytt lagförslag med krav på att vissa avtalsvillkor skulle vara skriftliga och krav på obligatorisk slutbesiktning. Riksdagen följde lagutskottets förslag.

Reglerna om färdigställandeskydd finns numera i lagen (2014:227) om färdigställandeskydd. Om en näringsidkare har åtagit sig att för en konsuments räkning utföra arbeten som avser en- eller tvåbostadshus (småhus) ska det i vissa fall finnas ett färdigställandeskydd som består av en försäkring eller en bankgaranti. Ett färdigställandeskydd ska omfatta skälig ersättning för extra kostnader för att slutföra arbetena, kostnader för att avhjälpa fel som en besiktningsman har anmärkt på vid en slutbesiktning enligt 53 § konsumenttjänstlagen, och kostnader för att avhjälpa skador på byggnaden som har orsakats av sådana fel. Färdigställandeskyddet får, till den del det avser ersättning för extra kostnader för att slutföra arbetena, tas i anspråk om näringsidkaren hamnar i sådant dröjsmål som ger konsumenten rätt att häva avtalet enligt 29 § konsumenttjänstlagen. Till den del färdigställandeskyddet avser ersättning för att avhjälpa fel och skador på byggnaden får det tas i anspråk om näringsidkaren har gått i konkurs eller av någon annan anledning inte kan fullgöra sitt åtagande.

Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader (ABS 18)

Det finns också ett standardavtal, Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader (ABS 18), som bygger på konsumenttjänstlagens regler. ABS 18 har ersatt standardavtalet Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader (ABS 09). ABS 18 är framtaget av Konsumentverket, Villaägarnas Riksförbund, Sveriges Byggindustrier, Gar-Bo Försäkring AB samt Trä- och Möbelföretagen.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att de då aktuella motionerna skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag. I betänkande 2018/19:CU10 anförde utskottet bl.a. följande:

Förvärv och entreprenadarbeten som avser småhus utgör för de flesta privatpersoner de ekonomiskt mest betydelsefulla affärerna i deras liv. Det är därför av största vikt att rättsordningen tillhandahåller den enskilde ett

gott och tydligt konsumentskydd vid sådana förvärv och arbeten. De tillämpliga reglerna måste innebära en rättvis avvägning mellan parternas intressen. De lagändringar som trädde i kraft 2005 innebar en förstärkning av konsumentskyddet vid förvärv och entreprenadarbeten i fråga om småhus. Genom lagändringarna kom den konsumenträttsliga regleringen av avtal mellan en konsument och näringsidkare som rör småhusentreprenad att undantagslöst vara tvingande till konsumentens förmån. Vidare infördes de särskilda bestämmelserna i konsumenttjänstlagen om småhusentreprenad och regler om färdigställandeskydd. I lagstiftningsärendet ställde sig lagutskottet bakom regeringens lagförslag och avstyrkte motioner om bl.a. att regeringen skulle återkomma med ett nytt lagförslag med krav på att vissa avtalsvillkor skulle vara skriftliga och krav på obligatorisk slutbesiktning. Riksdagen följde lagutskottets förslag.

Det finns även ett nyligen uppdaterat standardavtal, Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader – ABS 18, som bygger på konsumenttjänstlagens regler.

— — —

Utskottet kan mot den bakgrunden inte se att det finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin ovan redovisade uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Behandling av levande djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda en ändring av konsumenttjänstlagen så att lagen även skulle kunna omfatta djursjukvård. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare utredningsarbete och tidigare ställningstagande från riksdagens sida.

Jämför reservation 15 (C).

Motionen

Martina Johansson m.fl. (C) anför i kommittémotion 2020/21:2947 att kostnaderna för djursjukvård har ökat under de senaste åren. För att motverka orimligt höga veterinärkostnader och skydda djurägande konsumenter anser motionärerna att en ändring av konsumenttjänstlagen bör utredas så att lagen skulle kunna omfatta djursjukvård. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 8).

Nuvarande ordning

Konsumenttjänstlagen (1985:716) gäller avtal om tjänster som näringsidkare utför åt konsumenter. Enligt 1 § första stycket 1 omfattar lagen inte behandling

av levande djur. Veterinärmedicinska tjänster och annan vård eller skötsel av djur faller alltså utanför lagen.

Konsumenttjänstutredningen anförde i betänkandet Konsumenttjänstlag (SOU 1979:36) att avtal om sådana tjänster inte saknade betydelse från konsumentsynpunkt men att de principiellt sett hade vissa likheter med avtal om behandling av personer och därför utgjorde en särskild avtalstyp som lämpade sig mindre väl att föra in under en lag om materiellt arbete. Utredningen ansåg därför att behandling av levande djur borde falla utanför konsumenttjänstlagens tillämpningsområde (s. 133 f.). I propositionen med förslag till en ny konsumenttjänstlag ansåg det föredragande statsrådet att utredningens förslag, som hade lämnats utan erinran under remissbehandlingen, framstod som välgrundat. Statsrådet anförde vidare att behandling av levande djur i flera avseenden hade större likheter med tjänster som avser behandling av personer än med tjänster som avser arbete på döda föremål, och att konsumenttjänstlagen inte i denna etapp av lagstiftningsarbetet borde omfatta tjänster som avsåg bl.a. behandling av personer (prop. 1984/85:110 s. 34). I stället förutsågs en analog tillämpning av lagen på bl.a. tjänster som gäller behandling av levande djur (SOU 1979:36 s. 109 och 121 och prop. 1984/85:110 s. 142).

I sammanhanget kan nämnas att Allmänna reklamationsnämnden i viss utsträckning tillämpar konsumenttjänstlagens bestämmelser analogt på tjänster som gäller behandling av djur. Allmänna reklamationsnämnden har exempelvis tillämpat konsumenttjänstlagens bestämmelser i ärenden om fel hos tjänsten och bestämmande av priset i fråga om vissa veterinärtjänster. Allmänna reklamationsnämnden prövar dock inte tvister som kräver veterinärmedicinsk sakkunskap.

Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård

Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård prövar bl.a. om djurhälsopersonal har felbehandlat ett djur i sin yrkesutövning. Ansvarsnämndens uppgift och organisation regleras i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Om någon som tillhör djurhälsopersonalen har brustit i sin yrkesutövning kan ansvarsnämnden ge personen en erinran eller varning. Om en varning inte framstår som en tillräckligt ingripande åtgärd kan nämnden besluta om en treårig provotid. Ansvarsnämnden kan även återkalla en persons legitimation eller annan behörighet. Ansvarsnämnden prövar däremot inte om en djurägare har rätt till ersättning eller skadestånd vid en felbehandling. Nämnden prövar inte heller frågor om priset för olika behandlingar.

Promemoriorna Bör konsumenttjänstlagen utvidgas? och Konsumenttjänster m.m. (Ds 2008:55 och Ds 2009:13)

Regeringskansliet gav hösten 2007 en sakkunnig person i uppdrag att göra en översyn av konsumenttjänstlagen och klargöra behovet av en eventuell utvidgning av lagens tillämpningsområde. Utredaren överlämnade våren 2008 promemorian Bör konsumenttjänstlagen utvidgas? En diskussionspromemoria (Ds 2008:55). Efter att diskussionspromemorian remissbehandlats överlämnade utredaren hösten 2008 promemorian Konsumenttjänster m.m. (Ds 2009:13). I promemoriorna föreslog utredaren bl.a. att konsumenttjänstlagens regler också skulle tillämpas på behandling av levande djur, varvid ett presumtionsansvar skulle gälla vid dröjsmål och fel från näringsidkarens sida.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår för närvarande inte något arbete med frågan.

Konkurrensverkets rapport Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring

Konkurrensverket har i den egeninitierade rapporten Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring (rapport 2018:6) undersökt hur marknaden för djursjukvård och marknaden för djurförsäkringar påverkar varandra. I rapporten analyserar Konkurrensverket djursjukvårdsmarknadens utveckling med ett tydligt fokus på konsumenterna. Konkurrensverket anser bl.a. att konsumenttjänstlagen bör utvidgas och gälla även för behandling av levande djur. Konkurrensverket anför bl.a. följande när det gäller denna fråga:

Konsumenttjänstlagen omfattar inte behandling av levande djur. Det går inte heller att klaga på en veterinärvårdsbehandling hos Allmänna reklamationsnämnden. Allmänna reklamationsnämnden prövar inte ett klagomål om det krävs veterinärmedicinsk sakkunskap. Ett sådant klagomål kan bara prövas av ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Men nämnden prövar inte några ekonomiska anspråk på skadestånd för en felaktig behandling av legitimerad djurhälsopersonal utan utdömer endast disciplinpåföljder. Konkurrensverket menar att konsumentskyddet på denna marknad behöver stärkas och att konsumenttjänstlagen borde utvidgas och även gälla för behandling av levande djur. Förslag med denna innebörd har redan lagts fram i en departementspromemoria (Ds 2008:55) och tillstyrktes då av bl.a. Konkurrensverket och Konsumentverket.

Frågesvar

Statsrådet Jennie Nilsson anförde följande den 18 november 2020 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:365) om kostnader för veterinärvård.

[...] har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att kostnaden för erbjuden veterinärvård står i paritet med de faktiska kostnaderna.

De senaste åren har efterfrågan och utbudet av djursjukvård kraftigt stigit. Inom djursjukvården finns i dag avancerade diagnostiska verktyg

och behandlingsalternativ som i princip är fullt jämförbara med dem som används vid vård av människor.

Samtidigt pågår en intensiv debatt om skenande kostnader inom djursjukvården och höjda försäkringspremier. Det finns olika anledningar till de ökade kostnaderna. Konkurrensverkets rapport från 2018 belyser dessa frågor. I rapporten konstateras till exempel att betalningsviljan för djursjukvård hos konsumenter har ökat liksom antalet vårdinsatser. Vidare konstateras att kostnaden för ett veterinärbesök påverkas av bland annat vilken tid på dygnet besöket görs och vilken typ av vårdinrättning som besöks.

En betydande del av kostnaderna för djursjukvård finansieras av försäkringar. Prissättningen är fri på denna marknad. I Konkurrensverkets rapport konstateras att det kan vara svårt för konsumenter att jämföra försäkringsvillkor och få en bild av i vilken utsträckning en viss åtgärd kommer att täckas av försäkringen. På Konsumenternas försäkringsbyrås hemsida finns verktyg för att underlätta sådana jämförelser.

Att priserna varierar mellan olika kliniker och djursjukhus är en följd av att prissättningen inom djursjukvården är fri. Regeringen vidtar inte prisreglerande åtgärder på en fri marknad. Det är därför viktigt att som konsument, om möjligt, jämföra priser mellan olika veterinärer.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet ansåg då att det inte fanns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionsyrkandet. Utskottet föreslog att det aktuella motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har frågan om att utvidga konsumenttjänstlagens tillämpningsområde till att även omfatta behandling av levande djur utretts och förslag om en sådan utvidgning av lagen lämnats i två departementspromemorior från 2008 och 2009 (Ds 2008:55 och Ds 2009:13). Vidare har Konkurrensverket i en egeninitierad rapport (rapport 2018:6) ansett att konsumenttjänstlagen också borde gälla vid behandling av levande djur. Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår för närvarande inte något arbete med frågan.

Även om behandling av levande djur undantagits från konsumenttjänstlagens tillämpningsområde tillämpas dock lagens bestämmelser, bl.a. av Allmänna reklamationsnämnden, i viss utsträckning analogt på tjänster som gäller behandling av djur.

Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen i frågan. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Förmedling av tjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om förmedling av tjänster. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete. Jämför reservation 16 (L).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3248 anser Robert Hannah m.fl. (L) att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som ska se över hur man kan motverka oseriösa aktörer inom förmedlingsbranschen och hur man kan stärka konsumenters ställning när dessa blir utnyttjade av oseriösa aktörer. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 17).

Nya befogenheter på konsumentskyddsområdet

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2020 har bl.a. Konsumentombudsmannen fått stärkta tillsynsbefogenheter däribland rätt att köpa produkter under dold identitet (s.k. testköp). Vidare ska en näringsidkare som genom sitt agerande på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen, t.ex. genom otillbörlig marknadsföring, kunna föreläggas att ta in ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen. Ett sådant föreläggande ska kunna riktas även mot en värdtjänstleverantör eller internetleverantör (prop. 2019/20:120, bet. 2019/20:CU23, rskr. 2019/20:254).

Uppdrag att identifiera och analysera hinder för väl fungerande marknader och för hållbar konsumtion

Regeringen gav i mars 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader och för hållbar konsumtion. Myndigheten ska även identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder.

När det gäller bakgrunden till uppdraget anför regeringen bl.a. att för att marknaderna ska fungera väl behöver konsumenterna göra välgrundade val mellan företagens erbjudanden samt känna till och ta till vara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter. Vidare krävs att företagen inte agerar på sätt som orsakar konsumenterna skada, genom t.ex. bristande produktsäkerhet eller otillbörliga affärsmetoder, eller som försämrar förutsättningarna för konkurrens med kvalitet och pris. Konsumentmarknaderna utvecklas snabbt. Det finns en stor variation i såväl utbud som försäljningskanaler och betalningsmodeller, både inom Sverige och i den gränsöverskridande handeln, vilket även inkluderar nya typer av aktörer. Marknadsföringen har på senare tid ökat i omfattning och i hög grad förflyttats till internet, där den också i

ökande utsträckning individanpassats. Utvecklingen innebär fler valmöjligheter för konsumenterna, men den kan samtidigt medföra svårigheter, bl.a. när det gäller att ta ställning till olika erbjudanden. Därför skulle exempelvis information som utformas och tillhandahålls på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer välfungerande konsumentmarknader.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2021.

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. digital omställning. Kommissionen anger att den senast 2022 och efter att ha uppdaterat sina vägledningar om direktivet om otillbörliga affärsmetoder och direktivet om konsumenträttigheter planerar att analysera om det behövs ytterligare lagstiftning eller andra åtgärder på medellång sikt för att säkerställa lika villkor online och offline. Kommissionen anför bl.a. att vi måste komma till rätta med affärsmetoder som åsidosätter konsumenternas rätt att göra välgrundade val, missbrukar deras beteendemässiga bias eller snedvrider deras beslutsfattande. Några exempel på sådana metoder är användning av ”mörka mönster”, vissa personalisering-metoder som ofta bygger på profilering, dold reklam, bedrägeri, falsk eller vilseledande information och manipulerade kundrecensioner. Det behövs ytterligare vägledning om hur konsumenträttsliga instrument som direktivet om otillbörliga affärsmetoder och direktivet om konsumenträttigheter ska tillämpas på sådana metoder. I slutändan bör konsumenterna vara lika skyddade och behandlas lika rättvist online som offline.

Kommissionen anför också att deras förslag till en ny lag om digitala tjänster syftar till att fastställa nya och utökade skyldigheter och stärka de onlinebaserade mellanhändernas och plattformarnas ansvarsskyldighet.

Kommissionen presenterade i december 2020 ett förslag till förordning om en inre marknad för digitala tjänster (COM(2020) 825 final).

Utskottets ställningstagande

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2020 har bl.a. Konsumentombudsmannen fått stärkta tillsynsbefogenheter, däribland rätt att köpa produkter under dold identitet (s.k. testköp). Vidare ska en näringsidkare som genom sitt agerande på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen, t.ex. genom otillbörlig marknadsföring, kunna föreläggas att ta in ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen. Ett sådant föreläggande ska kunna riktas även mot en värdtjänstleverantör eller internetleverantör.

Vidare har Konsumentverket ett pågående regeringsuppdrag att bl.a. identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader. Myndigheten ska även identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder.

Inom EU pågår även ett arbete med en inriktning som ligger i linje med önskemålen i motionen.

Enligt utskottets mening finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Det bör därför avslås.

Bindningstider för konsumentavtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om bindingstider för konsumentavtal. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande. Jämför reservation 17 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:1617 yrkande 16 föreslår Angelica Lundberg m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att förhindra onödigt långa bindingstider.

Gällande rätt m.m.

I svensk rätt finns inte någon generell lagreglering av bindingstider för avtal mellan näringsidkare och konsumenter. För vissa avtalstyper inom det konsumentskyddande området finns bestämmelser om att en bestämd avtalstid inte får överstiga en viss tid. Enligt 3 kap. 2 § försäkringsavtalslagen (2005:104) får försäkringstiden för en konsumentförsäkring inte överstiga ett år, om det inte finns särskilda skäl för en längre försäkringstid. Av 5 kap. 15 a § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation framgår att den som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster ska erbjuda slutanvändare att ingå avtal med en längsta giltighetstid om 12 månader. Ett avtal mellan en konsument och den som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster får inte ha en längre inledande bindingstid än 24 månader.

Enligt 36 § avtalslagen får ett avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Särskild hänsyn ska tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorlagen) gäller enligt 1 § avtalsvillkor som näringsidkare använder när de erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till

konsumenterna. Om ett avtalsvillkor som avses i 1 § med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten, får Patent- och marknadsdomstolen enligt 3 § första stycket förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är motiverat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. En ansökan om förbud får, enligt 4 §, göras av Konsumentombudsmannen. Om Konsumentombudsmannen för ett visst fall beslutar att inte göra någon ansökan får ansökan göras av en sammanslutning av näringsidkare, konsumenter eller löntagare.

Marknadsdomstolen (som tidigare prövade avtalsvillkor enligt avtalsvillkorlagen) har ansett att avtalsvillkor mellan näringsidkare och konsumenter gällande spår- och spårtjänster med bindningstider som överstiger 12 månader varit oskäliga enligt 3 § avtalsvillkorlagen (MD 2015:5).

Frågan om huruvida avtalsvillkor med viss bindningstid varit oskäliga mot konsumenter enligt 3 § avtalsvillkorlagen har även prövats i avgöranden från Patent- och marknadsöverdomstolen och Patent- och marknadsdomstolen. I en dom meddelad den 18 december 2018 har Patent- och marknadsöverdomstolen ansett att avtalsvillkor mellan en premiepensionsförvaltare och konsumenter om premiepensionsförvaltningstjänster med bindningstider som överstiger 12 månader varit oskäliga (mål nr PMT 7011-17).

Vidare har Patent- och marknadsdomstolen i en dom meddelad den 8 juni 2018 ansett att ett avtalsvillkor mellan en gymkedja och konsumenter om gymmedlemskap med en bindningstid om mer än 12 månader var oskäligt mot konsumenten (mål nr PMT 5750-17). Patent- och marknadsdomstolen har även i två domar den 16 december 2020 ansett att villkor om en bindningstid om längre än tre månader vid elavtal med rörligt pris var oskäligt för konsumenten (mål nr PMT 11259-20 och PMT 3960-20).

I samtliga av dessa mål hade talan väckts av Konsumentombudsmannen.

Bindningstidens längd har också prövats av Allmänna reklamationsnämnden i tvister mellan enskilda konsumenter och näringsidkare. Allmänna reklamationsnämnden har bl.a. i två beslut ansett att en inledande bindningstid om 30 månader som inkluderade vissa betalningsfria månader för tv-tjänster är oskäligt lång. Det fanns enligt nämndens mening skäl att i detta sammanhang inte behöva acceptera en längre bindningstid än 24 månader. Allmänna reklamationsnämnden rekommenderade företagen att sätta ned bindningstiderna till 24 månader inklusive betalningsfria månader (Ånr 2016-08890 och Ånr 2017-06422).

Vidare ansåg Post- och telestyrelsen hösten 2017 att två kabel-tv-bolag som vid avtal med privatpersoner tillämpade inledande bindningstider på mellan 27 och 30 månader, där avtalstiden var uppdelad på först ett antal betalningsfria månader och därefter 24 månader mot betalning, hade agerat i strid med 5 kap. 15 a § lagen om elektronisk kommunikation. Sedan Post- och

telestyrelsen enligt 7 kap. 4 § samma lag underrättat företagen om sin bedömning ändrade bolagen sina inledande bindningstider till 24 månader inklusive betalningsfria månader.

Enligt lagen (2014:1449) om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning ska en näringsidkare inför en förlängning av ett tidsbestämt avtal påminna en konsument om det avtalsvillkor som innebär att avtalet förlängs om konsumenten inte säger upp det. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp. Om näringsidkaren inte fullgör sin påminnelsekyldighet ska konsumenten ha rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan eller, om avtalstiden ännu inte har löpt ut, till avtalstidens utgång. Lagen är tvingande till konsumentens förmån. Lagen ska inte tillämpas om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter förlängningen kan säga upp avtalet med högst tre månaders uppsägningstid.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag. I betänkandet anförde utskottet följande:

I svensk rätt finns inte någon generell lagreglering av bindningstider för avtal mellan näringsidkare och konsumenter. När det gäller konsumentförsäkringar och elektroniska kommunikationstjänster finns dock bestämmelser om att en bestämd avtalstid inte får överstiga en viss tid. Vidare har frågan om huruvida avtalsvillkor med viss bindningstid varit oskäliga mot konsumenter enligt 3 § avtalsvillkorlagen bl.a. prövats av Marknadsdomstolen. Även Allmänna reklamationsnämnden har prövat frågor om bindningstider i tvister mellan enskilda konsumenter och näringsidkare. Vidare har Post- och telestyrelsen som tillsynsmyndighet enligt lagen om elektronisk kommunikation agerat mot långa bindningstider när det gäller elektroniska kommunikationstjänster. I det enskilda fallet kan dessutom en domstol enligt 36 § avtalslagen jämka eller bortse i från ett avtalsvillkor som innebär en oskäligt lång bindningstid.

Enligt utskottets mening finns inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin ovan redovisade uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Tågpassagerares rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om tågpassagerares rättigheter. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Jämför reservation 18 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:1617 yrkande 34 föreslår Angelica Lundberg m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att Sverige inom EU bör verka för att konsumentskyddet ska vara likvärdigt för passagerare oavsett om de färdas med flyg eller tåg. Enligt motionärerna innebär kommissionens förslag till ny tågpassagerarförordning bl.a. sämre ersättningsvillkor för konsumenterna vid inställda eller försenade tågresor än vad som i dag gäller vid flygresor.

Förslaget till ny tågpassagerarförordning

Kommissionen presenterade den 27 september 2017 ett förslag till omarbetning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (COM(2017) 548). Förordningen innehåller bl.a. bestämmelser om rätt för tågresenärer till assistans och ersättning vid förseningar och inställda tåg. Det huvudsakliga syftet med förslaget är att hantera vissa tillämpningsproblem som kommissionen har uppmärksammat under de år som förordningen har varit i kraft. Kommissionen har bl.a. föreslagit att järnvägsföretagen ska befrias från ersättningsansvar när en försening har orsakats av svåra väderförhållanden och naturolyckor som inte kunde ha förutsetts eller förhindrats även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits.

Civilutskottet hade den 9 april 2019 överläggning med företrädare för regeringen om förslaget till förordning. Vidare informerade företrädare för regeringen bl.a. den 26 november 2019 utskottet om förordningsförslaget och aktuellt förhandlingsläge. Skriftlig information från Justitiedepartementet lämnades den 14 maj 2020 och den 13 oktober 2020. Företrädare för regeringen informerade även utskottet om förordningsförslaget den 5 november 2020.

Rådet antog den 25 januari 2021 sin ståndpunkt vid första behandlingen.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås med hänvisning till pågående arbete inom EU. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Förslaget till en omarbetning av tågpassagerarförordningen förhandlas för närvarande inom EU och rådet antog i januari 2021 sin ståndpunkt vid första behandlingen.

Enligt utskottet finns inte skäl till något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Snabblån m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om snabblån m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning och pågående arbete.

Jämför reservation 19 (SD), 20 (C), 21 (V) och 22 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 föreslår Jon Thorbjörnson m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds (yrkande 7).

Ett tillkännagivande om att förbjuda snabblån föreslås också av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) i motion 2020/21:3400 yrkande 1. Vidare anser motionärerna att det alltid ska finnas tydlig information om möjligheten till konsumentvägledning i samband med att en låntagare erbjuds lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2). Motionärerna anser även bl.a. att det bör införas en karenstid vid utbetalning av lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 5).

I kommittémotion 2020/21:1616 yrkande 18 föreslår Angelica Lundberg m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att genomföra förändringar av konsumtionslånemarknaden i syfte att hindra att konsumenter hamnar i skuldfällor.

I kommittémotion 2020/21:2947 yrkande 3 föreslår Martina Johansson m.fl. (C) ett tillkännagivande om att löpande följa upp lagstiftningen om snabblån.

I kommittémotion 2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om att skärpa reglerna när det gäller marknadsföring av snabblån. Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att skärpa reglerna vid kreditgivning för snabblån (yrkande 23). Vidare föreslås ett tillkännagivande om en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker (yrkande 25). Motionärerna anser att bestämmelsen är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad.

I motion 2020/21:263 yrkande 1 föreslår Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD) ett tillkännagivande om att utreda lagstiftningen om snabblån.

Magnus Manhammar (S) föreslår i motion 2020/21:820 ett tillkännagivande om att överväga att göra en översyn av bestämmelserna om räntetak för högkostnadskrediter. Enligt motionären bör nivån på räntetaket kunna sänkas ytterligare.

Lina Nordquist (L) anser i motion 2020/21:1452 att reglerna för lån utan säkerhet bör skäras och att nivån på räntetaket bör sänkas. Vidare anser motionären att lån utan säkerhet endast ska få beviljas efter en betänketid. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 1, 2 och 4).

I motion 2020/21:2400 anser Jörgen Hellman m.fl. (S) att det bör göras en översyn av reglerna för snabblånebranschen. Motionärerna menar bl.a. att det görs bristfälliga kreditprövningar. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

I motion 2020/21:2434 föreslår ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S) ett tillkännagivande om att ytterligare reglera möjligheterna att ta snabblån. Motionärerna anser att ytterligare regleringar skulle hindra fler från att hamna i svåra skuldsituationer.

Även Linda Modig (C) föreslår i motion 2020/21:3179 yrkande 1 ett tillkännagivande om att ytterligare begränsa tillgången till snabblån.

Gällande rätt m.m.

Konsumentkreditlagen (2010:1846) trädde i kraft den 1 januari 2011 (prop. 2009/10:242, bet. 2010/11:CU5, rskr. 2010/11:80). Konsumentkreditlagen omfattar i princip alla slag av krediter som näringsidkare lämnar till konsumenter. Lagen är tvingande till konsumentens förmån.

Det har under senare år vidtagits flera olika åtgärder för att motverka problem som snabblån kan orsaka. Bland annat har det införts strängare krav i konsumentkreditlagen på att kreditgivaren ska lämna information och att kreditgivaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt kreditavtalet (kreditprövning). Sedan 2011 granskar Konsumentverket att snabblåneföretagen följer dessa regler. Vidare skärptes sanktionssystemet våren 2014 genom att Konsumentverket gavs möjlighet att ta ut en sanktionsavgift av kreditgivare som inte gör tillräckliga kreditprövningar. Sedan juli 2014 omfattas även snabblåneföretagen av tillståndsplikt och tillsyn från Finansinspektionen med ett tydligt krav på sundhet i rörelsen. Under 2016 infördes en möjlighet för Konsumentverket att omedelbart förbjuda ett företag att låna ut pengar till konsumenter om företaget allvarligt brister i sina kreditprövningar.

Våren 2017 beslutade riksdagen, på förslag av utskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen behövde vidta ytterligare åtgärder för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabblåne marknaden (bet. 2016/17:CU12, rskr. 2016/17:209).

Regeringen överlämnade våren 2018 proposition 2017/18:72 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter till riksdagen. I propositionen lämnade regeringen förslag till ändringar i

konsumentkreditlagen för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabbblån och andra högkostnadskrediter. Utskottet ställde sig i betänkande 2017/18:CU20 bakom regeringens förslag till lagändringar. När det gällde riksdagens tillkännagivande från våren 2017 delade utskottet regeringens bedömning att tillkännagivandet genom lagförslagen och de åtgärder som i övrigt redovisades i propositionen var slutbehandlat. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2017/18:262). Ändringarna i konsumentkreditlagen, som trädde i kraft den 1 september 2018, innebär i huvudsak följande.

Ett räntetak som begränsar kreditgivarens möjlighet att ta ut kreditränta för högkostnadskrediter har införts. Med högkostnadskredit avses enligt konsumentkreditlagen en kredit med en effektiv ränta som är minst 30 procentenheter högre än referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) och som inte huvudsakligen avser kreditköp eller är en bostadskredit. En högkostnadskredit får inte ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. En konsument som är i dröjsmål med betalning av en högkostnadskredit är inte skyldig att betala någon annan form av ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta.

Vidare har ett kostnadstak för högkostnadskrediter införts. För en högkostnadskredit får kostnaderna aldrig överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort. Med kostnader avses kreditkostnader, dröjsmålsränta och kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala sin skuld.

Löptiden för en högkostnadskredit får, med vissa undantag, inte förlängas mer än en gång. Undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift har tagits bort.

Det har också införts ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses som otillbörlig mot konsumenter och kunna leda till sanktioner.

Vid marknadsföring av ett kreditavtal som avser en högkostnadskredit ska näringsidkaren även vara skyldig att ge konsumenten en upplysning om att det är fråga om en sådan kredit. Upplysningen ska också innehålla information om riskerna med skuldsättning och om vart konsumenten kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor.

Avsikten är att lagändringarna ska leda till rimligare villkor på marknaden för snabbblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldsättning på grund av dessa lån.

När det gällde nivån på räntetaket anförde regeringen följande i propositionen (s. 21 f.):

Samtidigt som syftet med ett räntetak är att åstadkomma en större restriktivitet i utlåningen av högkostnadskrediter och att färre krediter ska

beviljas sådana konsumenter som riskerar att inte kunna fullgöra kreditåtagandet, bör ett räntetak inte helt förhindra kreditgivning som riktar sig till konsumenter som innebär vissa risker för kreditgivarna. Det måste därför finnas kvar ett utrymme för en räntesättning som tar hänsyn till riskerna med utlåningen.

Utredningen föreslår att krediträntan för en högkostnadskredit inte ska få vara mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen.

Vissa remissinstanser, bl.a. Finansbolagens förening och Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst, har synpunkter på den föreslagna nivån och anser att den bör vara antingen högre eller lägre. Enligt regeringens mening framstår emellertid den föreslagna nivån på räntetaket som välvägd och rimlig. Genom att lägga sig på denna nivå kommer i princip hela marknaden för snabblånen att påverkas. I dag förekommer krediträntor på nivåer upp till 400 procent. Den nivå som regeringen förespråkar innebär således att en stor del av kreditgivarna kommer att behöva sänka sina priser betydligt. Ett räntetak på denna nivå bör dessutom åstadkomma både att utlåningen till de mest ekonomiskt utsatta konsumenterna påverkas och blir mer restriktiv och att det fortfarande finns ett tillräckligt stort utrymme för kreditgivarna att vid prissättningen av krediterna ta hänsyn till sina risker och omständigheterna i det enskilda fallet. Vidare innebär kopplingen till referensräntan att nivån blir hållbar över tid. För att nivån även under kreditavtalets löptid ska anpassas efter det allmänna ränteläget bör räntetaket relateras till den vid varje tid gällande referensräntan.

När det gällde bestämmelserna om ett räntetak i förhållande till den civilrättsliga bestämmelsen om ocker anförde regeringen bl.a. följande i propositionen (s. 23):

Enligt 5 § konsumentkreditlagen är ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för konsumenten utan verkan mot denne. Genom att reglerna om räntetak tas in i konsumentkreditlagen blir de tvingande till konsumentens förmån. En konsument kommer alltså inte att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär att han eller hon får en högre ränta än vad som maximalt får tas ut enligt räntetaket.

Som Lagrådet tar upp finns det andra bestämmelser som syftar till att begränsa användandet av bl.a. alltför höga räntenivåer, t.ex. 31 och 36 §§ om ocker och oskäliga avtalsvillkor i avtalslagen och 9 kap. 5 § om ocker i brottsbalken. För att bedöma om ett avtal är oskäligt eller om det är fråga om ocker måste det alltid i det enskilda fallet göras en samlad bedömning av räntan och lånevillkoren i övrigt (se t.ex. rättsfallet NJA 1995 s. 430). Räntetaket däremot sätter en absolut yttersta gräns för hur hög krediträntan och dröjsmålsräntan får vara. Räntetaket kommer att gälla för alla högkostnadskrediter och kredittagare och utan att det ska göras en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Syftet med räntetaket är alltså inte att ange vilken räntenivå som i varje enskilt fall är att anse som skälig, utan i stället att i förhållande till dagens mycket höga räntenivåer få till i vart fall rimligare villkor och motverka att krediter lämnas till de mest utsatta konsumenterna. Den nu föreslagna regleringen hindrar därmed inte att en kreditränta eller dröjsmålsränta som är lägre än räntetaket t.ex. är att anse som oskälig och jämkas enligt 36 § avtalslagen.

Den 1 juli 2020 infördes ett krav i lagen (2010:751) om betaltjänster (betaltjänstlagen) på att betalningssätt till konsumenter ska presenteras på ett visst sätt vid e-handel. Om en konsument vid köp av varor och tjänster online

kan välja ett betalningssätt som innebär att en kredit inte lämnas, ska ett sådant betalningssätt visas först. Ett betalningssätt som innebär att en kredit lämnas ska inte heller vara förvalt om det finns andra betalningssätt (prop. 2019/20:79, bet. 2019/20:FiU37, rskr 2019/20:191). Kravet omfattar alla slag av e-handelsplattformar (digitala säljkanaler). Syftet med det nya kravet är öka konsumentskyddet på betalningsmarknaden. I samband med behandlingen av lagförslaget beslutade riksdagen, på förslag av finansutskottet, även om ett tillkännagivande till regeringen om att en utvärdering av lagstiftningens effekter ska vara genomförd senast den 1 juli 2021. Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 gett Finansinspektionen i uppdrag att i samverkan med Konsumentverket följa upp och utvärdera lagstiftningen.

Konsumentverkets rapport Konsument på kredit

Regeringen gav i februari 2020 Konsumentverket i uppdrag att göra en analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Uppdraget redovisades i februari 2021 i rapporten Konsument på kredit (rapport 2021:1). I rapporten presenteras de problemområden där Konsumentverket bedömer att det finns utrymme för förbättringar av konsumentskyddet. Konsumentverket anför bl.a. följande:

Marknadsföring av krediter ska vara måttfull och inte påträngande. Trots det utsätts konsumenter i allt högre utsträckning för personifierad direktmarknadsföring som det är svårt att värja sig emot. Eftersom regleringen ställer särskilda krav på marknadsföring av krediter finns det anledning att ifrågasätta om offensiv direktmarknadsföring är förenlig med kraven.

Krediter marknadsförs i dag via många olika kanaler. Hur konsumenten nås av reklamen styrs i hög grad av konsumentens sökhistorik på internet. De som tidigare har visat intresse för krediter nås ofta av marknadsföring som uppmanar konsumenten att ”samla alla krediter” hos en kreditgivare för att minska månadskostnaden. En sådan lösning innebär dock oftast en längre avbetalningstid vilket gör att totalkostnaden för krediten kan bli dyrare. Kreditgivaren kan lösa befintliga krediter men inte avsluta ett eventuellt kvarvarande kreditutrymme. Har konsumenten på nytt börjat använda de kreditutrymmen som frigjorts i samband med samlingslånet har det i stället skapats en skuldfälla.

Innan en kreditgivare får bevilja en kredit krävs en kreditprövning. Den ska grundas på konsumentens ekonomiska förhållanden och visa förmågan att betala tillbaka lånet. Det finns idag ingen möjlighet för kreditgivare att kontrollera konsumentens alla skulder. Kreditupplysningsbolagen delar inte uppgifter med varandra och alla skuldsaldon rapporteras inte till upplysningsbolagen. Inkassobolagen har mycket information om konsumenternas skulder, men får inte dela med sig av den. I stor utsträckning måste kreditgivarna därför förlita sig på konsumenternas uppgifter. Tillgång till en sammanställning av konsumentens alla skulder, med både pågående och fallerade kreditengagemang, skulle bidra till bättre kreditprövningar och minska risken att konsumenter beviljas krediter de inte har råd att betala tillbaka.

Efter regleringen om högkostnadskrediter har många kreditgivare valt att erbjuda krediter som har en effektiv ränta strax under gränsen för att vara en högkostnadskredit. Räntan är då fortfarande hög och kostnaderna för krediten kan bli väldigt stora. Om konsumenten inte klarar att betala i enlighet med avtalet finns det ingen gräns för hur höga kostnader kreditgivaren får ta ut. Det finns också kreditgivare som har höjt sina räntor och kommit närmare gränsen för en högkostnadskredit. Anpassningen av räntenivåerna innebär att den konsumentskyddande effekten av ränte- och kostnadstaket begränsas. Krediter som är kopplade till köp av en viss produkt räknas över huvud taget inte som en högkostnadskredit och omfattas inte av kostnadstaket, även om den effektiva räntan överstiger 30 procent. Även i dessa fall kan krediten bli mycket kostsam för konsumenten.

Konsumentverket anför avslutningsvis att det av redovisningen i rapporten framgår att det finns både behov av och förutsättningar att ytterligare förstärka skyddet för konsumenterna på kreditmarknaden. Att kreditmarknaden fungerar väl är ett ansvar som delas av de aktörer som antingen aktivt verkar på marknaderna, utövar tillsyn eller sätter ramarna. De behov och möjliga åtgärder som nu har identifierats pekar mot samtliga dessa aktörer. Vissa åtgärder är enkla att genomföra medan andra förutsätter ytterligare utredningar och överväganden.

Rapporten analyseras för närvarande inom Regeringskansliet.

Återrapporteringskrav om tillsyn över kreditprövningar

Konsumentverket ska enligt regleringsbrevet för 2021 redovisa hur myndigheten utövar tillsyn över att kreditprövningar görs i enlighet med kraven i konsumentkreditlagen och hur tillsynen resulterat i eller väntas resultera i ett högt konsumentskydd. Av redovisningen ska framgå hur myndigheten i det arbetet har utbytt erfarenheter med Finansinspektionen. Innan redovisningen lämnas ska myndigheten inhämta synpunkter från Finansinspektionen.

Även Finansinspektionen har fått ett motsvarande åtterrapporteringskrav i regleringsbrevet för 2021.

Finansinspektionens utvärdering av de nya bestämmelserna om högkostnadskrediter

Finansinspektionen har utvärderat de nya bestämmelserna om högkostnadskrediter (FI-analys nr 22 den 1 oktober 2020). Analysen visar att antalet nya högkostnadskrediter minskade kraftigt efter reformen och att flera bolag slutat ge sådana lån. Räntetaket på 40 procent har haft en normerande effekt – både under och ovanifrån – så till vida att över 96 procent av de nya högkostnadskrediterna 2019 hade en nominell ränta mellan 38 och 39,5 procent. I det spannet gavs nästan inga nya lån 2018. Normeringen underifrån kan delvis bero på att vissa lån har försvunnit ur företagets utbud men också på att vissa långivare som tidigare erbjudit lägre räntor kan ha sett en möjlighet att höja räntorna upp till gränsvärdet. I analysen konstateras att räntetaket har

haft en stor påverkan på den nominella räntan för högkostnads krediter. Alla blacolån är inte högkostnads krediter. Totalt har nyutlåningen av blacolån under 50 000 kronor minskat med nästan en fjärdedel.

Finansinspektionens prioriterade områden för 2021

Finansinspektionen kommer att under 2021 bl.a. särskilt granska konsumtionslånen. Finansinspektionen anför att inspektionen i sina analyser har sett att många låntagare får betalningsproblem till följd av konsumtionslån. Problemen uppstår ofta redan inom en kort tid efter det att de har beviljats ett lån. Det pekar på att långivarna inte gör ordentliga kreditprövningar. Därför kommer inspektionen att fortsätta att kartlägga och analysera lånemarknaden, och granska fler företag för att se om de gör ordentliga kreditprövningar. Finansinspektionen kommer också att uppdatera sina allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden för att tydliggöra de krav som företagen måste leva upp till när de bedömer vem som ska få ta ett lån.

Förslag till nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden

Finansinspektionen har i mars 2021 presenterat ett förslag om nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden, som ska ersätta de nuvarande allmänna råden på samma område (Finansinspektionens allmänna råd [FFFS 2014:11] om krediter i konsumentförhållanden). I jämförelse med de nuvarande allmänna råden innebär förslaget att vissa tillägg och ändringar görs i de delar som rör tillämpningen av bestämmelserna om god kreditgivningssed och kreditprövning i konsumentkreditlagen. Bland annat förtydligas vilka uppgifter som bör ingå i underlaget för kreditprövningen och hur de bör hämtas in, kontrolleras och beaktas i bedömningen av konsumentens betalningsförmåga. Förslaget har remitterats och remisstiden går ut den 5 maj 2021.

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden. Bland annat planerar kommissionen att under 2021 presentera ett förslag till revidering av konsumentkreditdirektivet.

Frågesvar

Statsrådet Per Bolund anförde bl.a. följande den 17 juni 2020 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2019/20:1509) om konsumtionslån:

[...] har frågat mig hur jag ska agera för att förbättra regleringar på konsumtionslånemarknaden så att inte fler låntagare hamnar i en orimlig skuldfälla.

Regeringen har under de senaste åren genomfört en rad åtgärder för att förbättra konsumentskyddet på marknaden för konsumtionslån. Det har bl.a. införts ett ränte- och kostnadstak för s.k. högkostnadskrediter. Regeringen har också i propositionen Presentation av betalningssätt vid marknadsföring av betaltjänster online föreslagit att kreditalternativ inte ska få vara förvalt eller presenteras före andra betalningssätt vid e-handel. Bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 2020.

— — —
Regeringens konsumentpolitik syftar till väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. Regeringen kommer fortsätta arbetet med konsumentskyddsfrågor i enlighet med det.

Vidare besvarade statsrådet Åsa Lindhagen den 24 mars 2021 en skriftlig fråga (fr. 2020/21:2209) om kreditprövningar vid konsumtionslån. I sitt svar hänvisade hon till svaret på fråga 2019/20:1509 och anförde därutöver följande:

En viktig del i arbetet med konsumentskyddet vid konsumtionslån är även de ansvariga myndigheternas tillsynsarbete. Regeringen har bl.a. gett Finansinspektionen och Konsumentverket ett återrapporteringskrav i myndigheternas regleringsbrev för 2021 där de ska redovisa hur de utövar tillsyn över att kreditprövningar görs i enlighet med kraven i konsumentkreditlagen. Finansinspektionen kommer under 2021 också att undersöka hur kreditgivare genomför kreditprövningar och om de lever upp till god kreditgivningssed.

Regeringen följer frågan om kreditprövning av konsumtionslån noggrant. Regeringens konsumentpolitik syftar till väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. Att motverka överskuldssättning är en viktig del i detta.

Tidigare behandling

Motionsförslag om att bl.a. förbjuda snabblån, införa krav om att det alltid ska finnas information om möjligheten till konsumentvägledning i samband med att en låntagare erbjuds lån, en karenstid vid utbetalning av lån m.m. och utformningen av räntetaket samt en uppföljning av de nya bestämmelserna som infördes 2018 behandlades av utskottet senast våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet avstyrkte de aktuella motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. de nya lagreglerna om snabblån och andra högkostnadskrediter samt pågående arbete. Motionsyrkanden om att skärpa reglerna vid marknadsföring och kreditgivning av snabblån samt om en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker behandlades av utskottet i lagstiftningsärendet om införande av bl.a. räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till de nya reglerna om högkostnadskrediter. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 2018 om flera ändringar i konsumentkreditlagen som ska leda till rimligare villkor på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån. Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 september 2018, innebär bl.a. att det har införts räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter. En högkostnadskredit får inte ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. Vid marknadsföringen ska konsumenter uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån samt informeras om vart man kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor. Det ställs också krav på att all marknadsföring av konsumentkrediter ska vara måttfull.

I syfte att öka konsumentskyddet på betalningsmarknaden har det vidare införts en bestämmelse i betaltjänstlagen om att kreditalternativ inte ska få vara förvalt eller presenteras före andra betalningssätt vid e-handel.

Konsumentverket har på uppdrag av regeringen gjort en analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Uppdraget redovisades i februari 2021 i rapporten Konsument på kredit (rapport 2021:1). I rapporten presenteras de problemområden där Konsumentverket bedömer att det finns utrymme för förbättringar av konsumentskyddet. Rapporten analyseras för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har vidare i myndigheternas regleringsbrev för 2021 gett Finansinspektionen och Konsumentverket ett återsrapporteringskrav där de ska redovisa hur de utövar tillsyn över att kreditprövningar görs i enlighet med kraven i konsumentkreditlagen och hur tillsynen resulterat i eller väntas resultera i ett högt konsumentskydd.

Finansinspektionen kommer även att under 2021 särskilt granska konsumtionslånen och undersöka om företag gör ordentliga kreditprövningar. Finansinspektionen har även presenterat ett förslag om nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden där det bl.a. förtydligas vilka uppgifter som bör ingå i underlaget för kreditprövningen och hur de bör hämtas in, kontrolleras och beaktas i bedömningen av konsumentens betalningsförmåga.

Dessutom har kommissionen i den nya EU-strategin för konsumentpolitiken (konsumentagendan) angett att den planerar att under 2021 presentera ett förslag till revidering av konsumentkreditdirektivet.

Mot denna bakgrund finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Automatiserat beslutsfattande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om automatiserat beslutsfattande. Utskottet hänvisar bl.a. till aviserat arbete inom EU.

Jämför reservation 23 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:1617 anser Angelica Lundberg m.fl. (SD) att det finns behov av en utökad lagreglering av automatiserat beslutsfattande för att ge konsumenterna mer skydd. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 35).

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. den digitala omställningen. Under 2021 planerar kommissionen att lägga fram ett förslag till en övergripande rättsakt om krav för artificiell intelligens (AI). I strategin anger kommissionen att den arbetar med ett förslag om att garantera en hög skyddsnivå för konsumenternas intressen och grundläggande rättigheter, och därigenom bygga upp det förtroende som krävs för att allmänheten ska ta till sig AI. När det gäller civilrättsligt ansvar arbetar kommissionen med åtgärder som ska se till att personer som lidit skada i praktiken alltid är lika skyddade, oavsett om skadorna orsakats av AI-tillämpningar eller andra produkter och tjänster.

Frågesvar

Statsrådet Lena Micko anförde följande den 2 december 2020 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:662) om automatiserat beslutsfattande och konsumenttrygghet:

[...] har frågat mig hur jag och regeringen avser att verka för att skapa bättre förutsättningar för effektiva, rättssäkra och korrekta automatiserade beslut för större konsumenttrygghet.

Konsumentskyddet ska inte luckras upp för att teknikutvecklingen går framåt. Automatiserat beslutsfattande är inte en ny företeelse, men utvecklingen sker allt snabbare och i takt med tekniska framsteg. Det är viktigt att påtala att samma konsumentskyddande regler gäller oavsett om ett företags beslut fattats av en person eller genom en helt automatiserad process. En konsument som exempelvis får avslag på en ansökan om försäkringsersättning efter en automatiserad bedömning har samma möjligheter att få beslutet omprövat som om beslutet fattats manuellt.

Regeringen menar att konsumentskyddande regelverk i så stor utsträckning som möjligt ska vara teknikneutrala och generellt tillämpbara. Detta för att undvika att lagstiftningen hamnar efter så fort en ny lösning eller teknik presenteras på marknaden. I dagsläget har regeringen inte identifierat problem med automatiserat beslutsfattande i konsumentförhållanden som föranleder att särskilda skyddsregler eller informationskrav bör tillämpas.

Jag och regeringen följer dock frågan noga och deltar aktivt i det arbete som pågår inom EU med att utarbeta ändamålsenliga regelverk för framtidens digitala marknader, där ett starkt konsumentskydd fortsatt är av stor vikt.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan presenterade kommissionen hösten 2020 en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan). Strategin omfattar ett antal åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. den digitala omställningen. Under 2021 planerar kommissionen att lägga fram ett förslag till en övergripande rättsakt om krav för artificiell intelligens (AI). I strategin anger kommissionen bl.a. att den arbetar med ett förslag om att garantera en hög skyddsnivå för konsumenternas intressen och grundläggande rättigheter.

Statsrådet Lena Micko anförde den 2 december 2020 som svar på en skriftlig fråga om automatiserat beslutsfattande och konsumenttrygghet bl.a. att regeringen i dagsläget inte har identifierat problem med automatiserat beslutsfattande i konsumentförhållanden som föranleder att särskilda skyddsregler eller informationskrav bör tillämpas. Ministern förklarade att hon och regeringen dock följer frågan noga och deltar aktivt i det arbete som pågår inom EU med att utarbeta ändamålsenliga regelverk för framtidens digitala marknader, där ett starkt konsumentskydd fortsatt är av stor vikt.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 24 (C) och 25 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2947 anser Martina Johansson m.fl. (C) att det finns behov av att göra en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken i syfte att åstadkomma en mer sammanhållen

konsumentlagstiftning. Bland annat skulle det vid en sådan översyn vara möjligt att se över företagens skyldighet att lämna information till konsumenter. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2).

I kommittémotion 2020/21:3248 anser Robert Hannah m.fl. (L) att regeringen inom EU-samarbetet bör driva på arbetet med en fortsatt harmonisering av konsumentlagstiftningen för att uppnå en hög konsumentskyddsnivå. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandet om en bred översyn av de konsumenträttsliga regelverken vill utskottet peka på att konsumenträttsliga regler i stor utsträckning är harmoniserade inom EU.

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden; grön omställning, digital omställning, upprätthållande av konsumenträttigheterna och möjlighet till rättelse, konsumenter med särskilda behov och internationell samverkan. Åtgärderna omfattar planerade förslag till ny och reviderad konsumentskyddande lagstiftning och andra åtgärder för att bl.a. stödja konsumenter med särskilda behov, stärka tillsynsmyndigheters samverkan och konsumentorganisationers inflytande.

I faktapromemorian om förslaget (2020/21:FPM42) anger regeringen som preliminär svensk ståndpunkt att regeringen är positiv till de områden som lyfts i kommissionens meddelande om en ny strategi för konsumentpolitiken. Regeringen välkomnar ambitionen att underlätta för konsumenter att delta i den gröna och digitala omställningen. Regeringen anser även att det är positivt att kommissionen avser att utreda om konsumentskyddslagstiftningen bör anpassas ytterligare till förändringar på konsumentmarknaderna till följd av utmaningar från ny teknik och e-handel. Regeringen är vidare positiv till att strategin lägger stor vikt vid samarbete om tillsyn och vid att konsumenter i vissa situationer kan vara extra sårbara. De olika förslag som kan presenteras enligt strategin får utvärderas vart och ett för sig när de har presenterats.

Utskottet vill dessutom nämna den översyn och modernisering av EU:s konsumenträttsliga regler som gjorts under senare år. Som exempel kan nämnas att Europaparlamentet och rådet i maj 2019 antog två direktiv på konsumenträttens område: dels ett direktiv om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster, dels ett direktiv om försäljning av varor.¹ Direktiven är i grunden fullharmoniserande men medlemsstaterna ges möjlighet att i vissa fall ha nationella regler som är mer gynnsamma för konsumenten. Utredningen om nya konsumentköpreglar har i betänkandet En

¹ Direktiv (EU) 2019/770 respektive direktiv (EU) 2019/771.

ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51) föreslagit hur direktiven ska genomföras i Sverige. Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har i propositionsförteckningen aviserat en proposition till maj 2021.

Vidare antog Europaparlamentet och rådet i november 2019 direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av fyra konsumenträttsdirektiv vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler. Det nya direktivet innebär bl.a. en viss harmonisering av påföljderna vid överträdelse av de fyra direktivens konsumentskyddsregler. Utredningen om ett moderniserat konsumentskydd har haft i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17).

Som utskottet anförde våren 2020 i betänkande 2019/20:CU19 utgår utskottet från att regeringen när den tar fram ny lagstiftning på konsumentområdet eftersträvar förenkling och överskådlighet i den utsträckning som EU-rätten medger samt inom ramen för EU-förhandlingar verkar för tydliga och enkla regler om information som inte är onödigt betungande för företagen och lätta att ta till sig för konsumenterna.

När det gäller motionsyrkandet om att regeringen inom EU-samarbetet bör driva på arbetet med en fortsatt harmonisering av konsumentlagstiftningen vill utskottet dessutom peka på att en stor del av den nyare EU-lagstiftningen inom det konsumenträttsliga området bygger på fullharmonisering.

Enligt utskottet finns inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Premiepensionsrådgivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om premiepensionsrådgivning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Motionen

I motion 2020/21:3414 anser Markus Wiechel m.fl. (SD) att regeringen bör vidta åtgärder för att möjliggöra en opartisk kontroll av premiepensionsrådgivning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 4).

Finansinspektionens prioriterade områden för 2021

Brister i omsorgsplikten på investerings- och försäkringsmarknaderna kommer att vara ett prioriterat område för Finansinspektionen under 2021.

I Konsumentskyddsrapporten 2021 anger Finansinspektionen att myndigheten i tillsynen av värdepappersinstituten, försäkringsföretagen och försäkringsförmedlarna kommer att fokusera på företagens produktstyrning, både vid produktutveckling och distribution. Finansinspektionen kommer även att fokusera på att företagen följer centrala kundskyddsregler som att rådgivningen ska utgå från konsumentens behov och förutsättningar samt följer reglerna om tredjepartsersättningar.

Uppföljning av nya regler om marknader för finansiella instrument

Den 3 januari 2018 började nya regler om marknader för finansiella instrument (EU-direktivet MiFID II och EU-förordningen MiFIR) att tillämpas.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 gett Finansinspektionen i uppdrag att redovisa de effekter som regelverket hittills bedöms ha haft när det gäller reglerna om provision och oberoende rådgivning och målsättningen att uppnå en mer likartad reglering för de aktörer som tillhandahåller rådgivning på finansmarknadsområdet.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2021.

Uppföljning av nya regler om försäkringsdistribution

Från och med 1 oktober 2018 har nya regler för försäkringsdistribution som grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/97 av den 20 januari 2016 om försäkringsdistribution (IDD) börjat att tillämpas. De nya reglerna innebär bl.a. att det inte längre är möjligt för en försäkringsförmedlare att med stöd av ett särskilt tillstånd få utföra investeringsrådgivning om fondandelar som ska ingå som tillgångar i premiepensionssystemet.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 gett Finansinspektionen i uppdrag att redovisa de effekter som regelverket hittills bedöms ha haft när det gäller målsättningen att stärka kundskyddet på försäkringsmarknaden och att uppnå en mer likartad reglering för de aktörer som tillhandahåller rådgivning på finansmarknadsområdet, förekomsten av provisioner och effekter av reglerna om rådgivning grundad på en opartisk och personlig analys, och försäkringsdistributörers val av distributionskanaler och distributionsmodeller.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2021.

Riksrevisionens rapport om konsumentskyddet på det finansiella området

Riksrevisionen har granskat statens tillsyn och konsumentskyddet på det finansiella området (RiR 2019:32). Bland annat har omfattningen av åtgärder för att stärka konsumentskyddet inom premiepensionssystemet undersökts. Riksrevisionen konstaterar att det under lång tid har funnits brister i

konsumentskyddet inom premiepensionssystemet. Enligt Pensionsmyndigheten har det förekommit olagliga eller mycket olämpliga aktiviteter. Riksrevisionens sammantagna bedömning är att konsumentskyddet inom premiepensionssystemet har förbättrats väsentligt. Telefonförsäljning och marknadsföring av fonder och tjänster kopplade till premiepensionsområdet har förbjudits och högre krav har införts för de fonder som deltar på fondtorget. Nytt är även att Pensionsmyndigheten löpande följer upp att bolagen efterlever kraven. Regeländringar har medfört att antalet kundsynpunkter har sjunkit markant. Riksrevisionen rekommenderade Finansinspektionen och Pensionsmyndigheten att sluta en överenskommelse om samarbete i syfte att tydliggöra respektive myndighets ansvar och former för samverkan.

Regeringen instämde i skrivelse 2019/20:128 i Riksrevisionens bedömning att konsumentskyddet inom premiepensionssystemet har förbättrats väsentligt genom de åtgärder som har vidtagits. Vidare instämde regeringen i Riksrevisionens slutsats att det krävs tydligare krav inom EU-samarbetet på att tillsynen bedrivs effektivt i alla medlemsstater. När det gällde åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser anförde regeringen bl.a. att ny lagstiftning införts för att skapa ett tryggt och hållbart premiepensionssystem i väntan på att ett nytt regelverk om upphandlat fondtorg är på plats.

Utskottet såg i betänkande 2019/20:CU24 positivt på de åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Finansinspektionen ett pågående regeringsuppdrag att följa upp de nya reglerna om försäkringsdistribution som tillämpas sedan hösten 2018. Finansinspektionen ska redovisa de effekter som regelverket hittills bedöms ha haft när det gäller målsättningen att stärka kundskyddet på försäkringsmarknaden och att uppnå en mer likartad reglering för de aktörer som tillhandahåller rådgivning på finansmarknadsområdet. Finansinspektionen ska också redovisa förekomsten av provisioner och effekter av reglerna om rådgivning grundad på en opartisk och personlig analys, samt försäkringsdistributörers val av distributionskanaler och distributionsmodeller.

Regeringen har även gett Finansinspektionen i uppdrag att följa upp de regler om marknader för finansiella instrument (Mifid 2 och Mifir) som trädde i kraft i början av 2018. Finansinspektionen ska redovisa de effekter som regelverket hittills bedöms ha haft när det gäller reglerna om provision och oberoende rådgivning och målsättningen att uppnå en mer likartad reglering för de aktörer som tillhandahåller rådgivning på finansmarknadsområdet.

Dessutom kommer brister i omsorgsplikten på investerings- och försäkringsmarknaderna att vara ett prioriterat område för Finansinspektionen under 2021.

Vidare har Riksrevisionen granskat statens tillsyn och konsumentskyddet på det finansiella området (RiR 2019:32). Bland annat har omfattningen av åtgärder för att stärka konsumentskyddet inom premiepensionssystemet undersökts. Riksrevisionens sammantagna bedömning är att konsumentskyddet inom premiepensionssystemet har förbättrats väsentligt.

Mot denna bakgrund finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Det bör därför avslås.

Produktsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om produktsäkerhet. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande regler och aviserat arbete inom EU. Jämför reservation 26 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2947 anser Martina Johansson m.fl. (C) att bl.a. kontrollen av att produkter uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter behöver stärkas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 10).

I motion 2020/21:2537 menar Johan Hedin (C) att tillsynsansvaret för personlig skyddsutrustning för exempelvis motorcyklister behöver tydliggöras. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 3).

I motion 2020/21:2706 anser Maria Gardfjell och Elisabeth Falkhaven (båda MP) att produktsäkerhetslagen bör ändras så att den omfattar skador på vilda djur, t.ex. igelkottar. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen (2004:451) syftar till att säkerställa att alla varor och tjänster som företag erbjuder konsumenterna ska vara säkra och inte orsaka skada på person. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet.

I den nya EU-strategin för konsumentpolitiken som kommissionen presenterade i november 2020 (konsumentagendan), COM(2020) 696, anges att kommissionen planerar att 2021 utarbeta ett förslag till översyn av direktivet om allmän produktsäkerhet mot bakgrund av nya utmaningar för produktsäkerheten till följd av ny teknik och nätförsäljning.

Uppdrag till Konsumentverket att identifiera och analysera hinder för väl fungerande marknader och för hållbar konsumtion

Regeringen gav i mars 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader och för hållbar konsumtion. Myndigheten ska även identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder.

När det gäller bakgrunden till uppdraget anför regeringen bl.a. att för att marknaderna ska fungera väl behöver konsumenterna göra välgrundade val mellan företagens erbjudanden samt känna till och ta tillvara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter. Vidare krävs att företagen inte agerar på sätt som orsakar konsumenterna skada, genom t.ex. bristande produktsäkerhet eller otillbörliga affärsmetoder, eller som försämrar förutsättningarna för konkurrens med kvalitet och pris. Konsumentmarknaderna utvecklas snabbt. Det finns en stor variation i såväl utbud som försäljningskanaler och betalningsmodeller, både inom Sverige och i den gränsöverskridande handeln, vilket även inkluderar nya typer av aktörer. Marknadsföringen har på senare tid ökat i omfattning och i hög grad förflyttats till internet, där den också i ökande utsträckning individanpassats. Utvecklingen innebär fler valmöjligheter för konsumenterna, men den kan samtidigt medföra svårigheter, bl.a. när det gäller att ta ställning till olika erbjudanden. Därför skulle exempelvis information som utformas och tillhandahålls på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer välfungerande konsumentmarknader.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2021.

Förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning

Enligt förordningen (2018:127) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning utövar Konsumentverket marknadskontroll när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för privat bruk, eller som kan antas komma att användas för privat bruk i inte obetydlig omfattning (2 §). Arbetsmiljöverket utövar marknadskontroll när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för yrkesmässig användning, eller som kan antas komma att användas yrkesmässigt (3 §).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan anger kommissionen i den nya EU-strategin för konsumentpolitiken (konsumentagendan) att den planerar att 2021 utarbeta ett förslag till översyn av direktivet om allmän produktsäkerhet mot bakgrund av nya utmaningar för produktsäkerheten till följd av ny teknik och nätförsäljning.

Vidare har Konsumentverket ett pågående regeringsuppdrag att identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader och för hållbar

konsumtion. Myndigheten ska även identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder.

När det gäller motionsyrkandet om tillsynsansvaret för personlig skyddsutrustning framgår av förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning att Konsumentverket utövar marknadskontroll när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för privat bruk, eller som kan antas komma att användas för privat bruk i inte obetydlig omfattning. Arbetsmiljöverket utövar marknadskontroll när det gäller personlig skyddsutrustning som är avsedd för yrkesmässig användning, eller som kan antas komma att användas yrkesmässigt.

Enligt utskottet finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Konsumentvägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 27 (V) och 28 (L).

Motionerna

Josefin Malmqvist m.fl. (M) anför i kommittémotion 2020/21:3099 att ett välfungerande konsumentupplysningsarbete är betydelsefullt såväl för samhället och samhällsekonomin som för enskilda individer. Förändringar i samhället och ekonomin i stort ställer nya krav på konsumenternas kunskaper om sina rättigheter och om privatekonomi. Motionärerna anser att det är angeläget att arbetet med konsumentvägledning fortsätter och utvecklas. Det är även viktigt att den lokala konsumentvägledningen fortsätter att utvecklas. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att vidta åtgärder för att öka kunskaperna om konsumenternas rättigheter och skyldigheter (yrkande 1).

I kommittémotion 2020/21:1617 yrkande 36 föreslår Angelica Lundberg m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att utveckla den lokala konsumentvägledningen.

I kommittémotion 2020/21:2947 anför Martina Johansson m.fl. (C) att antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning har minskat drastiskt. Motionärerna anser att en lösning skulle kunna vara att kommunerna i högre grad samverkar med företag när det gäller konsumentvägledning. Vidare anser motionärerna att regeringen bör se över hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden kan bidra till den kommunala konsumentvägledningen för att skydda svaga konsument. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 1).

I kommittémotion 2020/21:397 föreslår Jon Thorbjörnson m.fl. (V) tillkännagivanden om att regeringen bör utreda möjligheten att införa en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla konsumentvägledning (yrkande 1) och att regeringen bör vidta åtgärder för att se till att Konsumentverkets arbete med att utbilda och fortbilda konsumentvägledare ökar (yrkande 2).

I kommittémotion 2020/21:3248 anser Robert Hannah m.fl. (L) att det är viktigt att den nationella konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument fungerar som en förstärkning av det totala utbudet av konsumentvägledning i Sverige. Motionerna anser vidare att det är angeläget att fortsätta arbeta för att utveckla metoder att nå ut med konsumentvägledning till alla konsumenter och att det finns tillgång till information på olika språk. Vägledningen behöver också vara tillgänglig för personer med olika former av funktionsnedsättning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 15). Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om att ge Konsumentverket ett utökat uppdrag att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning (yrkande 16).

Johanna Haraldsson (S) anser i motion 2020/21:1844 att det finns behov av att stärka den kommunala konsumentvägledningen. Motionären föreslår ett tillkännagivande om att se över vilka åtgärder som behövs för att skapa en jämlik tillgång till konsumentvägledning i hela landet.

I motion 2020/21:3400 anser Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) att det bör tas fram informationsmaterial för att ge konsumenterna bättre kunskap om låntagande och hushållsekonomi. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 3).

Den kommunala konsumentvägledningen

Kommunernas arbete med konsumentvägledning är ett frivilligt åtagande, och verksamheten kan därmed variera mellan kommunerna i fråga om innehåll, omfattning och organisation. Ibland samarbetar flera kommuner genom att t.ex. ha gemensam konsumentvägledning. Inom ramen för den kommunala konsumentvägledningen kan det förekomma direktrådgivning, dvs. efterfrågestyrd information om konsumentlagar, stöd vid tvister, ekonomiska råd och köpråd direkt till en enskild konsument, långsiktigt förebyggande arbete som exempelvis kontakter med och information till skolor, näringsliv och organisationer samt marknadsbevakning.

Konsumentverket ska stödja konsumentverksamheten i kommunerna med bl.a. utbildning och information (se förordningen [2009:607] med instruktion för Konsumentverket 3 § 3).

På Konsumentverkets webbplats Portalen kan personer som är verksamma inom kommunernas konsumentverksamhet ta del av aktuella nyheter och vägledande dokument inom konsumentområdet. Genom Portalen finns även möjlighet att dela information med kollegor i andra kommuner och ta del av Konsumentverkets utbildningar. Utbildningarna är kostnadsfria och ges i form av bl.a. e-kurser och webbseminarier. Via Portalen nås också funktionen Fråga

experten där tjänstemän inom kommunernas konsumentverksamhet kan ställa frågor till experter hos Konsumentverket, Kronofogden och konsumentbyråerna. Vidare erbjuds alla som bedriver kommunal konsumentvägledning möjlighet att få tillgång till Konsumentverkets statistikverktyg Konstat som är ett verktyg för omvärldsbevakning särskilt avsett för att fånga upp problem och tendenser som har kommit in till den kommunala konsumentvägledningen.

Konsumentverket följer vidare utvecklingen av konsumentverksamheten i kommunerna och lämnar årligen en lägesbeskrivning av verksamheten.

Av den rapport som Konsumentverket lämnade 2020 framgår att 203 kommuner våren 2020 erbjöd konsumentvägledning, vilket var en minskning med 16 kommuner jämfört med 2019. Sedan starten av Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument 2015 har antalet minskat med 67 kommuner. 116 kommuner driver konsumentvägledning i egen regi, varav 35 säljer till en eller flera kommuner. 87 kommuner köper verksamhet av annan kommun eller konsult. Konsumentvägledningens omfattning och organisering varierar stort mellan olika kommuner. Merparten av konsumentvägledningens arbete sker inom arbetsområdet vägledning för enskilda konsument.

Hallå konsument – en rikstäckande upplysningstjänst för konsumenter

Våren 2015 startade Hallå konsument som är en rikstäckande upplysningstjänst för konsumenter. Upplysningstjänsten ska tillhandahålla opartisk information och vägledning till konsumenter. Upplysningstjänsten ska också tillhandahålla information som syftar till att underlätta för konsumenter att göra väl avvägda val. Där ingår även information om miljömässigt hållbar konsumtion relaterad till generationsmålet för miljöarbetet och miljö kvalitetsmålen, liksom information om andra hållbarhetsaspekter när det bedöms lämpligt. Tjänsten syftar till att göra konsumentstödet mer känt och lättillgängligt och till att ge konsumenterna tillgång till stöd på ett mer samordnat och effektivt sätt. Konsumentverket ansvarar för att tillhandahålla och samordna upplysningstjänsten. Tjänsten drivs i samarbete med flera andra myndigheter, de fyra konsumentbyråerna och landets kommuner via konsumentvägledning och budget- och skuldrådgivning. Tjänsten ska främst vara tillgänglig via internet, men även via telefon (se 4 § förordningen [2014:110] om en upplysningstjänst för konsumenter). Vägledare svarar på övergripande frågor eller hjälper konsumenten vidare till den kommunala konsumentverksamheten eller till samverkande myndigheter och konsumentbyråer. Vägledning kan ges på svenska och engelska. Information på webbplatsen finns bl.a. som lättläst och på teckenspråk. Besökaren kan också få innehållet på webbplatsen uppläst. Vidare finns information på webbplatsen på flera språk. På webbplatsen informeras också om att personer som vill kontakta Hallå konsument kan använda sig av förmedlingstjänster som t.ex. Bildtelefon, Teletal och

Texttelefoni. Den som är i behov av tolkhjälp men inte har möjlighet att kontakta en tolkförmedling på egen hand kan få hjälp av upplysningstjänsten. I sin årsredovisning för 2020 uppger Konsumentverket att verket 2020 har arbetat med att säkerställa att webbplatserna uppfyller kraven för webbtillgänglighet utifrån webbtillgänglighetsdirektivet och kraven i lagen om tillgänglighet till digital offentlig service. Konsumentverket har parallellt arbetat med tillgänglighetsanpassning av sina publikationer, filmer och poddar.

På Hallå konsuments webbplats lämnas information till konsumenter om olika privatekonomiska frågor bl.a. när det gäller lån och hushållsekonomi. Konsumentverket har vidare tagit fram skolmaterial om privatekonomi. Flera myndigheter samverkar även när det gäller att lämna information om privatekonomiska frågor. Som exempel kan nämnas Koll på cashen, ett webbaserat undervisningsmaterial om privatekonomi för gymnasieelever i samarbete mellan Finansinspektionen, Konsumentverket och Kronofogden.

Konsumentverkets ansvar för funktionshindersfrågor

Konsumentverket har ett särskilt ansvar att föra in frågor som rör funktionshinder i verksamheten. Konsumentverket ska enligt sin instruktion inom sitt verksamhetsområde integrera ett funktionshindersperspektiv och utifrån detta stödja och driva på övriga berörda parter (2 § 3). Målet är att alla konsumenter ska kunna göra medvetna val och känna till sina rättigheter och skyldigheter oavsett funktionsförmåga.

Allmänna reklamationsnämnden

Allmänna reklamationsnämnden har som huvudsaklig uppgift att pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare och rekommendera en lösning. I Allmänna reklamationsnämndens uppdrag ingår även att stödja den kommunala konsumentverksamhetens hantering av tvister genom utbildning och information. I Allmänna reklamationsnämndens årsredovisning för 2020 anges bl.a. att Allmänna reklamationsnämnden har deltagit i utbildningen av nya konsumentvägledare och i webinarier för konsumentvägledare som anordnats av Konsumentverket. Nämndens jurister har också funnits tillgängliga för konsumentvägledarnas frågor och vägledarna har också haft möjlighet att prenumerera på beslut och få statistik som rör deras kommun. Nämnden har också hållit utbildningar samt deltagit i seminarier anordnade av Konsumentvägledarnas förening.

Konsumentbyråerna

Det finns fyra självständiga rådgivningsbyråer i Sverige som ger kostnadsfri och opartisk information och vägledning till konsumenter:

- Konsumenternas Bank- och finansbyrå

- Konsumenternas Försäkringsbyrå
- Konsumenternas Energimarknadsbyrå
- Telekområdgivarna.

Samtliga byråer finansieras av respektive bransch.

Utredning om det oberoende konsumentstödet

Regeringen gav i maj 2018 Statskontoret i uppdrag att bedöma ändamålsenligheten och effektiviteten i det stöd i form av opartisk information och vägledning som förmedlas till konsumenter. Statskontoret skulle vidare överväga möjliga förbättringar när det gäller konsumentstödet. Uppdraget redovisades våren 2019 i rapporten Det oberoende konsumentstödet (rapport 2019:7).

I rapporten gör Statskontoret bl.a. följande bedömning:

Statskontoret bedömer att det oberoende konsumentstödet sammantaget har blivit mer ändamålsenligt och effektivt för en majoritet av konsumenterna, efter att staten har tagit ett större ansvar för området genom att inrätta Hallå konsument. Men att inrätta Hallå konsument har också bidragit till att allt färre kommuner erbjuder konsumentvägledning. Det gör att stödet i delar av landet har försämrats för de konsumenter som behöver hjälp genom personliga möten med en konsumentvägledare.

Statskontoret föreslår att regeringen bör överväga vissa åtgärder för att det oberoende konsumentstödet ska bli mer ändamålsenligt och effektivt.

- Regeringen kan överväga om konsumentvägledningen ska vara en frivillig uppgift. Om regeringen vill säkerställa att kommunerna tillhandahåller konsumentvägledning och inriktar verksamheten på ett särskilt sätt behöver denna uppgift regleras genom lagstiftning.
- Om regeringen inte vill lagstadga konsumentvägledningen behöver regeringen på annat sätt tydliggöra den kommunala vägledningens syfte och hur den kan komplettera det statliga stödet. Till exempel kan regeringen ge Konsumentverket i uppdrag att utveckla riktlinjer för vad den kommunala konsumentvägledningen bör prioritera.
- Regeringen kan också ge Konsumentverket tydligare vägledning om det stöd som myndigheten ska ge till kommunerna för att bidra till att den kommunala vägledningen uppnår regeringens syfte.
- Hallå konsument kan även ta ett större ansvar för ett fördjupat konsumentstöd inom ramen för den verksamhet och de kanaler de har till sitt förfogande i dag.
- Därutöver kan regeringen använda bidraget till civila samhället för att stimulera organisationer inom detta område att i högre grad arbeta gentemot konsumenter med särskilda behov av stöd.

Uppdrag att främja och utveckla ett behovsanpassat konsumentstöd

Regeringen gav den 20 februari 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. I uppdraget ingår att ta fram metodstöd och stödverktyg samt erbjuda utbildning, liksom att aktivt arbeta för att stödet blir känt bland relevanta aktörer. I uppdraget ingår även att främja samverkan mellan aktörer på lokal nivå, inklusive den kommunala konsumentverksamheten. Tänkbara aktörer kan enligt regeringen t.ex. vara myndigheter, kommuner, yrkesföreningar samt andra organisationer som riktar sig till äldre, unga, språksvaga, personer med små ekonomiska marginaler och konsumenter med funktionsnedsättning.

Konsumentverket ska vid genomförandet av uppdraget efterfråga kunskaper, erfarenheter och synpunkter från Konsumentvägledarnas förening, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst, Sveriges Kommuner och Regioner och andra relevanta aktörer, inklusive civilsamhällets organisationer.

Konsumentverket ska redovisa genomförandet av uppdraget och de resultat som uppnåtts till regeringen senast den 1 mars 2023. Lägesrapporter ska lämnas den 1 mars 2021 och den 1 mars 2022.

Konsumentverket har lämnat en lägesrapport i verkets årsredovisning för 2020. Konsumentverket anför bl.a. följande:

Under året har vi påbörjat arbetet med att inhämta kunskap, synpunkter och erfarenheter från yrkesföreningarna för konsumentvägledning och budget- och skuldrådgivning samt andra aktörer. Erfarenheter från det tidigare genomförda överskulsättningsprojekt är värdefulla och bidrar bland annat till att identifiera relevanta aktörer på nationell och lokal nivå.

— — —

Utifrån uppdragets breddade ansats kring målgrupper för vårt stöd har vi identifierat vilka samhällsaktörer som vi bedömer har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd. Vi har inlett dialog med flera aktörer för att kartlägga vad de behöver för att kunna möta och hjälpa konsumenter.

Vi har även påbörjat en kartläggning av vårt befintliga stöd till kommunernas konsumentverksamhet för att identifiera vilka delar som skulle kunna användas även av andra aktörer.

Konsumentagendan

I den nya EU-strategin för konsumentpolitiken som presenterades i november 2020 (konsumentagendan), COM(2020) 696 anges att kommissionen fr.o.m. 2021 planerar för åtgärder för att stödja initiativ för lokal rådgivning till konsumenter som av strukturella eller personliga skäl inte har tillgång till stöd och information som tillhandahålls på nätet eller vid centrala informationskontor.

Frågesvar

Statsrådet Lena Micko anförde följande den 9 december 2020 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:719) om den kommunala konsumentrådgivningen.

[...] har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att upprätthålla och utöka den kommunala konsumentrådgivningen så att den ska kunna erhållas av alla.

Att konsumentmarknaderna har blivit mer komplexa har ökat behovet av information och vägledning, och många konsumenter söker sig till den nationella upplysningstjänsten Hallå konsument. Även de branschfinansierade konsumentbyråerna på bank och finans-, försäkrings, energi- och telekommarknaderna erbjuder stöd via internet och telefon. Som [...] är inne på kan många konsumenter dock vara i behov av mer personligt anpassade stödinsatser, som kan förhindra att problem uppstår eller förvärras. Den typen av verksamhet hanteras ofta bra vid personliga möten på lokal nivå.

Resurserna till den kommunala konsumentvägledningen har minskat under en följd av år, något som sannolikt i hög utsträckning går att koppla till att kommunerna gör andra prioriteringar i en situation där ekonomin är mer ansträngd. Därför har de kraftiga tillskotten i ökade generella statsbidrag till kommunerna i statsbudgeten varit väldigt viktiga.

Som [...] nämner har Konsumentverket under våren fått i uppdrag att främja och utveckla ett behovsanpassat konsumentstöd. Myndigheten ska bl.a. identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd. I uppdraget ingår att ta fram metodstöd och stödverktyg samt erbjuda utbildning, liksom att aktivt arbeta för att stödet blir känt bland relevanta aktörer. I uppdraget ingår också att främja samverkan på lokal nivå, inklusive med den kommunala konsumentverksamheten. Syftet är således inte att ersätta insatser från statligt eller kommunalt håll utan att hitta ytterligare vägar att nå fram till konsumenter i särskilt behov av stöd. I somras bjöd jag in ett stort antal företrädare för bl.a. kommuner för att diskutera stödet till konsumenter och nyligen har jag bjudit in till ett möte med representanter från civilsamhällets organisationer. Konsumentverket har vid båda dessa tillfällen ombetts att redovisa hur arbetet med uppdraget fortskrider.

När det gäller ekonomiskt utsatta konsumenter är dock budget- och skuldrådgivare särskilt viktiga. Detta är, till skillnad från konsumentvägledning, en för kommunerna obligatorisk verksamhet. Sedan några år finns också rekommendationer från Konsumentverket till stöd för verksamheten, som tagits fram på uppdrag av regeringen. Resurserna för budget- och skuldrådgivningen har, till skillnad från konsumentvägledningen, ökat något under senare år.

Sammanfattningsvis arbetar regeringen aktivt med frågan om hur konsumenter kan erbjudas ett gott stöd. Detta inkluderar att tillsammans med kommunsektorn hitta sätt som gör att kommuners möjligheter att utföra sina uppgifter förbättras. Regeringens föreslagna stora utökade generella tillskott i statsbudgeten kommer att underlätta för kommunerna i den utmanande tid vi befinner oss.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om konsumentvägledning behandlades senast av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att

motionsyrkandena skulle avslås bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Av den rapport om den kommunala konsumentverksamheten som Konsumentverket lämnade 2020 framgår att 203 kommuner våren 2020 erbjöd konsumentvägledning, vilket var en minskning med 16 kommuner jämfört med 2019. Sedan starten av Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument 2015 har antalet minskat med 67 kommuner. Av Konsumentverkets rapport framgår också att konsumentvägledningens omfattning och hur verksamheten är organiserad varierar stort mellan olika kommuner.

Statskontoret har haft i uppdrag att bedöma hur det oberoende konsumentstödet fungerar. I uppdraget ingick även att överväga möjliga förbättringar av konsumentstödet. Uppdraget redovisades våren 2019 i rapporten Det oberoende konsumentstödet (rapport 2019:7). I rapporten bedömer Statskontoret att det oberoende konsumentstödet sammantaget har blivit mer ändamålsenligt och effektivt för en majoritet av konsumenterna genom inrättandet av Hallå konsument men också bidragit till att allt färre kommuner erbjuder konsumentvägledning. Statskontoret bedömer att det gör att stödet i delar av landet försämrats för de konsumenter som behöver hjälp genom personliga möten med en konsumentvägledare.

Mot bakgrund av bl.a. Statskontorets rapport om det oberoende konsumentstödet gav regeringen i februari 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. I uppdraget ingår att ta fram metodstöd och stödverktyg samt erbjuda utbildning, liksom att aktivt arbeta för att stödet blir känt bland relevanta aktörer. I uppdraget ingår även att främja samverkan mellan aktörer på lokal nivå, inklusive den kommunala konsumentverksamheten.

Vidare har statsrådet Lena Micko i december 2020 som svar på en skriftlig fråga om den kommunala konsumentrådgivningen bl.a. anført att regeringen tillsammans med kommunsektorn arbetar för att hitta sätt som gör att kommuners möjligheter att utföra sina uppgifter förbättras.

Som redovisas ovan erbjuder allt färre kommuner konsumentvägledning. Detta är en oroande utveckling. Utskottet anser att det är viktigt att alla konsumenter oavsett var de bor har tillgång till en god konsumentvägledning. Ett välfungerande konsumentupplysningsarbete är betydelsefullt såväl för samhället och samhällsekonomin som för enskilda individer. De mer komplexa konsumentmarknaderna med nya produkter, marknadsföringsmetoder och försäljningsmodeller innebär att behovet av information och vägledning ökar. Utskottet anser att den kommunala konsumentvägledningen fyller en viktig funktion både när det gäller det förbyggande arbetet och

rådgivning till enskilda konsumenter. Den kommunala konsumentvägledningen har en särskilt betydelsefull roll när det gäller att ge stöd till konsumenter som är i behov av rådgivning vid ett personligt möte.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det är angeläget att regeringen i det fortsatta arbetet särskilt ser över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas. I detta arbete behöver frågor som samhällsekonomiska vinster av kommunal konsumentvägledning och samverkan med aktörer på lokal nivå, bl.a. företag, bli väl belysta. Det bör även övervägas hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden ytterligare kan stödja den kommunala konsumentvägledningen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Utskottets ställningstagande innebär ett bifall till motionerna 2020/21:1617 (SD) yrkande 36, 2020/21:1844 (S), 2020/21:2947 (C) yrkande 1 och 2020/21:3099 (M) yrkande 1, ett delvis bifall till motion 2020/21:397 (V) yrkande 2 och ett avslag till yrkande 1 i den sistnämnda motionen.

När det gäller motion 2020/21:3248 (L) yrkandena 15 och 16 vill utskottet peka på att det finns information på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsuments webbplats på flera språk. Hallå konsuments vägledare kan besvara frågor på svenska och engelska. Information på webbplatsen finns bl.a. som lättläst och på teckenspråk. Besökaren kan också få innehållet på webbplatsen uppläst. I sin årsredovisning för 2020 uppger Konsumentverket att verket 2020 har arbetat med att säkerställa att webbplatserna uppfyller kraven för webbtillgänglighet utifrån webbtillgänglighetsdirektivet och kraven i lagen om tillgänglighet till digital offentlig service. Konsumentverket har parallellt arbetat med tillgänglighetsanpassning av sina publikationer, filmer och poddar. Enligt sin instruktion ska Konsumentverket inom sitt verksamhetsområde integrera ett funktionshindersperspektiv och utifrån detta stödja och driva på övriga berörda parter.

När det gäller motion 2020/21:3400 (SD) yrkande 3 vill utskottet peka på att det exempelvis på Hallå konsuments webbplats lämnas information till konsumenter om olika privatekonomiska frågor bl.a. när det gäller lån och hushållsekonomi.

Mot denna bakgrund finns inte behov av något initiativ från riksdagens sida med anledning av dessa motionsyrkanden. De bör därför avslås.

Stöd till organisationer på konsumentområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skärpt kontroll av konsumentorganisationer som söker statligt stöd. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande regler.

Jämför reservation 29 (SD).

Motionen

Angelica Lundberg m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2020/21:1617 att kontrollen av konsumentorganisationer som söker statligt stöd behöver skärpas och att även vikten av att de konsumentorganisationer som får stöd är partipolitiskt obundna bör tydliggöras. Motionärerna anser vidare att det bör förhindras att organisationer som är samarbetsorgan för flera organisationer har möjlighet att få stöd. Enligt motionärerna bidrar denna möjlighet till en orättvis fördelning som i praktiken innebär att samma organisation kan tilldelas stödet flera gånger under samma tidsperiod. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 30–32).

Stödet till organisationer på konsumentområdet

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik får användas för utgifter för statsbidrag till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för statsbidrag till standardiseringsarbete.

Riksdagen beslutade hösten 2020 att anvisa 17 559 000 kronor till anslaget för 2021. Vidare bemyndigade riksdagen regeringen att under 2021 för anslaget besluta om ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor för 2022 och 2023 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 18, bet. 2029/21:CU1, rskr. 2020/21:99).

Bidraget till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. Bidrag enligt förordningen får lämnas till organisationer i syfte att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden (1 §). Konsumentverket beslutar i frågor om bidrag efter ansökan. Bidrag får beviljas för högst två år i taget. Beslut om bidrag får förenas med villkor (8 §). Bidrag får lämnas i form av organisationsbidrag, verksamhetsbidrag och projektbidrag (2 §). Bidrag får lämnas till en nationell organisation som är demokratiskt uppbyggd, är partipolitiskt obunden och bedriver verksamhet utan vinstsyfte. Bidrag får även lämnas till en organisation som är ett samarbetsorgan för flera organisationer (3 §). Konsumentverket får besluta att ett beviljat bidrag inte

ska betalas ut om det kan antas att bidraget har beviljats på grund av felaktiga uppgifter (9 §).

En organisation som har tagit emot bidrag ska, enligt förordningen, till Konsumentverket lämna de redovisningshandlingar, verksamhetsberättelser och andra uppgifter som Konsumentverket bestämmer för att göra det möjligt att följa upp och utvärdera verksamheten (10 §). Konsumentverket ska i sin årsredovisning lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, när det är möjligt, en bedömning av bidragets effekter i förhållande till dess syfte (11 §). En organisation som har tagit emot bidrag är återbetalningsskyldig bl.a. om bidraget har lämnats på grund av felaktiga uppgifter (12 §).

Konsumentverket anför i sin årsredovisning för 2020 att 35 organisationer har ansökt om bidrag för 2021. Tio organisationer har ansökt om bidrag för 2021 och 25 organisationer har ansökt om bidrag för både 2021 och 2022. Totalt har organisationerna ansökt om knappt 41 miljoner kronor för 2021, och drygt 32 miljoner kronor för bidragsåret 2022. De organisationer som beviljades bidrag för 2019 slutredovisade hur bidraget använts under våren 2020. En organisation återbetalade sammanlagt 7 571 kronor. Konsumentverket fördelade 15,4 miljoner kronor för bidragsåret 2020. Av dessa utgjorde 900 000 kronor organisationsbidrag till sex organisationer. 14,5 miljoner kronor utgjorde verksamhetsbidrag till 20 organisationer. Alla slutredovisningar från bidragsåret 2019 har godkänts. Konsumentverket anför vidare att utifrån den redovisning som organisationerna har gjort bedömer verket att bidragen har varit till nytta för konsumenterna. Konsumentverket fördelade 2020 års bidrag med målet att olika konsumentintressen ska tillgodoses inom olika marknader, liksom att små såväl som större organisationer ska få del av bidraget. Det är fortsatt till stor del samma organisationer som söker och får bidrag vilket möjliggör en kontinuitet i fördelningen och bidragsmottagarnas verksamhet. Samtidigt ser Konsumentverket positivt på att det årligen tillkommer någon eller några nya organisationer. Verkets sammantagna bedömning är att den verksamhet som organisationerna har genomfört kanaliserar ett stort och brett engagemang och verkar pådrivande inom en rad olika marknader.

Sammanfattningsvis bedömer Konsumentverket att insatserna mot andra aktörer, bl.a. genom uppdraget att fördela bidrag till organisationer, har varit väl motiverade och gett relevanta resultat. Målet att ge ett användbart stöd till andra aktörer, har följts upp med stöd av valda indikatorer, vilka alla uppnåtts. Bedömningen är därför att Konsumentverkets stöd har varit användbart för andra aktörer.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle

avslås med hänvisning till bl.a. gällande regler. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 får användas för utgifter för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för stöd till standardiseringsarbete. Stödet regleras i förordningen om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. Bidrag enligt förordningen får lämnas till organisationer i syfte att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden. Bidrag får lämnas till en nationell organisation som är demokratiskt uppbyggd, är partipolitiskt obunden och bedriver verksamhet utan vinstsyfte. Bidrag får även lämnas till en organisation som är ett samarbetsorgan för flera organisationer. Konsumentverket beslutar i frågor om bidrag efter ansökan. Konsumentverket ska i sin årsredovisning lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, när det är möjligt, en bedömning av bidragets effekter i förhållande till dess syfte.

Konsumentverket har i sin årsredovisning för 2020 lämnat en sådan redovisning och även lämnat en bedömning av bidragens effekter.

Utskottet anser, liksom tidigare, att det inte finns skäl att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

Användarnas ställning i delningsekonomin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att stärka användarnas ställning i delningsekonomin. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:2729 yrkande 22 föreslår Amanda Palmstierna m.fl. (MP) ett tillkännagivande om att stärka konsumentskyddet i delningsekonomin.

Utredningen om användarna i delningsekonomin

Regeringen gav i december 2015 en särskild utredare i uppdrag att göra en beskrivande kartläggning av delningsekonomiska modeller, analysera användarnas roller och rättsliga ställning vid delningsekonomiska

transaktioner, resonera om den befintliga lagstiftningens ändamålsenlighet i delningsekonomin och behovet av nya författningar samt att bedöma om det finns skäl att föreslå andra åtgärder än lagstiftning för att främja en positiv utveckling av delningsekonomin.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om användarna i delningsekonomin, överlämnade i mars 2017 betänkandet Delningsekonomi – På användarnas villkor (SOU 2017:26). I utredningen används begreppet delningsekonomi för att beteckna den del av ekonomin där privatpersoner ger varandra tillgång till underutnyttjade resurser, egendom såväl som tjänster, mot eller utan betalning. Detta kan ske med hjälp av digitala plattformar eller via analoga forum. Gemensamt är dock att resurserna ska kunna delas med användare bortom den egna bekantskapskretsen.

Utredningen gjorde bl.a. följande bedömningar. Utredningen har bl.a. konstaterat att det såväl bland plattformsaktörer som bland erfarna användare finns ett motstånd mot att i nuläget lagreglera delningsekonomin eller de transaktioner som sker i den. Mot den bakgrunden, och då utredningens användarundersökning inte indikerat användarproblem av den typ som kan motverkas med lagstiftning i användarrelationen, fann utredningen inte skäl att nu föreslå att sådan lagstiftning ska övervägas eller utredas närmare. Vid en samlad bedömning, och mot bakgrund av det starkt begränsade antalet erfarenheter av problem och tvister i delningsekonomiska transaktioner, fann utredningen att det inte nu fanns skäl att resonera om författningsändringar i de delar som avser relationen mellan användarna i delningsekonomin.

Utredningen anförde vidare att relationen mellan användare och plattform i regel är ett konsumentförhållande vars tjänsteinnehåll kan variera från fall till fall. Det betyder att konsumenträtten gäller i tillämpliga delar för plattformens åtagande mot enskilda konsumenter. Dessutom kan den marknadsrättsliga konsumentskyddslagstiftningen, såsom lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, marknadsföringslagen, e-handelslagen och prisinformationslagen tillämpas. Utredningen har dock inte funnit något fall där det marknadsrättsliga regelverket använts i delningsekonomin. Däremot har utredningen noterat t.ex. avtalsvillkor och informationsbrister som sannolikt kan prövas enligt de marknadsrättsliga reglerna. Utredningen menar att det finns skäl att inleda en särskild och samlad tillsynsinsats när det gäller efterlevnaden av det marknadsrättsliga regelverket bland företagen i delningsekonomin. Innan så skett saknas det enligt utredningens mening anledning att närmare överväga ny eller förändrad lagstiftning. Utgångspunkten torde vara att regelverket, innan annat visats, är lika ändamålsenligt för att reglera de delningsekonomiska plattformarnas marknadsbeteende som t.ex. när det gäller företag inom e-handeln eller andra webbaserade tjänster som riktar sig till enskilda konsumenter.

Utredningen konstaterade att delningsekonomin ännu är i ett tidigt skede i Sverige och att erfarenheterna i befolkningen är starkt begränsade. Det gäller i synnerhet i fråga om svårigheter och problem som kan motverkas med lagstiftning. Mot den bakgrunden föreslog utredningen att Konsumentverket i

samarbete med Konkurrensverket, och i samråd med andra berörda myndigheter, får i uppdrag att under en treårsperiod följa hur delningsekonomin utvecklas i ett användarperspektiv, överväga insatser som kan förtydliga användarnas ställning i delningsekonomin samt rapportera resultaten till regeringen.

Konsumentverkets rapport Vår omvärld 2018 – Tema delningsekonomi

Regeringen gav i regleringsbrevet för budgetåret 2018 Konsumentverket i uppdrag att lämna allmän information om vilka regler som kan vara tillämpliga vid transaktioner inom delningsekonomin och vid andra avtal mellan privatpersoner om köp av varor eller tjänster. Myndigheten skulle också följa hur transaktioner mellan privatpersoner som rör köp av varor och tillhandahållande av tjänster utvecklas.

Konsumentverket presenterade i november 2018 rapporten Vår omvärld 2018 – Tema delningsekonomi (rapport 2018:16). När det gäller det fortsatta arbetet anför Konsumentverket att det med hänsyn till att delningsekonomin utveckling kan sägas stå vid ett vägskäl finns anledning att fortsätta att bl.a. följa utvecklingen av ideella plattformar för delningsekonomin och bedöma behovet av konsumentskyddande åtgärder. Det är dock svårt och komplext att följa vissa av dessa plattformar, t.ex. de som utgörs av slutna grupper på Facebook.

Den nationella strategin för cirkulär ekonomi

Regeringen beslutade i juli 2020 om en nationell strategi för cirkulär ekonomi som pekar ut riktningen och ambitionen för en långsiktig och hållbar omställning av samhället. Strategin pekar ut fyra fokusområden där insatser är av särskild vikt. Dessa är bl.a cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster. Regeringen har även i januari 2021 tagit fram en handlingsplan (Cirkulär ekonomi - Handlingsplan för omställning av Sverige) som utgår från strategin för cirkulär ekonomi och de fyra fokusområden som regeringen har slagit fast där. Fokusområdet cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster inriktas bl.a. på att se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller som syftar till en ökad livslängd, återanvändbarhet och reparerbarhet hos produkter kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses och att skapa förutsättningar för ett större utbud och efterfrågan av delningstjänster.

Konsumentagendan

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att

öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. grön omställning. I konsumentagendan anför kommissionen bl.a. att de insatser som aviseras inom området grön omställning skulle kunna kompletteras med främjande av nya konsumtionskoncept och konsumtionsbeteenden, t.ex. delningsekonomin.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat ett motionsyrkande om att ytterligare utreda frågan om ett stärkt konsumentskydd i delningsekonomin våren 2018 i betänkande 2017/18:CU10. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås med hänvisning till pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan pågår ett arbete som ligger väl i linje med önskemålen i motionen. Enligt utskottets mening finns inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Allmänna reklamationsnämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att göra Allmänna reklamationsnämndens beslut bindande. Utskottet hänvisar till tidigare överväganden.

Nuvarande ordning

Allmänna reklamationsnämnden (Arn) är en myndighet som prövar tvister mellan konsumenter och näringsidkare. Enligt 3 § förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden ska myndigheten bl.a. pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare som härrör från ett avtal om köp av en vara, tjänst eller annan nytting och rekommendera en lösning av tvisten. Förfarandet vid Arn är skriftligt. Arn:s avgöranden är inte bindande, utan endast rekommendationer. Arn:s beslut kan inte överklagas. Under första halvåret 2020 var följsamheten av Arn:s beslut 77 procent. Även 2019 var följsamheten 77 procent. 2018 var den 79 procent.

Motionen

I motion 2020/21:220 föreslår Patrick Reslow (SD) ett tillkännagivande om att Allmänna reklamationsnämndens beslut ska vara bindande.

Tidigare behandling

Frågan om Arn:s beslut bör göras bindande behandlades senast i proposition 2014/15:128 Alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. I propositionen ansåg regeringen att bindande beslut skulle innebära försämringar för konsumenterna i form av längre handläggningstider och ett mer formaliserat och mindre flexibelt förfarande vid Arn, utan att högre efterlevnad av nämndens beslut bland näringsidkarna nödvändigtvis blir följden. Därtill kom – beroende på hur systemet närmare skulle utformas – risken för att konsumenterna dras in i domstolsprocesser med eventuellt ansvar för motpartens rättegångskostnader. Slutligen skulle den diskuterade reformen, oavsett hur den närmare utformas, innebära betydligt ökade kostnader för Arn:s verksamhet.

Mot den redovisade bakgrunden gjorde regeringen bedömningen att Arn:s beslut även fortsättningsvis endast borde utgöra rekommendationer.

I det av riksdagen godkända betänkandet 2015/16:CU4 instämde utskottet i regeringens bedömning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin ovan redovisade bedömning och föreslår att riksdagen avslår motionen.

Resegarantisystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av reglerna för resegarantin i syfte att tydliggöra lagstiftningen och skapa ett rättvisare regelverk för arrangörer vars resenärer betalar i efterskott. Utskottet hänvisar till riksdagens tillkännagivande om att regeringen snarast bör låta utreda det nuvarande resegarantisystemet.

Motionen

Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M) anför i motion 2020/21:2835 att reglerna för resegarantin bör ses över i syfte att tydliggöra lagstiftningen och skapa ett rättvisare regelverk för arrangörer vars resenärer betalar i efterskott. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Den nya resegarantilagen

Våren 2018 beslutade riksdagen om en ny paketreselag (2018:1217) och en ny resegarantilag (2018:1218) som trädde i kraft den 1 augusti 2018 (prop. 2017/18:225, prop. 2017/18:226, bet. 2017/18:CU29, rskr. 2017/18:373–374). De nya lagarna genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang

(paketresedirektivet) i svensk rätt. Paketresedirektivet innehåller bl.a. bestämmelser om skydd vid obestånd. Dessa bestämmelser genomförs i den nya resegarantilagen.

Paketresor som inte innefattar någon passagerartransport och för vilka betalning inte heller görs förrän efter det att paketresan har genomförts behöver inte omfattas av resegaranti (4 § resegarantilagen).

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade i mars 2021, efter ett utskottsinitiativ från civilutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör låta utreda det nuvarande resegarantisystemet (bet. 2020/21:CU26, rskr. 2020/21:225).

I betänkandet anförde utskottet bl.a. att pandemin blottlagt allvarliga brister när det gäller konsumentskyddet i det nuvarande svenska resegarantisystemet och att det är uppenbart att det behövs ett system som säkerställer att resenärerna har ett ekonomiskt skydd när ett arrangemang måste ställas in på grund av orsaker som ligger utanför arrangörens kontroll samtidigt som reseföretag skyddas från konkurs. För att få till stånd en hållbar lösning för framtiden ansåg utskottet att det behöver göras en bred och förutsättningslös översyn av det svenska resegarantisystemet. Det kan eventuellt behövas lagändringar när det gäller resegarantierna. Utskottet ansåg bl.a. att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som ser över utformningen av det svenska resegarantisystemet och tar fram en lösning som säkerställer att resenärer har ett starkare ekonomiskt skydd.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har riksdagen nyligen beslutat om ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör låta utreda det nuvarande resegarantisystemet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Betalningstider i näringslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om betalningstider i näringslivet m.m. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionen

Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S) anför i motion 2020/21:870 bl.a. att det är oacceptabelt att staten, kommuner, regioner och bolag med statligt ägande inte betalar sina fakturor i tid. Detta leder till stora problem för mindre företag. Eftersom även större privata företag ibland agerar nonchalant mot

mindre företag bör en generell översyn av betalningstiderna i näringslivet övervägas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Gällande lagstiftning m.m.

Riksdagen beslutade i januari 2013 om ändringar i bl.a. räntelagen (1975:635) och lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. för att i svensk rätt genomföra EU-direktivet 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Lagändringarna trädde i kraft den 16 mars 2013 (prop. 2012/13:36, bet. 2012/13:CU6, rskr. 2012/13:144). Enligt lagändringarna ska en fordran betalas senast 30 dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning. I förhållanden mellan näringsidkare får längre betalningstider gälla endast om borgenären uttryckligen har godkänt det. Myndigheter och andra offentliga organ ska inte kunna avtala om längre betalningstider. Vidare ska en borgenär som drabbas av en sen betalning alltid ha rätt till kompensation i form av en förseningsersättning om 450 kronor. Borgenärens rätt till dröjsmålsränta ska inte kunna avtalas bort. Detsamma ska gälla rätten till förseningsersättning, om det inte finns särskilda skäl för det. Myndigheter och andra offentliga organ som betalar för sent ska dessutom alltid vara skyldiga att betala minst den lagstadgade dröjsmålsräntan. En fortsatt tillämpning av en oskäligen sedvänja i fråga om betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader ska kunna förbjudas efter en prövning i Patent- och marknadsdomstolen.

I Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande 2020 avsnittet 5.1 Hållbart företagande anges bl.a. att det är av särskild vikt att bolag med statligt ägande arbetar för att i övrigt säkerställa att missbruk inte sker av den särställning som det kan innebära att vara ett bolag med statligt ägande, bl.a. genom att tillämpa skäliga villkor i förhållande till kunder och leverantörer, exempelvis avseende betalningstider.

Riksdagens tillkännagivanden

I det ovan nämnda lagstiftningsärendet beslutade riksdagen även om ett tillkännagivande till regeringen (riksdagen biföll en reservation om ytterligare förslag om betalningstiderna, bet. 2012/13:CU6 res. 1). Enligt den bifallna reservationen bör regeringen återkomma med förslag om hur de små och medelstora företagens ställning fortsatt kan stärkas avseende betalningstider.

Reservanterna anförde att de inser att den starkare partens övertag vid en affärsuppgörelse inte helt kan jämnas ut genom en lagstiftning som inte tillåter längre betalningsfrister än 30 dagar, utan undantag, oavsett vem borgenären har sin fordran till, men ser trots det en sådan utformning av lagen som en viktig del för att skapa ett sundare förhållande mellan parterna.

Även våren 2014 beslutade riksdagen, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär att en fordran vid

handelstransaktioner mellan näringsidkare alltid ska betalas senast 30 dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning (bet. 2013/14:CU20, rskr. 2013/14:201).

Promemorian Tvingande regler om betalningstider i näringslivet

Med anledning av riksdagens tillkännagivande våren 2013 utarbetades inom Justitiedepartementet promemorian Tvingande regler om betalningstider i näringslivet. I promemorian behandlas frågan om hur små och medelstora företags ställning kan stärkas när det gäller betalningstider. Det föreslås att en fordran vid handelstransaktioner mellan näringsidkare ska betalas senast 30 dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning. Den föreslagna regleringen är tvingande, dvs. parterna ska inte kunna avtala om en längre betalningstid.

Promemorian har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Kartläggning av betalningstider i näringslivet

På uppdrag av Näringsdepartementet gjordes 2016 en kartläggning av betalningstider i näringslivet. Utgångspunkten för kartläggningen var vad som hänt sedan direktivet om bekämpande av sena betalningstider i näringslivet genomfördes 2013. I uppdraget ingick att göra en analys av vad som hänt såväl i Sverige som i Europa vad gäller betalningstiderna för att undersöka vilka effekter lagstiftningen haft. I kartläggningen redovisades bl.a. följande övergripande slutsatser:

I Sverige är den genomsnittliga avtalade betalningstiden 30 dagar vilket innebär att avtalstiden ökat med tre dagar under de senaste tio åren. Samtidigt som de svenska avtalstiderna ökar går utvecklingen i många andra europeiska länder åt motsatt håll. Sverige tillhörde tidigare de länder där det gick snabbast att få betalt men denna bild har ändrats. I dag är avtalstiderna kortare i 16 av de 27 länder för vilka det finns uppgifter. Även om svenska företag är förhållandevis duktiga på att betala i tid så är den faktiska betalningstiden kortare i cirka hälften av de jämförda länderna.

För de flesta branscher är den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan 28 och 31 dagar men inom livsmedelsindustrin och hotell- och restaurangbranschen är betalningstiden vanligtvis 25 dagar medan den är 38 dagar för företag som säljer IT-tjänster. Undersökningen visar även att storleken på kunden har betydelse för hur lång betalningstid som avtalas.

För medelstora och stora företag som har stora kunder är den genomsnittliga betalningstiden mellan 38 och 40 dagar.

Den klart viktigaste förklaringen till långa avtalade betalningstider är att företag i dominerande ställning kräver längre kredittider.

En tredjedel av de svenska företagen betalar en del av sina fakturor för sent och 80 % av företagen har under det senaste året erhållit betalning efter fakturadatumet. Av de fakturor som betalas för sent är en fjärdedel försenade tio dagar eller mer. Ser man till företagets viktigaste kundgrupper är det vanligare med förseningar som överstiger 9 dagar för företag som har sina viktigaste kunder inom landstingen, detalj- och

partihandeln, byggverksamhet och skogsindustrin. För dessa branscher betalas mer än var tredje försenade faktura mer än 9 dagar för sent.

Det problem som upplevs som störst vid långa avtalade betalningstider är påverkan på likviditet och lönsamhet. Försenade betalningar får också effekter för företagens administrativa börda. Samtidigt uppger en stor andel av företagen att sena betalningar har en ganska eller mycket liten betydelse för företagets räntekostnader. Nästan vart tredje mikro- och småföretag anger att de långa avtalade betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda. Inom branscherna företagsinriktade tjänster och byggverksamhet är det cirka 40 % som gör samma bedömning.

Mer än hälften av de svenska företagen känner till de författningsändringar som infördes 2013 för att införliva EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar, men det är ytterst få som anser att dessa ändringar påverkat avtalstider och förseningar. I den mån ändringarna haft effekt så tycks de snarare lett till längre avtalade betalningstider än kortare. Undersökningen visar även att de flesta företag avstår från att debitera dröjsmålsränta och förseningsavgift vilket troligen bidragit till att författningsändringarna inte fått någon effekt.

I kartläggningen redovisades också slutsatsen att kommunala och statliga kunder är bättre på att betala i tid än kunder i andra branscher. Landstingen (numera regioner) fortsatte dock att i större omfattning än de andra offentliga aktörerna kräva längre betalningstider än 31 dagar.

Uppförandekod för kortare betalningstider

Efter ett initiativ från Näringsdepartementet har företag och organisationer inom näringslivet kommit överens om en frivillig uppförandekod som innebär att huvudregeln är att små och medelstora företag ska få betalt inom 30 dagar. För närvarande är 37 juridiska personer anslutna till uppförandekoden. Föreningen för effektiva affärstransaktioner inom näringslivet förvaltar uppförandekoden.

Promemorian Krav på rapportering av betalningstider

I en promemoria från 2018 som har utarbetats inom Regeringskansliet föreslås, som ett komplement till näringslivets självreglering, en lag om rapportering av betalningstider. Enligt förslaget ska det införas ett krav på rapportering av betalningstider. Rapporteringskravet ska gälla företag med minst 500 anställda. Företagen ska årligen redovisa uppgifter om avtalade betalningstider, faktiska betalningstider och försenade betalningar. De inrapporterade uppgifterna ska publiceras och vara sökbara.

Bolagsverket och Tillväxtverket har på uppdrag av regeringen gjort en fördjupad utredning av frågor i anslutning till promemorian. Bland annat gör Bolagsverket bedömningen att rapporteringsskyldigheten ska avse företag med minst 250 anställda.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bereds promemorian samt Bolagsverkets och Tillväxtverkets utredning för närvarande inom

Regeringskansliet. Regeringen har i propositionsförteckningen från januari 2021 aviserat en proposition till maj 2021.

Regeringens skrivelse 2020/21:75

I regeringens skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 anger regeringen bl.a. följande i fråga om riksdagens tillkännagivanden:

Sommaren 2016 presenterade kommissionen en rapport över vilka effekter direktivet om bekämpande av sena betalningar har haft inom EU. I slutet av 2016 bjöd närings- och innovationsministern in företrädare för näringslivet för att diskutera ett initiativ till självreglering. Målsättningen med dialogen var att förmå näringslivet att vidta åtgärder för att komma till rätta med de långa betaltiderna. Initiativet resulterade under hösten 2017 i att det inom näringslivet togs fram ett underlag till en frivillig uppförandekod. En sådan kod färdigställdes under 2018 och ett flertal företag har anslutit sig. Näringsdepartementet remitterade dessutom under våren 2018 en promemoria med förslag till en rapporteringsskyldighet i fråga om betalningstider för de stora företagen. Med anledning av remissinstansernas yttranden gav regeringen under hösten 2018 Bolagsverket och Tillväxtverket i uppdrag att utreda vissa kompletterade frågor. Uppdraget redovisades under våren 2019 och arbete med förslaget pågår inom Regeringskansliet. Under hösten 2019 beviljade regeringen Föreningen för effektiva affärstransaktioner inom näringslivet en miljon kronor i syfte att stärka arbetet med att öka företagets anslutning till näringslivets uppförandekod för kortare betaltider.

Regeringen avser att under våren 2021 besluta en proposition och i samband därmed slutbehandla tillkännagivandena.

Proposition 2020/21:134

I proposition 2020/21:134 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter föreslår regeringen en ny lag om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 av den 17 april 2019 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Genom den föreslagna lagen införs förbud för köpare med en årsomsättning på över motsvarande två miljoner euro att använda vissa handelsmetoder mot leverantörer. Kravet på viss årsomsättning ska inte gälla myndigheter. Bland annat föreslås ett förbud mot en handelsmetod som innebär att köparen betalar leverantören för beställda jordbruks- och livsmedelsprodukter senare än 30 dagar räknat från de tidpunkter som anges i lagen.

Propositionen kommer att behandlas av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2020/21: MJU21.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades senast av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås med hänvisning till pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det är angeläget att lösa de problem som finns när det gäller långa betalningstider i näringslivet. Näringslivet bör enligt utskottets mening ta ett större ansvar för frågorna. Utskottet ser därför positivt på att företag och organisationer inom näringslivet kommit överens om en frivillig uppförandekod som innebär att huvudregeln är att små och medelstora företag ska få betalt inom 30 dagar. Som ett komplement till näringslivets självreglering föreslås vidare i en promemoria som utarbetats inom Regeringskansliet att det ska införas ett krav på att större företag ska rapportera sina betalningstider. Bolagsverket och Tillväxtverket har på uppdrag av regeringen gjort en fördjupad utredning av frågor i anslutning till promemorian. Promemorian samt Bolagsverkets och Tillväxtverkets utredning bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har i propositionsförteckningen aviserat en proposition till maj 2021.

I en proposition som nyligen lämnats till riksdagen föreslår regeringen även en ny lag om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Syftet med lagförslaget är att genomföra direktivet (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan i svensk rätt. Genom den föreslagna lagen införs förbud för köpare med en årsomsättning på över motsvarande två miljoner euro att använda vissa handelsmetoder mot leverantörer. Bland annat föreslås ett förbud mot en handelsmetod som innebär att köparen betalar leverantören för beställda jordbruks- och livsmedelsprodukter senare än 30 dagar räknat från de tidpunkter som anges i lagen.

Till skillnad från vad som är fallet i förhållanden mellan näringsidkare finns för myndigheter och andra offentliga organ en tvingande regel om en längsta betalningstid om 30 dagar. Dessa kan således inte avtala om längre betalningstider. De är dessutom alltid skyldiga att betala minst den lagstadgade dröjsmålsräntan. Vidare anges i Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande 2020 att det är av särskild vikt att bolag med statligt ägande arbetar för att säkerställa att missbruk inte sker av den särställning som det kan innebära att vara ett bolag med statligt ägande, bl.a. genom att tillämpa skäliga villkor i förhållande till kunder och leverantörer, exempelvis i fråga om betalningstider. Det kan även nämnas att kommunala och statliga kunder enligt den kartläggning som gjordes 2016 är bättre på att betala i tid än kunder i andra branscher.

Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör avslås.

Märkningsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om märkningsfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 30 (C) och 31 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2918 yrkande 17 föreslår Magnus Ek m.fl. (C) ett tillkännagivande om att verka för en större harmonisering av miljömärkningar på EU-nivå.

I kommittémotion 2020/21:2807 anför Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) att miljömärkning och allergimärkning är viktiga verktyg för att konsumenter ska kunna göra kloka val av produkter. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att standardisera allergimärkningen (yrkande 20).

Miljömärket Svanen och EU-miljömärket

Både det nordiska miljömärket Svanen och EU-miljömärket, EU Ecolabel, uppställer hälsokriterier som ett kriterium för märkningen med krav på sådant som rör minimering av användningen av hälsobelastande kemikalier med särskilt fokus på bl.a. allergiframkallande ämnen.

Pågående arbete

Den 13 november 2020 presenterade kommissionen en ny EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan), COM(2020) 696. Strategin avser bl.a. att främja en grönare, mer digital och rättvisare inre marknad i syfte att öka förtroendet bland konsumenterna. Strategin omfattar 22 åtgärder inom fem prioriterade områden, bl.a. grön omställning. År 2021 planerar kommissionen att lägga fram ett lagstiftningsförslag om mer konsumentmakt i den gröna omställningen som syftar till att uppnå bättre information till konsumenter om produkters hållbarhet och bättre skydd mot bl.a. vilseledande miljöargument (greenwashing) och kort livslängd, och ett lagstiftningsförslag om styrkande av miljöpåståenden baserat på metoderna för miljöavtryck.

Kommissionen planerar också att samarbeta med ekonomiska aktörer för att uppmuntra dem att frivilligt åta sig åtgärder till stöd för hållbar konsumtion utöver vad som krävs enligt lagstiftningen.

I konsumentagendan anför kommissionen bl.a. att användningen av och medvetenheten om EU-miljömärket skulle kunna främjas genom kommunikationsinsatser och partnerskap med berörda parter, t.ex. återförsäljare, i syfte att främja EU-miljömärket även på e-marknadsplatser. EU-miljömärket skulle dessutom kunna utvidgas till att omfatta finansiella produkter i enlighet med handlingsplanen för hållbar finansiering från 2018 så

att konsumenterna kan lita på tillförlitlig och trovärdig märkning när de investerar i gröna finansiella produkter.

Utskottets ställningstagande

Både det nordiska miljömärket Svanen och EU-miljömärket, EU Ecolabel, uppställer hälsokriterier som ett kriterium för märkningen med krav på sådant som rör minimering av användningen av hälsobelastande kemikalier med särskilt fokus på bl.a. allergiframkallande ämnen.

I den nya EU-strategi för konsumentpolitiken (konsumentagendan) anför kommissionen bl.a. att användningen av och medvetenheten om EU-miljömärket skulle kunna främjas genom kommunikationsinsatser och partnerskap med berörda parter, t.ex. återförsäljare, i syfte att främja EU-miljömärket även på e-marknadsplatser. EU-miljömärket skulle dessutom kunna utvidgas till att omfatta finansiella produkter i enlighet med handlingsplanen för hållbar finansiering från 2018 så att konsumenterna kan lita på tillförlitlig och trovärdig märkning när de investerar i gröna finansiella produkter.

Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

Reservationer

1. Obeställd reklam m.m., punkt 1 (V)

av Momodou Malcolm Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 10 och 11 samt
avslår motion
2020/21:198 av Michael Rubbestad (SD).

Ställningstagande

Jag anser att Nixregistret som det ser ut i dag har så stora brister att det inte ger konsumenterna ett tillräckligt skydd. Det är vanligt förekommande att konsumenter genom gratiserbjudanden eller i samband med tävlingar lockas att lämna ifrån sig personuppgifter, vilket i praktiken innebär att uppgifterna kan spridas vidare till exempelvis andra företag i en koncern eller en evenemangspartner. Detta får till följd att konsumenten kan få säljsamtal trots att konsumenten registrerat sitt telefonnummer i Nixregistret. Andra problem med Nixregistret är att det tar för lång tid innan en registrering i Nixregistret gäller fullt ut, och att rätten att ringa efter det att ett etablerat kundförhållande upphört gäller under alltför lång tid. Detta skapar en obalans till konsumentens nackdel.

Enligt min mening bör ett omvänt Nixregister införas, dvs. ett register dit konsumenter kan anmäla att de vill bli kontaktade per telefon i försäljnings- och marknadsföringssyfte. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om införande av ett sådant register.

Det är enligt marknadsföringslagen inte tillåtet att i marknadsföringssyfte skicka sms eller mms till en konsument utan att konsumenten samtyckt till det på förhand. Trots förbudet ökar antalet anmälningar till Konsumentverket om reklam via sms som skickats till konsumenter som inte lämnat sitt godkännande på förhand. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som syftar till att hindra oseriösa försäljningsmetoder via mobiltelefoner och sms.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännager för regeringen.

2. Telefonförsäljning av lotter och andra spel, punkt 2 (S, V, MP)

av Emma Hult (MP), Johan Löfstrand (S), Elin Lundgren (S), Leif Nysmed (S), Momodou Malcolm Jallow (V), Sanne Lennström (S) och Joakim Järrebring (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 24,

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 och

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 2.

Ställningstagande

I lagstiftningsärendet våren 2018 om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning beslutade riksdagen även, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen bör påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag (bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404).

I likhet med majoriteten anser vi att det är viktigt att konsumenterna har ett starkt skydd vid telefonförsäljning och att de negativa konsekvenserna av spelande begränsas. Regeringen gav i februari 2020 en särskild utredare i uppdrag att analysera vissa frågor om skriftlighetskravet. I utredningsuppdraget ingår bl.a. att ta ställning till om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster. I uppdraget ingår även att föreslå nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder. Den del av uppdraget som gäller telefonförsäljning kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande som ska redovisas senast den 13 augusti 2021. Enligt vår mening bör resultatet av utredningens arbete avvaktas. Vi kan inte se att det nu finns anledning till något nytt tillkännagivande i frågan.

Motionsyrkandena bör avslås.

3. Telefonförsäljning till näringsidkare, punkt 3 (M, SD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Angelica Lundberg (SD) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23 samt
2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 och
bifaller delvis motion
2020/21:1346 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Mindre företag har i dag svårigheter att hävda sin rätt mot oseriösa telefonförsäljare då det kan vara svårt för företagare att styrka att de blivit vilseledda. Till skillnad från konsumenter har företagare inte någon lagstadgad ångerrätt vid distansavtal. För att motverka problemen med telefonförsäljning gäller sedan den 1 september 2018 ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning när en näringsidkare kontaktar en konsument per telefon i syfte att ingå ett distansavtal. I propositionen med förslag om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter ansåg regeringen däremot inte att reglerna om ett skriftlighetskrav även skulle vara tillämpliga vid telefonförsäljning till småföretagare. Vi anser att skyddet för småföretagare vid distansavtal måste stärkas, bl.a. bör småföretagare som kontaktas av telefonförsäljare omfattas av samma regler om skriftlighetskrav och ångerrätt som gäller vid telefonförsäljning till konsumenter. Det får bli regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Informationsbestämmelser i distansavtalslagen, punkt 4 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 19 och avslår motion

2020/21:907 av Åsa Eriksson och Hanna Westerén (båda S).

Ställningstagande

Distansavtalslagen innehåller bl.a. bestämmelser om att näringsidkaren är skyldig att lämna viss information till konsumenten och om att konsumenten i regel har rätt att frånträda avtalet inom viss tid (ångerrätt). Om det finns en ångerrätt ska näringsidkaren enligt 2 kap. 2 a § distansavtalslagen innan ett avtal ingås ge konsumenten ett standardformulär för utövande av ångerrätten. Vi anser att formuläret utgör en del av den information som ska lämnas. Enligt vår uppfattning bör därför tidsfristen för utövande av ångerrätten aldrig börja löpa förrän säljaren har tillhandahållit formuläret för utövande av ångerrätten. Ett sådant förslag lades också fram i promemorian Tydligare regler vid konsumentavtal (Ds 2019:3).

Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att tidsfristen för när ångerrätten ska börja löpa utgår från den tidpunkt då formuläret har överlämnats.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Reklam riktad till barn, punkt 5 (SD, C)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD), Angelica Lundberg (SD) och Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 13–15 och

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Även om barn, i alla fall de i de lägre åldrarna, inte köper särskilt mycket produkter själva, har de ofta egna pengar och är också delaktiga i familjens inköp. De är därför i allra högsta grad konsumenter. Eftersom barn har svårare än vuxna att sälla och vara kritiska mot de budskap de möter är de extra mottagliga för reklambudskap. Det är därför viktigt att det ställs särskilt höga

krav på den marknadsföring som riktas till barn och att lagstiftningen skyddar barn mot oönskad marknadsföring.

Barn tillbringar alltmer tid i den digitala världen. I dag saknas det förbud mot riktad reklam mot barn på internet och i appar. Sådan reklam kan leda till starkt köptryck hos barn. Vi anser att lagstiftningen när det gäller regler om marknadsföring till barn behöver uppdateras så att lagstiftningen följer den digitala utvecklingen. Vidare anser vi att det behövs ytterligare kontroller och sanktioner när det gäller otillbörlig marknadsföring till barn. Våra synpunkter bör beaktas vid beredningen av Utredningen Ett moderniserat konsument-skydds delbetänkande. Vi anser även att Sverige inom EU ska värna om de svenska reglerna om marknadsföring till barn och verka för att regler motsvarande de svenska reglerna ska vara miniminivå inom hela EU.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel, punkt 8 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:730 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 10 och
bifaller delvis motionerna
2020/21:859 av Magnus Manhammar (S) och
2020/21:3549 av Yasmine Eriksson (SD).

Ställningstagande

Föräldrars strävan att ge sina barn sunda matvanor motverkas av reklam som förhärmlig ohälsosam mat och dryck till barn, vilket bidrar till en ohälsosam livsstil. Det är enklare att rikta marknadsföringen av sådana produkter till barn som är mer påverkbara i fråga om reklambudskap. Som förälder har man en fostrande roll och rätten att bestämma över vad familjen ska ha för inköpsvanor. En förälder ska inte behöva utsättas för köptryck med risk för konflikt med barnen. Förälderns bestämmanderätt ska därför inte få ifrågasättas genom reklam om ohälsosam mat som riktar sig till barn.

Enligt vår mening bör möjligheten att rikta reklam för ohälsosam mat till barn begränsas. Det får bli regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam, punkt 9 (V)

av Momodou Malcolm Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 9 och

bifaller delvis motion

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Könsdiskriminerande reklam påverkar förandet av människors identitet och motverkar samhällets jämställdhetssträvanden. Reklamen skapar och upprätthåller stereotypa idealbilder av män och kvinnor. Bilderna är nästan utan undantag retuscherade, vilket leder till att befästa ett skönhetsideal som inte existerar i verkligheten. Skönhetsideal och objektifiering i reklam kan skapa en snedvriden kroppsbild och ge lägre självförtroende. Reklamen skapar och upprätthåller den heterosexuella normen.

Sverige har genom olika internationella konventioner åtagit sig att motverka könsdiskriminering. Trots detta har lagstiftaren överlåtit åt näringslivet att genom frivilliga åtgärder motverka den könsdiskriminerande reklamen. Jag anser att den könsdiskriminerande reklamen är ett allvarligt samhällsproblem som kräver effektivare åtgärder än vad den branschfinansierade Reklamombudsmannen erbjuder.

En särskild utredare fick 2006 ett regeringsuppdrag att kartlägga utvecklingen och omfattningen av könsdiskriminerande reklam i Sverige och lämna förslag till hur lagstiftning mot sådan reklam skulle kunna utformas. Utredningen överlämnade i januari 2008 betänkandet Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden (SOU 2008:5) till den ansvariga ministern. I betänkandet föreslogs en ny och fristående lag mot könsdiskriminerande reklam. Utredningen ansåg inte att en sådan lagstiftning är grundlagsstridig. Den dåvarande alliansregeringen beslutade emellertid att inte gå vidare med förslaget. Enligt min mening är förbud den enda möjligheten att sätta stopp för den könsdiskriminerande reklamen. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som förbjuder könsdiskriminerande reklam i enlighet med förslaget i utredningsbetänkandet SOU 2008:5.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Bluffakturor, punkt 10 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:699 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 28.

Ställningstagande

Bedrägerier med bluffakturor har blivit ett samhällsproblem som drabbar såväl privatpersoner, företag och kommuner som myndigheter. Särskilt mikro- och småföretag saknar ofta de ekonomiska resurser som krävs för att bemöta bluffakturor. Vidare kan bluffakturor skickas ut vid t.ex. löneutbetalningar, bokslut och semestertider då belastningarna på företagen är större än normalt eller den ordinarie personalen kan vara ersatt av vikarier.

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier har haft i uppdrag att kartlägga omfattningen av och karaktären på problemen med fakturabedrägerier och överväga behovet av ändringar i framför allt civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning. Utredningen överlämnade i september 2015 betänkandet Fakturabedrägerier (SOU 2015:77). I betänkandet föreslår utredningen bl.a. ytterligare informationsinsatser om fakturabedrägerier från samhällets sida riktade till både konsumenter och näringsidkare. Däremot föreslår inte utredningen att någon myndighetsadministrerad varningslista ska införas. Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I dag uppträtt aktörer i näringslivet s.k. varningslistor över företag som på olika sätt bedöms vara oseriösa och bedriva verksamhet med bluffakturor eller liknande. Ett exempel är den varningslista som Svensk Handel har lagt ut på sin webbplats. Vi tycker att det är positivt med dessa initiativ men vi anser att det är alltför rättsosäkert att överlåta ansvaret till privata aktörer eftersom det kan vara oklart hur listan tillkommer och vilka syften och drivkrafter som egentligen finns bakom. Vi ser positivt på att Konsumentverket nyligen har återlanserat en varningslista som ska ge konsumenter information och vägledning om aktuella och angelägna konsumentproblem. Enligt vår mening bör dock en varningslista rikta sig till både näringsidkare och konsumenter.

Listan ska publicera information om oseriösa företag som bedriver verksamhet med bluffakturor eller liknande. Det bör få negativa konsekvenser för ett företag att föras upp på en sådan lista. Ett företag som förts upp på varningslistan bör t.ex. inte kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för att driva in en fordran. På varningslistan ska det klart framgå vilka skäl som ligger bakom att företag tas upp på listan och vilka övriga regler som gäller. En lämplig myndighet bör få i uppdrag att skapa och samordna en sådan varningslista.

Vi anser även att företag bör få ökat stöd och kunskap i fråga om att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogdemyndigheten. Våra synpunkter bör övervägas vid den fortsatta beredningen av Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägeriers betänkande.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 17, 20 och 21 samt
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 11,
bifaller delvis motionerna

2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 24,
2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 13,
2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3 samt
2020/21:3238 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motionerna

2020/21:2441 av Marlene Burwick m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 12 och
2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att reglerna när det gäller konsumentavtal behöver förtydligas och utvecklas för att underlätta för konsumenterna att göra aktiva val. Vi är positiva till Utredningen om nya konsumentköpreglers förslag i utredningsbetänkandet (SOU 2020:51) om att förlänga perioden med omvänd

bevisbörda för ursprungliga fel till ett år vid konsumentköp. Att förlänga tidsperioden skulle innebära en förstärkning av konsumentskyddet. Vi anser också att möjligheten till en differentierad reklamationsrätt behöver ses över. Detta eftersom exempelvis en hårfön eller ett par hörlurar inte förväntas hålla lika länge som en gräsklippare eller en tvättmaskin. Det är därför rimligt att produkter med längre förväntad livslängd också har längre reklamationstid och att den omvända bevisbördan procentuellt sett följer reklamationstiden.

I dag är det vanligt att konsumenter handlar över nätet och får hemleveranser. Det är dock inte alltid möjligt för mottagaren att vara hemma när leveransen sker, och många konsumenter tycker att det är bekvämt att få ett paket eller en matkasse lämnad vid dörren. Vid vilken tidpunkt en vara anses vara i köparens besittning skiljer sig i dagens lagstiftning beroende på om konsumenten bor i villa eller lägenhet, vilket i sin tur påverkar vilken rätt som köparen har gentemot säljaren. Enligt vår mening är detta inte en rimlig ordning. Vi anser därför att reglerna om när en vara ska anses vara köparens besittning bör förtydligas.

Våra synpunkter bör beaktas vid den fortsatta beredningen av Utredningen om nya konsumentköpreglers betänkande och när det gäller frågan om differentierad reklamationsrätt även i regeringens arbete med att främja hållbar konsumtion.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

10. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 20,

2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 13–15,

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 12 samt

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 1,

bifaller delvis motionerna

2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 24,

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 3 och

2020/21:3238 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2 och

avslår motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 17 och 21,

2020/21:2441 av Marlene Burwick m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att produkters livslängd förlängs. Ju längre en produkt håller, desto bättre för miljön. Genom att stärka konsumentskyddet kan det skapas incitament för företag att producera varor som håller längre och som konsumenterna därmed kan använda längre. Tidsfristen när det gäller presumtion för ursprungligt fel på en vara vid konsumentköp bör utsträckas från sex till tolv månader. En sådan tidsfrist föreslås också av Utredningen om nya konsumentköpregler i utredningsbetänkandet SOU 2020:51. För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilda inte längre behöver anser jag även att reklamationsrätten ska följa en vara i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen. Jag anser också att det bör införas krav på att produkter ska ha information om dess förväntade livslängd. Genom sådan information kan konsumenten välja att avstå från att köpa produkter med kort livslängd. Vidare anser jag att det bör utredas om rätten till reparation av vissa vanligt förekommande produkter kan utvidgas. Mina synpunkter bör beaktas vid den fortsatta beredningen av Utredningen om nya konsumentköpreglers betänkande och i regeringens arbete med att främja hållbar konsumtion.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Reklamationsrätt och presumtionsfrist m.m., punkt 11 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 21,

2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 14 och

2020/21:3238 av Nina Lundström m.fl. (L) yrkande 2,

bifaller delvis motionerna

2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 24 och

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 2 och

avslår motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 17 och 20,

2020/21:2441 av Marlene Burwick m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkandena 13 och 15,

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 12 samt

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Jag vill stärka konsumenternas möjligheter att välja produkter av god kvalitet som kan förväntas kunna användas länge. Konsumenter behöver få tillgång till information om en produkts förväntade livslängd för att kunna göra välinformerade val. Jag anser därför att produkter ska förse med information om förväntad livslängd. Vidare bör reklamationsrätten stärkas. Produkter med lång uppskattad livslängd ska kunna reklameras längre än produkter med kort livslängd. Jag anser att regeringen ska beakta mina synpunkter i det fortsatta arbetet med att främja hållbar konsumtion.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Köp av levande djur, punkt 12 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2917 av Ulrika Heie m.fl. (C) yrkande 39 och avslår motionerna

2020/21:2612 av Sofia Westergren (M) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3620 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

I dag gäller konsumentköplagen när en näringsidkare säljer ett djur till en konsument. Konsumentköplagens felregler, bl.a. presumtionsregeln i 20 a § om ursprungligt fel, tillämpas därför även vid köp av levande djur. Som konsumentköplagen är utformad får en näringsidkare en svag ställning i förhållande till konsumenten i de fall den köpta varan påstås vara felaktig. Enligt min mening är konsumentköplagens felregler inte anpassade för köp av levande djur. Detta utgör ett hinder inte minst för hästnäringen, som är en viktig näring för Sverige.

Riksdagen beslutade våren 2017 om ett tillkännagivande om att regeringen både nationellt och inom EU borde initiera överväganden om huruvida reglerna i konsumentköplagen för köp av levande djur är ändamålsenligt utformade. Europaparlamentet och rådet antog i maj 2019 ett nytt direktiv (EU) 2019/771 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor (varudirektivet) som reglerar frågor om avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att undanta köp av levande djur från direktivets tillämpningsområde. Utredningen om nya

konsumentköpregler har haft i uppdrag att ta ställning till hur bl.a. varudirektivet ska genomföras i svensk rätt. I utredningsuppdraget har även ingått att överväga om köp av levande djur helt eller delvis bör undantas från tillämpningen av de regler som genomför varudirektivet och om andra åtgärder bör vidtas för att få till stånd en ordning som är ändamålsenlig för både näringsidkare och konsumenter. I betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51) föreslår utredningen vissa särskilda regler när det gäller köp av levande djur. Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En proposition är aviserad till maj 2021.

Jag anser att det är viktigt att regeringen vid det fortsatta beredningsarbetet säkerställer att köp av levande djur inte likställs med köp av döda ting som t.ex. en brödrost eller hårtork.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

13. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter, punkt 14 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 33 och
bifaller delvis motion

2020/21:821 av Magnus Manhammar (S).

Ställningstagande

Det är vanligt att biljetter till exempelvis konserter, festivaler, teater och sportevenemang i Sverige säljs i andra hand. Då biljettförsäljaren inte är skyldig att erbjuda någon ångerrätt säljer köpare av evenemangsbiljetter ofta biljetterna vidare för att undvika ekonomisk förlust. Det förekommer dock även att både privatpersoner och företag köper upp åtråvärda biljetter i vinstsyfte. Eftersom andrahandsförsäljaren kan sätta pris på biljetterna efter eget tycke säljs i stor utsträckning andrahandsbiljetter till ett betydligt högre pris än vid förstahandsförsäljning. Detta innebär att möjligheten att köpa förstahandsbiljetter försämras och att de som inte kan betala överpriser inte ges tillfälle att besöka evenemang. En andrahandsköpare riskerar också att biljetten inte är äkta, att platsen inte stämmer med vad som bokats enligt biljetten och att samma biljett sålts till flera personer.

Vi anser att det förbud mot andrahandsförsäljning av biljetter till kultur- och idrottsevenemang som köpts in genom automatiserade metoder som införts genom EU-direktivet om ett moderniserat konsumentskydd, (EU) 2019/2161, inte är tillräckligt. Enligt vår mening behöver skyddet för konsumenter när det gäller andrahandsförsäljning av evenemangsbiljetter öka ytterligare. I bl.a. Danmark och Norge är det förbjudet att sälja biljetter vidare till ett högre pris än ursprungspriset. Incitamentet att vidare sälja evenemangsbiljetter i vinstsyfte försvinner därigenom. Ett sådant förbud i Sverige skulle öka konsumentskyddet och hindra oseriösa aktörer.

Regeringen gav i februari 2020 en särskild utredare i uppdrag att utreda hur direktivet om ett moderniserat konsumentskydd ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade den 31 mars 2021 delbetänkandet Ett moderniserat konsumentskydd (SOU 2021:17). Utredningen gör endast bedömningen att de nya punkterna i svarta listan, bl.a. den i fråga om vidareförsäljning av biljetter, gäller automatiskt som svensk lag enligt 4 § marknadsföringslagen och att det inte behövs ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Vi anser att regeringen vid beredningen av utredningsbetänkandet även ska ta fram förslag till lagstiftning om ett förbud mot att vidare sälja evenemangsbiljetter till ett högre pris än ursprungspriset och därefter återkomma till riksdagen i frågan.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Småhusentreprenad, punkt 15 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3585 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 18.

Ställningstagande

En husaffär är för de flesta människor det största ekonomiska åtagandet man gör under hela livet. De stora kostnader det innebär att bygga nytt gör att konsumentskyddet vid småhusentreprenader behöver vara extra starkt.

År 2005 infördes särskilda bestämmelser i konsumenttjänstlagen om småhusentreprenad. Bestämmelserna gäller bl.a. bevisbördans placering när det gäller vissa avtalsvillkor, slutbesiktning och utseende av besiktningsman. Enligt min mening behöver dock det juridiska skyddet för den enskilde vid småhusentreprenader stärkas. Till att börja med bör bevisbördan när det gäller

vad som avtalats mellan parterna flyttas ytterligare till konsumentens fördel genom att det införs ett generellt krav om att avtal om småhusentreprenad ska upprättas i skriftlig form. Ett skriftlighetskrav innebär med automatik att arbetets omfattning klarläggs. Vidare bör det vara ett obligatoriskt krav på slutbesiktning. I dag sker en slutbesiktning bara om någon av parterna begär det, vilket orsakar problem eftersom slutbesiktningen avgör om entreprenaden godkänns eller inte. Det bör också övervägas om bestämmelsen om vem som ska utse besiktningsman behöver förändras.

Jag anser sammanfattningsvis att frågan om det juridiska skyddet för den enskilde vid småhusentreprenader behöver bli föremål för en bredare översyn i form av en utredning. Utredningens uppdrag bör inkludera, men inte avgränsas till, de delfrågor som nämnts ovan. Det är regeringens uppgift att tillsätta en sådan utredning.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Behandling av levande djur, punkt 16 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Kostnaderna för djursjukvård har ökat under de senaste åren. Djursjukvård omfattas inte av konsumenttjänstlagen. Frågan om en utvidgning av konsumenttjänstlagens tillämpningsområde behandlades för drygt tio år sedan i departementspromemoriorna Ds 2008:55 och Ds 2009:13. I promemoriorna föreslogs bl.a. att konsumenttjänstlagen också skulle tillämpas på behandling av levande djur. Även Konkurrensverket ansåg i sin rapport Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring (rapport 2018:6) att konsumenttjänstlagen borde gälla vid behandling av levande djur. För att motverka orimligt höga veterinärkostnader och skydda djurägande konsumenter anser jag att frågan om hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen ska utredas på nytt. I utredningens uppdrag bör även ingå att kartlägga hur regleringen av kostnader inom djursjukvården har förändrats över tid och hur djurförsäkringarna har påverkats. Det är regeringens uppgift att tillsätta en sådan utredning.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Förmedling av tjänster, punkt 17 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 17.

Ställningstagande

Konsumenterna använder mer än tidigare förmedlingstjänster för inköp av varor och tjänster, många gånger utan att vara medvetna om vilka näringsidkare de slutligen ingår ett avtal med. Förekomsten av förmedlingstjänster har blivit särskilt vanlig när det gäller köp av resor och hantverkstjänster via sökmotorer på internet.

Jag anser att utvecklingen av förmedlingstjänster ger välkomna möjligheter för konsumenterna. Genom förmedlingstjänster stärks valfriheten att ge fler alternativ för konsumenterna att välja mellan. Men när branscher blir alltmer populära medför det även att oseriösa aktörer ger sig in på marknaden och utnyttjar konsumenterna. Konsumentens utsatthet vid användandet av förmedlingstjänster på internet måste därför tas på större allvar.

Enligt min mening är det viktigt att frågan uppmärksammas särskilt. Jag anser därför att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som ska se över hur man kan motverka oseriösa aktörer inom förmedlingsbranschen och hur man kan stärka konsumenternas ställning när dessa blir utnyttjade av oseriösa aktörer.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Bindningstider för konsumentavtal, punkt 18 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Långa bindningstider för avtal försvårar konsumenternas möjligheter att göra aktiva val. Konsumenten riskerar att bli bunden vid avtalet samtidigt som det finns bättre och billigare alternativ på marknaden. Vi anser därför att det behöver utredas om ytterligare lagregler bör införas för att förhindra onödigt långa bindningstider för konsumentavtal.

Det får bli regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

18. Tågpassagerares rättigheter, punkt 19 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 34.

Ställningstagande

Kommissionen presenterade i september 2017 ett förslag till en ny tågpassagerarförordning (COM(2017) 548). Enligt vår mening innebär det förslag som nu förhandlas inom EU ett sämre skydd för passagerarna, bl.a. när det gäller ersättningsvillkor vid inställda eller försenade tågresor än vad som i dag gäller vid flygresor enligt förordningen (EG) nr 261/2004 om flygresenärers rättigheter. Vi menar att konsumentskyddet ska vara likvärdigt oavsett om man väljer att resa med tåg eller flyg. Vi anser därför att regeringen inom EU bör verka för ett likvärdigt konsumentskydd för alla passagerare oavsett deras val av färdsätt.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Snabblån m.m., punkt 20 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 18,

bifaller delvis motionerna

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 1,

2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 1 och

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 23 och
avslår motionerna

2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD)
yrkande 1,

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:820 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkandena 2 och 4,

2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 22 och 25 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkandena 1, 2
och 5.

Ställningstagande

Konsumtionslånemarknaden har vuxit under de senaste åren. Enligt en finansiell stabilitetsrapport från Riksbanken uppgick konsumtionslånen våren 2020 till över 700 miljarder kronor, varav mer än 200 miljarder utgjorde blancolån utan säkerhet. Reklamen för olika lånesajter som erbjuder konsumtionslån är omfattande. Konsumentverket har kritiserat olika företag som jämför lån i marknadsföringssyfte för bristande information. Kritik har även framförts om att löften om snabba och enkla lån kan locka konsumenter att ta krediter de inte tänkt igenom. Det är enkelt att låna pengar hos konsumtionskreditbolagen. Det förekommer att bolag förlänger återbetalningstiden med högre räntekostnader än den ursprungliga lånesumman som följd. Det kan verka lockande och i vissa fall utgöra den enda möjligheten för låntagare att gå med på en högre ränta med längre återbetalningstid.

Vi anser att konsumtionslåne marknaden behöver regleras ytterligare för att förhindra att konsumenterna hamnar i skuldfällor. Konsumentverket har på regeringens uppdrag gjort en analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Uppdraget redovisades i februari 2021 i rapporten Konsument på kredit (rapport 2021:1). I rapporten presenteras de problemområden där Konsumentverket bedömer att det finns utrymme för förbättringar av konsumentenskyddet. Rapporten analyseras för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt vår mening krävs dock att regeringen skyndsamt tar fram konkreta förslag för att minska problemen med konsumtionslånen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Snabblån m.m., punkt 20 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 och avslår motionerna

2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD) yrkande 1,

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:820 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 18,

2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 1,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 22, 23 och 25 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkandena 1, 2 och 5.

Ställningstagande

År 2018 infördes nya regler i konsumentkreditlagen i syfte att skapa en mer ansvarsfull marknad för snabblån och andra högkostnadskrediter. För att öka tryggheten för låntagarna infördes bl.a. räntetak och kostnadstak för denna typ av krediter. Snabblånen inbjuder till impulsiva ekonomiska beslut och leder lätt till en destruktiv cirkel. De konsumenterna som ofta ansöker om snabblån är

också en grupp som löper större risk att ha svårt att återbetala lånet. Det är viktigt att svaga konsumentgrupper skyddas. Jag anser att effekterna av den nya lagstiftningen om snabblån och andra högkostnadskrediter fortlöpande bör följas upp för att säkerställa att de nya reglerna uppfyller sitt syfte att skapa en mer ansvarsfull marknad för dessa krediter.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att en sådan uppföljning kommer till stånd.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

21. Snabblån m.m., punkt 20 (V)

av Momodou Malcolm Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 7,
bifaller delvis motion
2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 1 och
avslår motionerna
2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD)
yrkande 1,
2020/21:820 av Magnus Manhammar (S),
2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkandena 1, 2 och 4,
2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 18,
2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S),
2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3,
2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 1,
2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 22, 23 och 25 samt
2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkandena 2 och
5.

Ställningstagande

De som tar snabblån är ofta konsumenter med svag ekonomi och lägre återbetalningsförmåga, något som i förlängningen kan leda till att konsumenten hamnar i en skuldfälla och riskerar att fastna i överskuldssättning.

Jag välkomnar de åtgärder som under de senaste åren vidtagits för att motverka problemen med snabblån som bl.a. innebär att även snabblåneföretagen omfattas av tillståndsplikt och tillsyn av

Finansinspektionen och att det införts räntetak och kostnadstak för snabblån och andra högkostnadskrediter. Enligt min mening är dock dessa åtgärder inte tillräckliga för att skydda de mest utsatta konsumenterna. Snabblånen måste helt bort från marknaden. Jag anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

22. Snabblån m.m., punkt 20 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 22, 23 och 25,

bifaller delvis motionerna

2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD) yrkande 1,

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 1,

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 18,

2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S) och

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 1 och

avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 7,

2020/21:820 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkandena 2 och 4,

2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 och

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkandena 1, 2 och 5.

Ställningstagande

Jag anser att de nuvarande reglerna när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter inte ger konsumenterna tillräckligt skydd. Reglerna ger inte tillräckliga möjligheter att ingripa mot de företag som bedriver kreditgivning på ett direkt oansvarigt sätt. Lån med kort löptid är inte i sig något som måste motverkas däremot finns det inte anledning att hålla de företag om ryggen som har en affärsidé som går ut på att utnyttja luckor i regelverket och som bedriver vårdslös kreditgivning som driver människor in

i skuldfällor. Jag anser därför att reglerna för kreditgivning för snabblån bör skärpas. Även reglerna när det gäller marknadsföring av snabblån behöver skärpas.

Därutöver anser jag att regeringen bör göra en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker. Lagstiftningen mot ocker är mycket gammal och är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad. En översyn är därför behövlig.

Vad jag nu anført bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Automatiserat beslutsfattande , punkt 21 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 35.

Ställningstagande

Artificiell intelligens (AI) används redan i stor utsträckning. Den nya tekniken skapar stora möjligheter med smarta produkter och tjänster men kräver också ett ökat konsumentskydd. Vi anser att det finns behov av att stärka säkerheten och tryggheten för konsumenterna vid automatiserat beslutsfattande vid t.ex. köp av tjänster och andra produkter. Det gäller inte minst i fråga om tjänster som barn och andra sårbara grupper använder. Enligt vår mening behövs tydliga lagregler och moderniserade tillsynsregler då konsekvenserna av AI-tekniken kan bli stora. Eventuellt harmoniserade EU-regler får dock inte innebära att svenska konsumenters trygghet och säkerhet försämras.

Vi anser att regeringen ska beakta våra synpunkter i det fortsatta arbetet med frågorna.

Vad vi nu anført bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

24. En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m., punkt 22 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och avslår motion

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 19.

Ställningstagande

Enligt min mening finns det ett behov av att göra en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken i syfte att åstadkomma en mer sammanhållen konsumentlagstiftning. Det finns mycket att vinna i fråga om tydlighet och överskådlighet med en bättre sammanhållen konsumentlagstiftning. Vid en sådan översyn skulle det också vara möjligt att ta ett helhetsgrepp i fråga om företagens information till konsumenten. Det är angeläget att se till att informationen till konsumenten fyller sitt syfte. En större mängd information kan uppfattas som svårtillgänglig. En stor mängd information riskerar också att medföra att konsumenten mer slentrianmässigt trycker på godkänt vid exempelvis konsumentavtal på internet. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att en sådan översyn kommer till stånd.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. En bred översyn av konsumentlagstiftningen m.m., punkt 22 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 19 och avslår motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att slå vakt om att konsumenterna ska ha en stark ställning lokalt, nationellt och i EU. På EU:s inre marknad gynnar det konsumenterna om handel med varor och tjänster sker utan hinder över gränserna. Jag vill ha en stark och gemensam konsumentlagstiftning så att konsumenterna kan känna sig trygga i hela EU. Men detta ställer också krav på ett gemensamt arbete med produktsäkerhet och fortsatt harmonisering av konsumentskyddet på en hög nivå. Jag anser att regeringen bör driva på arbetet för detta i EU-samarbetet.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Produktsäkerhet, punkt 24 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10 och avslår motionerna

2020/21:2537 av Johan Hedin (C) yrkande 3 och

2020/21:2706 av Maria Gardfjell och Elisabeth Falkhaven (båda MP).

Ställningstagande

Ökad prispress leder i vissa fall till varor av sämre kvalitet som i värsta fall kan få konsekvenser för säkerhet, liv och hälsa. För den enskilda konsumenten kan det vara svårt att veta om en vara uppfyller de säkerhetsföreskrifter och standarder som vanligen gäller för varor av samma slag. Enligt min uppfattning behövs det därför mer och tydligare information till konsumenterna om risker som kan följa vid köp utomlands eller via e-handel. Det är också angeläget att ytterligare stärka myndigheternas kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter. Detta är viktigt både för att stärka konsumenternas trygghet och för att säkerställa konkurrens på lika villkor mellan producenter.

Jag anser att regeringen bör beakta mina synpunkter i arbetet med produktsäkerhetsfrågor.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

27. Konsumentvägledning, punkt 25 (V)

av Momodou Malcolm Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2, bifaller delvis motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 36,

2020/21:1844 av Johanna Haraldsson (S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 1 och

avslår motionerna

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 15 och 16 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det blir alltmer komplicerat att vara konsument i dag och tyvärr hamnar ofta konsumenten i underläge gentemot företagen. Det borde vara självklart att konsumenter som får problem kan få hjälp och stöd och att det stödet är likvärdigt oavsett var i landet man bor. Tyvärr går utvecklingen åt fel håll och i stället minskar den kommunala konsumentvägledningen. Införandet av konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument var en viktig åtgärd men Hallå konsument kan inte ersätta den kommunala konsumentvägledningen. De är beroende av och kompletterar varandra för att tillsammans ge ett bra konsumentstöd. Kommunernas konsumentvägledning har, till skillnad från den nationella vägledningen, den lokala förankringen och kan ge ett mer personligt och uppföljande stöd.

Mot denna bakgrund framstår det, enligt min mening, som nödvändigt att införa en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla en god konsumentvägledning. På så sätt kan konsumenterna garanteras ett likvärdigt konsumentstöd över hela landet. Det finns i dag en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla skuld- och budgetrådgivning. Det borde därför vara rimligt att det även fanns en sådan skyldighet när det gäller den kommunala konsumentvägledningen.

Jag anser att det tillkännagivande om den kommunala konsumentvägledningen som utskottets majoritet nu föreslår inte är tillräckligt. Enligt min mening bör regeringen utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning.

För att konsumentvägledningen ska ha ett bra innehåll och hålla en god

kvalitet är det viktigt att konsumentvägledare har rätt utbildning och god kompetens på området. Jag anser därför att regeringen även bör vidta åtgärder för att se till att Konsumentverkets arbete med att utbilda och fortbilda konsumentvägledare ökar.

Vad jag nu anført bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Konsumentvägledning, punkt 25 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 15 och 16,
bifaller delvis motionerna

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 36,

2020/21:1844 av Johanna Haraldsson (S),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 1 och
avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

I likhet med majoriteten anser jag att det är viktigt att alla konsumenter oavsett var de bor har tillgång till en god konsumentvägledning. Konsumentverket har emellertid redan ett pågående regeringsuppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. Med hänsyn till det pågående uppdraget finns det enligt min mening inte något behov av ett sådant tillkännagivande som utskottsmajoriteten föreslår.

Den nationella upplysningstjänsten för konsumenter, Hallå konsument, som Liberalerna arbetade för i regeringsställning har nu varit i drift i ett antal år. Det är viktigt att upplysningstjänsten Hallå konsument fungerar som en förstärkning av det totala utbudet av konsumentvägledning som finns i Sverige. I de flesta kommuner finns lokal konsumentvägledning som fyller en viktig funktion och som också når ut till andra konsumentgrupper än de som aktivt söker upp Hallå konsument. På flera håll anlitas också konsulter för konsumentvägledning. Enligt min mening är det angeläget att fortsätta arbetet

med att utveckla metoder för att nå ut med konsumentvägledning till alla konsumenter, och då särskilt genom Hallå konsument. Det är även angeläget att det finns information på olika språk och att vägledningen är tillgänglig för personer med olika former av funktionsnedsättning. Mina synpunkter bör beaktas i Konsumentverkets pågående uppdrag att främja och utveckla ett behovsanpassat konsumentstöd.

Jag anser vidare att regeringen ska ge Konsumentverket ett utökad uppdrag att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

29. Stöd till organisationer på konsumentområdet, punkt 26 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 30–32.

Ställningstagande

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 får användas för utgifter för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för stöd till standardiseringsarbete. Bidraget till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. För att erhålla stödet krävs enligt förordningen att organisationen är nationell, demokratiskt uppbyggd, partipolitiskt obunden och bedriver verksamheten utan vinstsyfte.

Det har dock visat sig att stöd har betalats ut till lokala organisationer och andra organisationer där det kan anses tveksamt om det huvudsakliga syftet är att tillvarata konsumenternas intressen. Det är inte heller ovanligt att organisationerna har en tydlig politisk inriktning och att deras företrädare öppet uttrycker stöd för vissa politiska inriktningar även om de inte officiellt är knutna till något parti. Detta innebär att deras oberoende kan ifrågasättas.

Vi anser att kontrollen av de organisationer som söker stödet behöver skärpas. Även vikten av att de konsumentorganisationer som erhåller stödet är partipolitiskt obundna behöver tydliggöras.

Vidare anser vi att det bör förhindras att organisationer som är samarbetsorgan för flera organisationer har möjlighet att få stöd. Enligt vår mening bidrar denna möjlighet till en orättvis fördelning som i praktiken innebär att samma organisation kan tilldelas stödet flera gånger under samma tidsperiod.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Märkningsfrågor, punkt 31 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 17 och
bifaller delvis motion
2020/21:2807 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 20.

Ställningstagande

I dag finns det en stor mängd olika miljömärkningar för produkter som tagits fram av branschen själv, av internationella partnerskap eller utgår från överenskommelser. För att underlätta för konsumenterna att göra miljömässigt hållbara val anser jag att det behövs en större harmonisering av miljömärkningar på EU-nivå. Jag anser att regeringen ska verka för detta inom EU-samarbetet.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

31. Märkningsfrågor, punkt 31 (KD)

av Larry Söder (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2807 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 20 och

bifaller delvis motion
2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 17.

Ställningstagande

Miljömärkning och allergimärkning är viktiga verktyg för att konsumenter ska kunna göra kloka val av produkter. I dag finns det dock en fragmentering bland märkningarna som kan leda till förvirring och en brist på samstämmighet när det gäller kriterierna för märkningarna. Jag vill därför se en ökad standardisering i fråga om märkning av produkter. Jag vill även se en öppnare dialog mellan företag och konsumenter och ett bättre samarbete mellan intressenter. Enligt min mening är det särskilt viktigt att det sker en standardisering av allergimärkningen.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad jag nu anført bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:198 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktivt samtycke måste ges för att motta direktreklam och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:220 av Patrick Reslow (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut i Allmänna reklamationsnämnden ska vara bindande och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:263 av Alexander Christiansson och Markus Wiechel (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagstiftningen om snabblån och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att tillse att Konsumentverkets arbete med att utbilda och fortbilda konsumentvägledare ökar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam i enlighet med utredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att införa ett omvänt nixregister och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som syftar till att förhindra oseriösa försäljningsmetoder via mobiltelefoner och sms och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:699 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge företag utökad stöd att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:730 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer restriktiv inställning till reklam för ohälsosam mat riktad till barn och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:820 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att göra en översyn av lagstiftningen kring räntetaket för högkostnads krediter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:821 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över försäljningen av evenemangsbiljetter i andra hand och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:859 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten till reglering av marknadsföring av ohälsosamma livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:870 av Adnan Dibrani och Mattias Jonsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av den offentliga sektorns betalningsrutiner och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:907 av Åsa Eriksson och Hanna Westerén (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa nödvändig information till konsumenten vid näthandel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1346 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ovälkommen, oseriös telefonförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglerna för lån utan säkerhet bör skärpas i syfte att skydda utsatta människor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att maxräntan på lån utan säkerhet bör sänkas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lån utan säkerhet endast ska ges efter betänketid och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättringar på konsumtionslånemarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1617 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa konsumentskyddet för barn och unga i den digitala världen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att svenska lagar gällande marknadsföring riktad mot barn utgör miniminivå i hela Europa och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för kontroller och sanktioner mot de företag som bryter mot lagen gällande direktriad reklam till barn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för konsumenter att göra aktiva val och att onödiga regler och avtalstider förhindras och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen behöver förbättras gällande när en vara anses vara i köparens besittning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidsfristen för utövande av ångerrätt och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förlängd tidsperiod för omvänd bevisbörda och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa differentierad reklamationsrätt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även företag ska få utökat skydd mot försäljning som görs av försäljare via telefon och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ångerrätten vid telefonförsäljning även ska gälla för företag och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka skriftlighetskravet till att också gälla telefonförsäljning av lotter och spel och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kontrollen av de organisationer som söker statligt stöd och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i förordningen om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet tydliggöra vikten av politiskt oberoende för att erhålla stödet och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förordningen om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet i syfte att förhindra att samma organisation erhåller stödet flera gånger, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förbud mot att sälja andrahandsbiljetter till ett högre pris än originalpriset och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i EU bör verka för likvärdigt konsumentskydd för alla passagerare och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad lagstiftning i samband med tjänster där automatiserat beslutsfattande ingår och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla den lokala konsumentvägledningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1844 av Johanna Haraldsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över åtgärder för att skapa jämlik tillgång till konsumentvägledning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2153 av Mattias Jonsson och Anna Johansson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vapenliknande leksaker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2400 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av gällande regelverk för lånebranschen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2434 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglera möjligheterna att ta sms- och snabb lån och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2441 av Marlene Burwick m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reservdelsgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftning mot planerat åldrande och redovisning av livscykelkostnader och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2537 av Johan Hedin (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra tillsynsansvaret för personlig skyddsutrustning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2612 av Sofia Westergren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handel med levande djur inte ska ingå i nya konsumentköplagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att om handel med levande djur ska ingå i nya konsumentköplagen så behöver den ytterligare anpassas för att minska risken för skada för djuret under rättsprocess samt fördela ansvar mellan parterna på ett mer proportionerligt sätt i enlighet med de alternativa förslag som utredaren presenterar i SOU 2020:51, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2706 av Maria Gardfjell och Elisabeth Falkhaven (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att robotgräsklippare och andra produkter bör förbättras genom att produktsäkerhetslagen ändras så att den också omfattar skador på vilda djur, t.ex. igelkotten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2729 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka konsumentskyddet i delningsekonomin och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska gå före med att kräva att producenter anger produkters förväntade livslängd och att reklamationsrätten kopplas till livslängden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2807 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att standardisera allergimärkningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2835 av Elisabeth Björnsdotter Rahm och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över regelverket för resegarantin och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2917 av Ulrika Heie m.fl. (C):

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid implementeringen av konsumentköpsdirektivet säkerställa att handel med levande djur inte likställs med handel med döda ting och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2918 av Magnus Ek m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumenträtten och reklamationsrätten bör stärkas och förbättras och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på information om förväntad livslängd på varor bör införas och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätt till reparation av vissa vanligt förekommande produktgrupper bör utredas samt om förlängda garantitider och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en större harmonisering av miljömärkningar och andra miljökriterier på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2939 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändringar av marknadsföringslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att löpande följa upp lagstiftningen kring snabblån och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lotterier och speltjänster ska omfattas av distansavtalslagen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det konsumenträttsliga skyddet för framför allt barn och unga i digitala miljöer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges hållning avseende internationella regler i fråga om marknadsföring riktad mot barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter samt information till konsumentkollektivet om risker när produkter inte uppfyller sådana krav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förlängning av företags konsumenträttsliga bevisbörda för ursprungliga fel och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reklamationsrätten ska följa varan i stället för att stanna vid den ursprungliga köparen eller ägaren och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3058 av Emma Hult m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvinga producenter att berätta för oss konsumenter hur länge deras produkter är byggda för att hålla och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koppla reklamationsrätten till förväntad livslängd och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka den omvända bevisbördan i reklamationsrätten från sex månader till två år och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3067 av Amanda Palmstierna (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom kunskap och tillsyn motverka falska miljöpåståenden i reklam och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av om det förekommer upprepade falska miljöpåståenden i reklam och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa åtgärder för att öka konsumenters kunskap om deras rättigheter och skyldigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för köpare vid distansavtal och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3179 av Linda Modig (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare begränsa tillgången på snabbblån och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda telefonförsäljning av lotter utan krav på skriftliga avtal och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3238 av Nina Lundström m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om produkternas livslängd och reklamationsrätt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökat uppdrag till Konsumentverket avseende konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oseriösa förmedlingstjänster och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om europeisk konsumentlagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om marknadsföring av snabb lån och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om kreditgivning i form av snabb lån och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den civilrättsliga regleringen av ocker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda snabb lån och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att information om konsumentvägledning ska vara tydlig i de fall lån erbjuds och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram informationsmaterial för bättre utbildning om låntagande och hushållsekonomi och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa karenstid vid utbetalning av lån samt utreda möjligheten till införande av mindre, sociala lån genom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3414 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra en opartisk kontroll av PPM-rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3549 av Yasmine Eriksson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda erbjudanden och kampanjer som lockar till merköp av konfektyr och läsk och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3585 av Robert Hannah m.fl. (L):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsumentskyddet vid småhusentreprenader och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3620 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omgående bör införa moratorium för levande djur från konsumentköplagen så att fel inte längre behöver drabba fler djurägare

i onödan under tiden regeringen tar fram nytt förslag till riksdagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra internationellt utvärderingsarbete som kommer ny svensk lagstiftning till del, då avel och försäljning av djur från Sverige är en viktig export och ska ha lika villkor, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i arbetet med ny lagstiftning bör ta in erfarenheter från drabbade djurägare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omedelbart se till att undanta djur från konsumentköplagen och därtill utreda och ta fram en separat konsumentköplag som reglerar djur och tillkännager detta för regeringen.